

MFU Connexion

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol.2 No.1 (January-June 2013)

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Mae Fah Luang University

วารสาร MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences (ISSN 2286-6477 ฉบับพิมพ์) เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในสาขาวิชาด้าน สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ / บริหารธุรกิจและการจัดการ และนิติศาสตร์ โดยได้จัดทำฉบับพิมพ์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 และออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม) ได้เริ่มเผยแพร่ฉบับพิมพ์ตั้งแต่ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555)

ในปี พ.ศ. 2558 คณะทำงานฯ ได้ปรับปรุงให้เป็นวารสารฉบับอิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่ไปกับวารสารฉบับพิมพ์ เพื่อตอบสนองของความต้องการของผู้ใช้ที่ต้องการเข้าถึงบทความในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยนำบทความจากวารสารฉบับพิมพ์ตั้งแต่ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2555) มาปรับปรุงให้เป็นบทความที่เผยแพร่ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ชื่อ วารสาร MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences (ISSN 2465-4213 ฉบับออนไลน์)

ผู้สนใจส่งบทความเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์ผ่านระบบออนไลน์ โดยบทความจะได้รับ การประเมินคุณภาพทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน ทั้งนี้บทความต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาจากแหล่งเผยแพร่ที่อื่น หรือได้รับการเผยแพร่บทความในแหล่งเผยแพร่อื่น ไม่ว่าจะเป็นวารสารฉบับพิมพ์ วารสารออนไลน์ หรือในแหล่งเผยแพร่อื่นใดที่เป็นการเผยแพร่สู่สาธารณชนมาก่อน และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการบรรณาธิกร รวมถึงลำดับการตีพิมพ์ก่อน-หลัง

กำหนดการตีพิมพ์และเผยแพร่		Publication Frequency	
ปีละ 2 ฉบับ	มกราคม-มิถุนายน	2 Issues per Year	January-June
	กรกฎาคม-ธันวาคม		July-December
บรรณาธิการ		Editor in Chief	
รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา อุปโยคิน		Assoc. Prof. Dr. Preecha Upayokin	
ผู้ช่วยบรรณาธิการ		Associate Editors	
อาจารย์ ดร. พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง		Dr. Pollavat Prapatpong	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่ง ศรีสมวงศ์		Asst. Prof. Dr. Rung Srisomwong	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพรพรรณ อุตมา		Asst. Prof. Dr. Nathapornpan Uttama	
กองบรรณาธิการ		Editorial Board	
รองศาสตราจารย์ ดร. ดร.ณัฏฐ์ วัฒนศิริเวช		Assoc. Prof. Dr. Darunee Wattanasiriwech	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงจันทร์ กันตะบุตร		Asst. Prof. Dr. Sangchan Kantabutra	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ ดร. สุเทพ นิมสาย		Dr. Suthep Nimsai	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ ดร. ณัฐกร วิทิตานนท์		Dr. Nuttakorn Vititanon	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ ดร. ชูเกียรติ น้อยฉิม		Dr. Chukeat Noichim	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ ดร. วรณวลี อินทรปิ่น		Dr. Wanwalee Inpin	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ ปฐมพงศ์ มโนหาญ		Lecturer Pathompong Manohan	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ จิตรดาวรรณ ศรีสุนทรไท		Lecturer Jitladawan Srisunthorntai	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	
อาจารย์ ธีรนุช อนุฤทธิ์		Lecturer Teeranuch Anurit	
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง		Mae Fah Luang University	

กองบรรณาธิการ	Editorial Board
ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ ราชบัณฑิตยสถานติศาสตร์	Prof. Chaiyos Hemarajata The Royal Institute, Thailand
ศาสตราจารย์ ดร. วีระพันธ์ เหลืองทองคำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Prof. Dr. Theraphan Luangthongkum Chulalongkorn University
ศาสตราจารย์ ดร. สมทรง บุรุษพัฒน์ มหาวิทยาลัยมหิดล	Prof. Dr. Somssonge Burusphat Mahidol University
ศาสตราจารย์ สายชล สัตยานุรักษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Prof. Saichol Sattayanurak Chiang Mai University
ศาสตราจารย์ ดร. อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Prof. Dr. Attachak Sattayanurak Chiang Mai University
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ไชยวัฒน์ บุนนาค บริษัทที่ปรึกษากฎหมายสากล จำกัด	Prof. Jayavadh Bunnag International Legal Counsellors Limited Thailand (ILCT)
รองศาสตราจารย์ ดร. จักรกฤษณ์ ดวงพิสดรา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Assoc. Prof. Dr. Chakrit Duangphastra Chulalongkorn University
รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ ไสภาแดง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Assoc. Prof. Dr. Apichat Sopadang Chiang Mai University
ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ศรีศักร วัลลิโกดม นักวิชาการอิสระสาขาประวัติศาสตร์	Prof. Srisak Walliphodom
รองศาสตราจารย์ ดวงพร คำบุญวัฒน์ มหาวิทยาลัยมหิดล	Assoc. Prof. Duangpom Kamnunwat Mahidol University
ศาสตราจารย์ สำเริง เมฆเกรียงไกร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	Prof. Samrieng Mekkiengkrai Chulalongkorn University
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นลินี ตันธุวนิตย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	Asst. Prof. Dr. Nalineee Tantiwanich Thammasat University
อาจารย์ ดร. ชมนาด อินทจามรวัักษ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	Dr. Chomanad Intajamornrak Naresuan University
อาจารย์ ดร. พีระพัฒน์ ยางกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร	Dr. Peerapat Yangklang Silpakorn University

กองบรรณาธิการ	Editorial Board
อาจารย์ ดร. จันทิมา อังคพาณิชกิจ	Dr. Jantima Angkhapanichkit
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	Thammasat University
Prof. Winnie Cheng	Hong Kong Polytechnic University
Prof. Barbara Lewandowska-Tomaszczyk	University of Lodz, Poland
เลขานุการกองบรรณาธิการ	Secretarial Board
นางสาวประภาพร แก้วมุกดา	Ms. Prapaporn Kaewmookda
นางสาวธัญนันท์ บั้งเงิน	Ms. Thanyanun Bangnguen
นายรักเฝ้า เทพบัน	Mr. Rakphow Theppan
นางสาววันวิสาข์ วงศ์สุวรรณ	Ms. Wanwisa Wongsawan
นางศุภมาภรณ์ จันทาพูน	Mrs. Kachaporn Chantapoon
จัดทำโดย	Published by
สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	Office of the Postgraduate Studies
333 ม. 1 ต. ท่าสุต อ. เมือง จ. เชียงราย 57100	Mae Fah Luang University
โทรศัพท์ 053 91 6137	333 M.1 T. Tasood A. Mueang,
อีเมล connexion@mfu.ac.th	Chiang Rai, Thailand 57100
เว็บไซต์ http://connexion.mfu.ac.th	Tel. 66 53 916137
	E-mail: connexion@mfu.ac.th
	Website: http://connexion.mfu.ac.th

สารบัญ

การทํานายชีวิตด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย	
พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง	1
คำศัพท์ที่กำลังสูญไป: ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน	
พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล	25
ปริทัศน์การรับภาษาที่สองกับไวยากรณ์สากลลักษณะ	
พีรพัฒน์ ยางกลาง	104
Once in a Lifetime และชีวิตของมันก็เปลี่ยนไป..... (ตอนที่ 1)	
สววิชัย แสงสุวรรณ	127
Book Review: Gaijin Yokozuna: A Biography of Chad Rowan	
Alan M. Gallion	134

การนํานายชีวิตด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย¹

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง²

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการทำนายนํานายเกี่ยวกับชีวิตด้วยการใช้กระดูกไก่ในกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ ลาหู่ ปกาเกอญอ เยาวี๋ ม้ง จีนยูนนาน อาข่า ลัวะ (ปลัง) ในจังหวัดเชียงราย โดยศึกษาเปรียบเทียบตำราการทำนายนํานายด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มลัวะ (ปลัง) กับการทำนายนํานายกระดูกไก่ในชีวิตประจำวัน ด้วยการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การแปลเอกสารตัวเขียน การศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550 ผลการศึกษาพบว่า การนํานายด้วยกระดูกไก่นั้นเป็นลักษณะสังคมของกลุ่มสังคม “เก็บของป่าล่าสัตว์ และการทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่น” และจะลดทอนการอธิบายที่ซับซ้อนเมื่อสังคมนั้นเป็น “สังคมเกษตรกรรมแบบใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น” และจะเหลือเพียงการบันทึกเมื่อสังคมนั้นมีวิธีเข้าถึงความจริงผ่านกระบวนการทางศาสนา การศึกษาดำราการทำนายนํานายด้วยกระดูกไก่พบว่ามีการให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนสถานภาพและพื้นที่ทางกายภาพเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นข้อเสนอของบทความนี้ว่าเนื่องจากสังคมการเก็บของป่าล่าสัตว์และการทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่นนั้น ทำให้เกิดการทับซ้อนกันระหว่างคนกับสัตว์ป่าโดยเฉพาะไก่ป่า ทำให้คน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย Human and Chicken Multi Relationship Research Project (HCMR) ทุนวิจัย H.I.H. Prince Arkishino Research Project under The Royal Patronage of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn งานวิจัยระยะที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553

² อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ และหัวหน้าโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง

ใกล้เคียงกับไก่สร้างจินตนาการเกี่ยวกับไก่ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างไก่ คน และธรรมชาติที่อธิบายความจริงในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนแก่สังคมที่ยังเคลื่อนที่ไปมาได้ จวบจนสังคมเข้าสู่การเกษตรกรรมแบบใช้ที่ดินอย่างเข้มข้นและรับเอาศาสนามาอธิบายความจริงแทนธรรมชาติ การทำนายด้วยกระดูกไก่จึงเหลือเพียงร่องรอยจากการบันทึกเท่านั้น

คำสำคัญ: การทำนายด้วยกระดูกไก่ / ชาติพันธุ์ / เชียงราย

Abstract

This research aims to study chicken bone divination among various ethnic groups, i.e. Lahu, Karen, Yao, Hmong, Yunnanese Chinese, Akha, and Lua (Plang) in Chiang Rai province by comparing the manuscripts concerning chicken bone divination of Lua (Plang) with that of in daily life. The information herein has been obtained through interviews with some authoritative sources, the participation of the ethnic groups, and translation from written manuscripts. The research conducted between 2004 and 2007 showed that chicken bone divination was used in communities entitled “the hunter-gatherer and swidden agriculture”. The complexity was reduced when the communities became “intensive agriculture communities”. Moreover, when the truth through was explained through a religious process, chicken bone divination would be left as a written record. It was also shown that ethnic groups focused on the transformation of the status as well as the physical area. Therefore, the result revealed that “the hunter-gatherer and swidden agriculture” community has generated an overlap between human beings and wild faunas, especially wild fowls; thus human beings were closely related to fowls. The imagination of fowls manifested the

inter-relationship among fowls, human beings, and nature. This inter-relationship has been used to explain the truth of unknown situations by members of “the hunter-gatherer and swidden agriculture” community until they have become the intensive agriculture. Instead of nature, they applied religious approaches to explain the truths. Chicken bone divination, therefore, became the recorded myth and belief.

Keywords: Chicken Bone Divination / Ethnic / Chiang Rai

1. บทนำ

การทำนายทายทักเป็นคติความเชื่อของมนุษย์ในทุกวัฒนธรรม โดยแตกต่างกันไปตามวิธีการ ขั้นตอน ค่านิยมสังคม และบริบททางสังคม การทำนายมีหลายวิธี หนึ่งในนั้นคือการทำนายด้วยกระดูกไก่ ซึ่งปรากฏแพร่หลายในเขตภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่เชื่อมต่อกับเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและบางส่วนของประเทศอินเดีย โดยพื้นที่ที่ยังมีการทำนายเกี่ยวกับชีวิตด้วยกระดูกไก่ ได้แก่ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ภาคเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รัฐฉาน สหภาพพม่า ราชอาณาจักรกัมพูชา รวมถึงกลุ่มไทอาหมในประเทศอินเดีย พื้นที่เหล่านี้มีความหลากหลายในการทำนายชีวิตด้วยอวัยวะส่วนต่างๆ ของไก่ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มคน ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ Terweil (1980) ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับอวัยวะของไก่ที่กลุ่มคนต่างๆ ใช้ในการทำนายสรุปได้ ดังนี้

อวัยวะส่วนต่างของไก่ที่ใช้ทำนายนาย	กลุ่มคน
ตับ	อาหม คำยาง ลาว กาสี อ่าซ่า
กระดูกสัน	อาหม ไทยอีสาน สยาม ลาว ละหุ ชมุ มั่ง เขมร
กระดูกคาง	มั่ง จีน ลาว ไทยอีสาน
หัวไก่	มั่ง
ตีนไก่	มั่ง เขมร ไทเมือง-ไทแดง (ในเวียดนาม)
เส้นในตาไก่	เขมร
รูในกระดูกขาไก่	อาหม ไทในญวนนาน จ้วง อ่าซ่า ละหุ ผู้น้อย มั่ง ไทหล่า จีน

(ดัดแปลงจาก Terweil, 1980)

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2544) พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร ในแขวงเซกองใช้กระดูกไก่ในการทำนายนาย ดังนี้

อวัยวะส่วนต่างๆของไก่ที่ใช้ทำนายนาย	กลุ่มคน
คูไล่ไก่	ตะเรียง เงะ ละเวน ฮาร์ก
คางไก่	ตะริว เงะ ฮาร์ก ส่วย
หลอดคอไก่	ดักกั้ง
หัวและเลือด	เเงะ
เลือด	กะเซง

(ดัดแปลงจาก สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, 2544)

พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งแต่เดิมเรียกว่าอาณาจักรล้านนา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน แต่ละชาติพันธุ์มีการใช้ไก่ในการทำนายนายชีวิตทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันไปในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือได้รวบรวมวรรณกรรมที่มีเรื่องราวการใช้ไก่ในการทำนายนาค และมีความเรื่อง “การทำนายนกระดูกไก่ของคนไทบางกลุ่ม” เขียนโดย เรณู วิชาศิลป์ (ม.ป.ป.) รวบรวมเรื่องราวการใช้กระดูกไก่ในการทำนายน ได้ดังนี้

การใช้ไถในการทำนายชีวิตในกลุ่มคนที่ไม่ใช่ “ไท” ได้แก่ จีน ที่มีมาตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่น ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 2 ใช้ทำนายโชคชะตาในกลุ่มอื่น คือ กะเหรี่ยง ม้ง อาข่า ตองสู บางแบระ โดยใช้ดูฤกษ์ยาม เสี่ยงทาย แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เจ็บป่วย และกลุ่ม “คนไท” ทุกกลุ่ม มีการใช้ไถในการทำนายชีวิตประจำวัน มีเพียงแค่กลุ่มสยามเท่านั้นที่ใช้ “ละว้าเช่นไถ” ก่อนออกศึก และกลุ่มไทยวนหรือไทยล้านนาใช้ไถในการเสี่ยงทายโดยไม่ได้ฆ่าไถ แต่ใช้กระดูกขาไถที่สะสมไว้แบบแห้ง เสี่ยงเลือกมาปักกระดูกไถแทน นอกจากนั้นไทอาหมใช้ไถในการทำนายเมื่อเจ้าฟ้าตัดสินใจไม่ได้ เช่น การศึก การตั้งเวียง การเลือกที่อยู่ หรือเมื่อบ้านเมืองระส่ำระสาย ดังปรากฏในตำราการทำนายด้วยกระดูกไถ ต่อไปนี้

1. ตำราของไทอาหม เขียนด้วยภาษาไทอาหมบนแผ่นเปลือกไม้มีภาพ 132 ตัวทาย มีเรื่องการเจ็บไข้ การศึก ขวัญ โชควาสนา
2. ตำราของไทพากะ เรียกว่า “เผไถหลวงฟ้า” เขียนด้วยภาษาและตัวอักษรไทพากะ กล่าวถึง ความเจ็บไข้ โชควาสนา ชีวิตครอบครัว มั่ง ขวัญ ใจ การศึก
3. ตำรากระดูกไถของไทลื้อสิบสองปันนาเรียกว่า “พบหมอดูไถ” พิมพ์ด้วยอักษรไทลื้อแบบเก่า มีจำนวน 112 ตัวทาย มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเจ็บไข้ ของหาย การศึก การค้า การซื้อสิ่งของ การสร้างบ้านเรือน เนื้อคู่ โชควาสนา แพ้ชนะ ขวัญ รวมถึงวิธีสะเดาะเคราะห์

การเรียกชื่อกระดูกไถที่ใช้ทำนายแต่ละแบบคล้ายคลึงกันแต่ไม่สามารถแปลความหมายได้ “เราหล่ามางขันตอง” “ลาเรากันตอง” ซึ่งคาดว่าตำราการทำนายนี้มาจากแหล่งเดียวกันทั้ง 3 กลุ่ม

จากหลักฐานพงศาวดารเมืองเชียงตุงบันทึกในปี พ.ศ. 2386 เรื่องการทำนายชีวิตด้วยกระดูกไถ เกี่ยวกับการดูชะตาเมือง ฤกษ์เมือง ลักษณะเมืองในพุทธศตวรรษที่ 19 มีดังนี้ (ทวี สว่างปัญญากร, 2533: 33)

“ถึงศักราช 704 เจ้าโสมนัสเมืองแทน ได้สืบทอดปิตาย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเมืองเชียงตุงก็ร้างเป็นเวลานานนัก เหตุเพราะเมืองถูกเสนียดจัญไร เจ้าผญาจึงให้หมอโหราสองคนมาทำนายคนหนึ่งชื่อคำเรือง เป็นชาวปง **ซึ่งทำนายด้วยวิธีกระดูกไก่แม่นัก....** ”

เมื่อจัดฉลองเมืองเชียงตุงก็ให้มีเครื่องฉลองบูชา มีหมอช่าง หมอม้า หมอไก่ หมอโหรา หมอยา พ่อครัวเล็ก พ่อครัวใหญ่ ซึ่งคำว่า หมอไก่นี้ ทวี สว่างปัญญากร ได้ให้ความหมายว่าเป็นหมอที่ทำนายด้วยกระดูกไก่ (ทวี สว่างปัญญากร, 2533: 33)

การทำนายกระดูกไก่อมีแพร่หลายมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นความเชื่อของสังคมระดับเมืองใหญ่ ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการเคลื่อนย้ายกลุ่มชาติพันธุ์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนอันเนื่องมาจากอิทธิพลปัจจัยภายในเรื่องสงครามและเครือญาติมาเป็นอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก เรื่องการค้าอาณานิคม ผลกระทบจากสงครามเย็น และความขัดแย้งเรื่องการเมือง

จากเหตุปัจจัยดังกล่าว จึงมีการอพยพต่อเนื่องยาวนาน และซับซ้อนทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อการปรับตัว จึงกล่าวได้ว่าความเชื่อเรื่องการทำนายชีวิตด้วยกระดูกไก่แพร่กระจายในดินแดนแถบนี้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย

2. วิธีการศึกษาการทำนายด้วยกระดูกไก่

งานวิจัยนี้ใช้วิธีทางคติชนวิทยา การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อตอบคำถามต่อไปนี้

2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีการทำนายด้วยกระดูกไก่ โดยเฉพาะกระดูกต้นขาไก่อย่างไร

2.2 การทำนายที่พบในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับตำราการทำนายกระดูกไก่ที่มีอยู่หรือไม่ อย่างไร

2.3 การทำนายด้วยกระดูกไก่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้อย่างไร

3. แนวคิดเรื่องชีวชาติพันธุ์วิทยา (Bio-Ethnology)

สาขาวิชานี้เป็นสหวิทยาการที่ผสมผสานระหว่างสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมกับธรรมชาติ

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เกิดกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และการฟื้นฟูระบบนิเวศ ทำให้เกิดการค้นคว้าวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับกลุ่มชาติพันธุ์ และมีการประชุมชีวชาติพันธุ์วิทยานานาชาติขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเด็นที่หลากหลาย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ทรัพยากร แพทยศาสตร์ชีวชาติพันธุ์ คุติชวาบ้านกับชีวชาติพันธุ์ รวมถึงดาราศาสตร์ชีวชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับพืช แต่ในเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ยังพบน้อยมาก

งานทางชีวชาติพันธุ์วิทยาเกี่ยวกับสัตว์ที่มีการจัดระเบียบวิธีคิด และระเบียบวิธีการหาความรู้ที่ชัดเจนขึ้นหนึ่ง คือ “งานศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่” ของฟูมิอิโตะ (2550: 248-249)

ในทางพันธุศาสตร์ไม่ว่าพื้นที่ศึกษาจะเป็นที่ใด การทดสอบทฤษฎีเดียวกันย่อมให้ผลลัพธ์เหมือนกัน แต่ทางวัฒนธรรมจะแตกต่างออกไป เนื่องจากมีแนวคิดคือ วัฒนธรรมสัมพันธ์นิยม (Cultural Relativisms) เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจึงมักคิดว่าวิธีการมองปัญหาของทั้งสองศาสตร์ขัดแย้งกัน แต่ปัจจุบันนี้ควรนำความแตกต่างทางวัฒนธรรมไปใช้ในการวิจัยทางพันธุศาสตร์

คำถามของงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่นั้นคือ “ไก่ปากลายมาเป็นไก่นานได้อย่างไร” โดยมีการศึกษาสังคมที่มีลำดับการพัฒนาที่แตกต่างกันจากสังคมเร่ร่อน สังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ สังคมเกษตรกรรม และสังคมเมืองที่เป็นลักษณะอุตสาหกรรม มีลำดับการพัฒนาของมนุษย์ที่มีกระบวนการฝึกให้เชื่องของ

สัตว์ (ไก่) โดยวัฒนธรรมมนุษย์มีการคัดเลือก และให้ความหมายในแต่ละชั้นของสังคม ดังเช่นที่ ฟูมิอิโตะ (2550: 114) ได้เสนอความคิดเรื่องการศึกษาไก่ในมณฑลยูนนานว่า

“ในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับไก่เป็นหลัก หากเป็นการศึกษาปศุสัตว์ชาติพันธุ์วิทยา (Ethno Poultry Science) แบบเดิมก็อาจถือว่าขั้นตอนนี้สามารถหยุดสำรวจได้แล้ว แต่เนื่องจากผู้เขียนได้คิดไปถึงการนำเอา “เอติก” (Etic หมายถึง การศึกษาแบบคนนอกวัฒนธรรม) กับ “เอมิก” (Emic หมายถึง การศึกษาแบบคนในวัฒนธรรม) อันเป็นแนวคิดคู่ขนานที่ต้องนำมาพิจารณาพร้อมๆ กัน มาลองประยุกต์ใช้ ดังนั้นหากในอนาคตจะได้มีการใช้ความคิดนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาแล้ว ขอบเขตการศึกษาก็น่าจะครอบคลุมวัฒนธรรมไปจนถึงยีน และผู้เขียนคิดว่าสิ่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอจะได้กลายเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการเข้าใจการพัฒนาสัตว์ป่าให้เป็นสัตว์เลี้ยง (Domestication)”

ผลจากแนวคิดข้างต้นนำไปสู่การวิจัยในพื้นที่ของประเทศไทย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยเป็นระยะ จากบทความเรื่อง “ความหมายและบทบาทของไก่ในโลกทัศน์ของชาวอาข่า” โดย กัลยา ดิงศภัทิย์ และคณะ (2549) และ “ตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ บ้านห้วยน้ำขุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” โดย พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง (2549) และบทความเรื่อง “ไก่เสี่ยงตายตัวแรกจากตำนานชนชาติไทย: การตีความตำนาน” โดย สุกัญญา สุจฉายา (2549) ทั้งสามบทความสรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่ในมิติทางวัฒนธรรมเป็นการคัดเลือกและจำแนกประเภทของไก่สะท้อนมาจากการ “ถอดรหัสตำนาน” และการใช้ไก่ในพิธีกรรม ซึ่งเป็นเรื่องของจินตนาการในการสร้างวัฒนธรรมเกี่ยวกับพื้นที่และอาณาเขต (Imagination of Space and Territory Culture)

อาจกล่าวได้ว่า ในแต่ละวัฒนธรรมมีการจัดลำดับทางชีวิตชาติพันธุ์วิทยาทั้งในแนวดิ่งและแนวระนาบ ในแนวดิ่ง เช่น สูง-ต่ำ ตี-เลว ข้างบน-ข้างล่าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นในพิธีกรรม ความเชื่อ ตำนาน และเรื่องเล่า อีกทั้งยังสะท้อนความสัมพันธ์

ระหว่างคนกับธรรมชาติที่มีมาอย่างยาวนาน ในส่วนการจัดลำดับในแนวนอน ได้แก่ การจัดพื้นที่ ช้างใน-ช้างนอก สะท้อนในพิธีกรรมการทำนายเสี่ยงทาย และการละเล่นที่ใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ ทำให้ “ชีวิตชาติพันธุ์วิทยา” เป็นศาสตร์ที่มีมุมมองแบบสหวิทยาการ ระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม (สังคมศาสตร์) ที่จะสร้างข้อถกเถียง และพื้นที่ทางความรู้ใหม่ให้นักวิชาการทั้งหลายหันกลับมาทบทวนเกี่ยวกับการศึกษาสิ่งมีชีวิตอีกครั้ง

4. ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย และพื้นที่ใกล้เคียง

จังหวัดเชียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทยมีชายแดนติดต่อสามประเทศ คือ ทิศตะวันออกติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศเหนือติดกับสหภาพพม่า และมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้พื้นที่นี้เป็นจุดเชื่อมต่อกับหลายประเทศ มีการเดินทางแลกเปลี่ยนสินค้าและความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ต่างๆ ในระบบเครือญาติ และระบบการค้ามาอย่างยาวนาน

บุญขวย ศรีสวัสดิ์ (2547) ศึกษารวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย และพบว่าจังหวัดเชียงรายมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญและหลากหลายจำนวนกว่า 30 ชาติพันธุ์

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยนี้จึงเลือกศึกษาการใช้กระดูกไก่ในการทำนายจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายและพื้นที่ใกล้เคียง คือ จังหวัดน่าน เพื่อนำมาอธิบายประกอบตำราของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่พบในปี พ.ศ. 2547-2550 แต่เมื่อศึกษาแล้วพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเป็นกลุ่มที่พูดภาษา “ปลัง” และปรากฏว่าตำรานี้มีความสำคัญงานวิจัยนี้เป็นการทำนายในโอกาสต่างๆ มาตรวจสอบกับตำราที่พบและเชื่อมโยงกับความรู้เรื่องตำราการทำนายกระดูกไก่ที่มีผู้เขียนไว้ก่อนหน้านี้แล้ว เพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่าง “คนกับไก่” ผ่านการทำนายด้วยกระดูกไก่

5. การใช้ไก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในการทำนายชีวิต

5.1 กลุ่มมลาบลิ

ในจังหวัดเชียงรายไม่พบกลุ่มที่มีวัฒนธรรมเร่ร่อนดั้งเดิม จึงใช้กลุ่มมลาบลิที่จังหวัดน่านเป็นตัวแทน โดยได้เข้าไปศึกษาที่บ้านห้วยหยวก หมู่ 6 ตำบลแม่ชะนึ่ง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผู้ให้ข้อมูล คือ นายอ้ายปา คนทพฤกษ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2547) อายุ 70 ปี โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเร่ร่อนมาก่อนในบริเวณชายแดนประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่ากลุ่มมลาบลิไม่ได้จับไก่ป่ามากินบ่อยสอดคล้องกับการตรวจฟันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่พบการกัดเคี้ยวเนื้อสัตว์ ส่วนใหญ่ลักษณะฟันใช้สำหรับการบดเคี้ยวผัก เมื่อสอบถามในเรื่องการทำนายโดยใช้กระดูกไก่ พบว่าไม่มีการใช้กระดูกไก่ในการทำนายชีวิตแต่มีข้อห้ามไม่ให้กินลิ้นไก่ เนื่องจากลิ้นเป็นอวัยวะแรกที่สัมผัสของมีพิษ มีการห้ามคนป่วยไม่ให้กินไก่ (เหลน เต่า เต่าผา) เพราะจะทำให้มีไข้สูงและตายได้ นอกจากนั้นยังมีการนำไข่ไก่ป่ามาสู่ขวัญเด็ก

5.2 กลุ่มปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง)

ในจังหวัดเชียงรายมีกลุ่มปกาเกอะญอหลายกลุ่ม และอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้าน จากการศึกษาเรื่องการทำนายกระดูกไก่ พบว่ากลุ่มปกาเกอะญอไม่ได้มีการทำนายมานานแล้ว จากการสำรวจพบว่ามีเพียงหมู่บ้านหินลาดโน ที่ยังคงจำเรื่องราวและวิธีการทำนายได้อย่างดีถึงแม้ว่าจะไม่ได้ใช้ทำนายในชีวิตประจำวันแล้วก็ตาม

ในพื้นที่บ้านหินลาดโน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่ามีการทำนายกระดูกไก่ 10 รูปแบบเท่านั้น ใช้ในการทำนายเรื่องการค้าขายสินค้าที่มีค่า เช่น ข้าว เนื้อหาการทำนายนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องดีหรือไม่ดีเท่านั้น โดยแบ่งกระดูกไก่เป็นสองข้าง คือ ฝ้ายเราและฝ้ายตรงข้าม โดยไม่ได้ใช้ทำนายเกี่ยวกับการเพาะปลูก งานวิจัยนี้ยังพบด้วยว่าในการทำนายกระดูกไก่ในพื้นที่นี้มาจากคนจน (ปรีชา สิริ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2550)

5.3 กลุ่มลาหู่ (มุเซอ)

จากการสำรวจพบว่า บ้านจะแล ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีการสืบทอดการทำนายด้วยกระดูกไก่มาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการทำพิธีสู่ขวัญ ผู้เจ็บป่วยไม่ทราบสาเหตุ ผู้ทำพิธี คือ นายจ๊ะอี ลิพู่ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2547) อายุ 70 ปี เป็นการเรียกขวัญที่มีพิธีกรรมการทำนายกระดูกไก่เป็นหลักเพื่อให้ได้คำตอบว่าหายดีแล้วหรือยัง ในหมู่บ้านนี้มีการสืบทอดพิธีกรรมจากบิดา

ในการสอบถามกับตำราการทำนายของกลุ่มลัวะ (ปลั่ง) พบว่า ลาหู่บ้านจะแล ไม่สามารถทำนายได้ทุกตัว ทำนายได้แต่เพียงว่ารูปกระดูกนี้ดีหรือไม่ดี และยังใช้ในการเริ่มต้นการปลูกข้าวในแต่ละปีว่าจะมีผลผลิตดีหรือไม่ น้ำจะมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับลาหู่บ้านห้วยกะ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

5.4 กลุ่มม้ง (แม้ว)

ม้งบ้านกิวกาญจน์ ยังดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรมบนพื้นที่สูง ในขณะที่ม้งส่วนใหญ่ได้กลายเป็นคนกลางในการค้าขาย

บ้านกิวกาญจน์ หมู่ 6 ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีพิธีการเรียกผีและฆ่าหมูประกอบการใช้ กระดูกไก่ ในการทำนายว่าดีหรือไม่ดี ในกรณีที่เด็กยังไม่หายจากอาการป่วยจึงมีการทำพิธีเรียกขวัญ ส่วนกระดูกไก่ เมื่อหายเสร็จแล้วจะทิ้งไปหรือให้สุนัขกิน หรือไม่ก็เก็บกระดูกที่หายแล้วไว้ แต่ถ้าคำทำนายออกมาไม่ดีต้องเริ่มทำพิธีใหม่ หมด นอกจากนี้ยังใช้ กระดูกไก่ ในการทำนายการแต่งงานว่าเข้ากันได้หรือไม่ ดูเรื่องการขึ้นบ้านใหม่ และการเดินทาง (เล่าซัง แซ่ย่าง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2550)

5.5 กลุ่มเข่า (เมียน)

กลุ่มเข่าบ้านแม่บง หมู่ 7 ตำบลโชคชัย อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย มีการล่าไก่ป่าในช่วงฤดูผสมพันธุ์ แต่ไม่พบการทำนายด้วยกระดูกไก่ แต่ในพื้นที่บ้านห้วยแม่ซ้าย ซึ่งอยู่ใกล้เมืองพบการทำนายด้วยกระดูกไก่ แต่ไม่มีการล่าไก่ป่า

นอกจากนั้นในพิธีกรรมงานวันเกิด นายสมยศ แซ่ซิ้น (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2550) อายุ 50 ปี หมู่ 11 บ้านห้วยแม่ซ้าย ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีการทำพิธีที่ปากทางเข้าหมู่บ้านในตอนเช้า และตอนเย็นมีการทำนายกระดูกไก่โดยหมอดูกระดูกไก่

ในหมู่บ้านนี้จะมีการทำนายด้วยกระดูกไก่ในพิธีดังต่อไปนี้ พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เจ็บป่วย การเปลี่ยนผ่านชีวิต เช่น เมื่อแรกเกิด เมื่อมีชีวิตรอดมา 7 วัน และ 1 เดือนก่อนแต่งงาน ย้ายบ้านใหม่ เดินทางไกล งานที่มีความเสี่ยง เช่น ต้องข้ามน้ำ และวันสำคัญ เช่น ตรุษจีน เช็งเม้ง สารทจีน แต่ไม่มีตำราบันทึกไว้ ปัจจุบันมีคนขอให้ทำนายกระดูกไก่ในเรื่องการเข้าทำงานราชการอีกด้วย

5.6 กลุ่มจีน (ยูนนาน)

การศึกษาที่หมู่บ้านจีนยูนนานหรือที่เรียกในหมู่คนไทยว่า จีนฮ่อ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เดินทางค้าขายในพื้นที่ระหว่างสิบสองปันนา เชียงตุง เชียงราย เชียงใหม่ ตาก และพม่า พบการทำนายด้วยกระดูกไก่ในหมู่บ้านวาวี ตำบลแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เท่านั้น เนื่องจากกลุ่มชาวจีนยูนนานส่วนใหญ่เคยเป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ บางคนเป็นทหารมาตั้งแต่เด็ก พิธีกรรมเหล่านี้จึงไม่ได้รับการสืบทอด อีกทั้งเมื่อแต่งงานกับคนท้องถิ่น การดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมอาจไม่ครบถ้วน และจีนยูนนานบางส่วนนับถือศาสนาอิสลาม แต่ยังพบว่ามีการทำนายด้วยกระดูกไก่ในกลุ่มคนจนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานได้ไม่นาน

พินิจ พิทักษ์วาวี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2550) อายุ 60 ปี บ้านวาวี ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นชาวจีนยูนนานจากเมืองโกกั้งในพม่าผู้เดียวที่ใช้กระดูกไก่ในการทำนาย โดยใช้ขาไก่ปาสีแดงมาดองเหล้า และใช้กระดูกขาไก่ที่ศึกษาด้วยตนเองทำนายในวันตรุษจีน ไหว้เจ้า เช่น เจ้าที่ เจ้าเตาไฟ หรือทำขวัญ แต่ไม่ใช่ไก่ป่าในการทำนาย นอกจากนี้ยังใช้หัวไก่ ตาไก่ ขาหมู และเท้าหมูในการทำนายอีกด้วย โดยที่หัวไก่ที่ใช้ทำนายนั้นผู้ใหญ่จะเป็นคนกินเท่านั้น ถ้าดูแล้วยพบว่าไม่ดีให้พูดแก้ “เรื่องใหญ่เป็นเรื่องเล็ก เรื่องเล็กเป็นไม่มี” และมีสุภาษิตจีนที่

เกี่ยวข้องกับการทำนายด้วยกระดูกไก่ “ไก่ตาย กระดูกไม่โกหก”

5.7 กลุ่มอาข่า (อีเก้อ)

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงราย และใช้ไก่ในพิธีกรรมเป็นจำนวนมากในช่วงระหว่างปี แต่ไม่มีความสำคัญต่อพิธีกรรมในรอบปีและไม่นิยมการทำนายด้วยกระดูกไก่ มีอาข่าเพียงบางคนที่มีความสามารถนี้

ในประเด็นของการทำนายชีวิตด้วยกระดูกไก่เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่ พบว่าการใช้กระดูกไก่ในการประกอบพิธีกรรมและการทำนายชีวิตนั้นมีในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่กลุ่มวัฒนธรรมเร่ร่อน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่เกิดจากพื้นที่การผลิตทางเกษตรกรรมที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงกับที่ดิน หรือเมื่อไม่ได้ทำการเกษตรก็เป็นการทำนายการได้งานทำ และความเจ็บป่วยเป็นหลัก แต่เมื่อกลุ่มคนนับถือศาสนาพุทธและนำมาใช้เป็นหลักอุดมคติของการดำรงชีวิตแล้วการทำนายด้วยกระดูกไก่อจึงปรับมาใช้กระดูกไก่แทน

6. การศึกษาดำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ของลัวะ (ปลั่ง)

การทำนายโดยใช้กระดูกไก่ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ พบว่า กลุ่มลัวะ (ปลั่ง) ที่บ้านห้วยน้ำซุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นแห่งเดียวที่ยังมีดำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ออยู่ แต่การทำนายด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มนี้ใกล้จะสูญหายไป ซึ่งปกติแล้วดำราการทำนายด้วยกระดูกไก่อพบในกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในตระกูลไทเท่านั้น ดังนั้นการพบดำราที่มีการทายกระดูกไก่ในกลุ่มคนที่ไม่ได้พูดภาษาตระกูลไทจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

การทำนายด้วยกระดูกไก่อจากตำรานั้นแตกต่างจากการทำนายกระดูกไก่อจากกลุ่มต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือ การทำนายมีความซับซ้อนและมีจำนวนตัวทายมากกว่า รายละเอียดดำราการทำนายด้วยกระดูกไก่อที่พบที่บ้านห้วยน้ำซุ่นมีดังนี้

หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่นมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ประกอบด้วย ไทใหญ่ ไทลื้อ ลัวะ (ปลั่ง) ลาหู่ อาข่า และคนเมือง (คนพื้นราบจังหวัดเชียงราย) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนี้ เดิมเป็นที่ตั้งของกองกำลังกู้ชาติรัฐฉาน (ไทใหญ่) ต่อมากลุ่มนี้ได้สลายตัวลงไปเนื่องจากผู้นำเสียชีวิต ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2508 ชาวลัวะ (ปลั่ง) อพยพมาจากเมืองแจ้ (แซ่) ลิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ได้ทราบว่ามีชุมชนชาวลัวะ (ปลั่ง) อาศัยอยู่บริเวณห้วยน้ำซุ่นจำนวน 3 หลังคาเรือน และชาวไทใหญ่อีก 1 หลังคาเรือน จึงเข้ามาสมทบจากนั้นกลุ่มไทใหญ่และไทลื้อได้อพยพเข้ามาอีก จนกลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นในปัจจุบันมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 377 คน

6.1 ตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มลัวะ (ปลั่ง)

กลุ่มลัวะบ้านห้วยน้ำซุ่น มีความเชื่อเรื่องการทำนายด้วยกระดูกไก่ ทองคำ บริจิตร และสิงคำ ตาสาย (2547) ใช้การดูกระดูกไก่ เลือด และอากัปกิริยา ของไก่หลายวิธีและหลายโอกาสในการทำนาย จากคำบอกเล่าผู้ให้ข้อมูล มีตำราการทำนายกระดูกไก่ โดยใช้ขาไก่ท่อนบน ตำราเขียนด้วยหมึกดำบนกระดาษสา ขนาด 20 เซนติเมตร x 20 เซนติเมตร บันทึกด้วยอักษรธรรมล้านนา มีบางคำออกเสียงเป็นภาษาลัวะ จำนวน 7 หน้า เย็บเป็นเล่มด้านบน รวมไว้กับตำราทำนายโชคชะตาแบบอื่นๆ จึงได้ทำสำเนาและถอดความเป็นภาษาไทยโดย พระมหาอานนท์ เจ้าอาวาสวัดห้วยน้ำซุ่น (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2550) ตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่มีโครงสร้างสำคัญสามส่วน ดังนี้ (พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, 2549)

ส่วนนำ กล่าวถึงการทายลักษณะของผู้ที่มาขอคำทำนายว่ามีกิริยาท่าทางอย่างไร เช่น เอามือลูบปาก เอามือจับขา เป็นต้น การทำนายจะบอกถึงสิ่งของที่หายไปและการเจ็บไข้ได้ป่วย มีจำนวน 10 คำทำนาย เรียกในตำราว่า “ส่วนนามทัก” ส่วนกลางหรือส่วนคำทำนายหลัก เป็นคำทำนายเกี่ยวกับกระดูกขาบนของไก่ว่า มีจำนวนลักษณะรูที่กระดูกขาไก่ โดยแสดงรูปแบบของกระดูกที่มีไม้ขนาดเล็กเสียบลงไปบนกระดูกจำนวน 160 รูปแบบ และคำทำนายลักษณะกระดูกไก่แสดงเป็นรูป

ทรงกระบอ (สี่เหลี่ยมผืนผ้ายาว) คู่กันเปรียบเป็นขาซ้ายขวา รูปไม้ขนาดเล็กที่เสียบในรูที่กระดูกไก่เริ่มต้นจากรูที่กระดูกข้างละ 1 รู ไปจนจบคำทำนายกระดูกมีข้างละ 1 รูเช่นกัน จาก 160 คำทำนายนี้ นำมาจัดกลุ่มได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ไข่ และไข่เนื่องจากผิด และผิดผี 70 คำทำนาย
2. ไข่ หรือเป็นไข่เนื่องจากผิด และผิดผี 43 คำทำนาย

รวมกับเรื่องคำขาย

3. ผิดและผิดผี 20 คำทำนาย
4. คำขายที่กล่าวถึงโชคดีและโชคร้าย 19 คำทำนาย
5. ผิด ผิดผี และเรื่องคำขาย 3 คำทำนาย
6. คำทำนายให้ทำอะไรบางอย่าง 2 คำทำนาย
7. คำทำนายเรื่องข้าศึก 1 คำทำนาย
8. คำทำนายที่บอกว่าไม่ดีไม่ร้ายและไม่มีคำทำนาย 2 คำทำนาย

จากกลุ่มเนื้อหาข้างต้น พบว่า ตำราเล่มนี้ให้ความสำคัญเรื่องผีมากที่สุด โดยผู้ทำให้เจ็บป่วยและส่งผลถึงการค้าขาย จำนวน 113 คำทำนาย รองลงมาคือเรื่องขวัญ มีจำนวน 13 คำทำนาย ซึ่งส่วนใหญ่ คือ เป็นไข่เนื่องจากขวัญหนี เห็นสัตว์ทำให้เสียขวัญ และที่ร้ายแรงที่สุด คือ คนไข้ตาย และผีได้ขวัญไปแล้ว

ส่วนท้ายหรือส่วนคาถา เป็นส่วนคำภาษาบาลีปนคำในภาษาสันสกฤต เป็นคาถาที่ใช้เสกใส่กระดูกไก่ 3 ครั้ง สรุปความหมายของคาถาว่าเป็นคาถาที่ทำให้สัตว์เชื่อง ซึ่งจะเห็นว่าแม้การทำนายจะเป็นเรื่องผีและเรื่องเจ็บไข้ทั้งหมด แต่ยังมีการสรุปด้วยคาถาในทางพรหมณ์

6.2 ขั้นตอนและโอกาสในการทำนาย

การทำนายกระดูกไก่ของชาวลัวะ (ปลัง) บ้านห้วยน้ำขุ่นนั้น จากการสัมภาษณ์ สิงคำ ตาสาย (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2549) พบว่าผีต้องการคำทำนาย จะต้องนำไก่ของตนที่เลี้ยงไว้ในบริเวณบ้านมาฆ่าด้วยวิธีใดๆ ก็ได้ ล้างขาไก่ให้สะอาดแล้วมัดขากับหัวให้ติดกับลำตัว จากนั้นนำไปต้ม เมื่อสกัดแล้ว จึงนำไปที่บ้าน

หมอไก่ (ผู้ทำนาย) ถ้าพบหมอไก่อก็สามารถดูได้ แต่ถ้าหากไม่พบก็สามารถฝากเรื่องไว้แล้วมารับคำทำนายภายหลัง

โอกาสที่จะทำนายด้วยกระดูกไก่อันจะเป็นพิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีแต่งงาน ตรวจดวงชะตา หรือเดินทางไกลโดยเฉพาะเดินทางไปค้าขาย ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการนำกระดูกไก่อมาทำนาย คือ ระหว่างขึ้น 1 ค่ำ ถึง 15 ค่ำ แต่ละเดือนจะมีคนมาให้หมอดูกระดูกไก่อประมาณ 14 ถึง 15 คน และโดยเฉลี่ยคนหนึ่งคนอาจดูโชคชะตาด้วยกระดูกไก่อ 3 ครั้งต่อปี

6.3 ผีกับสังคมลัวะ (ปลัง) จากตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่อ

ความเชื่อเรื่องลี้ลับที่อธิบายไม่ได้นั้น ได้ถูกสร้างให้เป็นรูปธรรมเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ และผีก็คือลักษณะหนึ่ง เป็นความเชื่อดั้งเดิมก่อนที่จะศาสนาจะเข้ามามีบทบาท แต่ก็ยังพบว่ามีกรณีผสมผสานความเชื่อเรื่องผีในกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ เสมอ ดังนั้นความเชื่อเรื่องผีจึงปรากฏในตำราทำนายกระดูกไก่อของชาวลัวะ (ปลัง) บ้านห้วยน้ำขุ่น พบว่าสามารถแยกผีออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

ผีบรรพบุรุษ	ผีป่า/สัตว์ป่า	ผีที่ทำกิน	ผีเรือน	ผีเมือง	ผีอื่นๆ
1.ผีลุงตา 2.ผีปู่ตายาย 3.ผีลุง 4.ผีแม่อองกิน 5.ผีปู่ตายาย 6.ผีฝ่ายแม่	1.ผีจิ้งห้ายน้ำ 2.ผีจอมปลวก 3.ผีไม้	1.ผีร่องน้ำ 2.ผีที่ดอน 3.ผีเหมืองฝาย 4.ผีขวัญข้าว	1.ผีหัวบันได 2.ผีใต้ถุนเรือน 3.ผีตีนบันได 4.ผีเตาไฟ 5.ผีเสี้ยวเรือน 6.ผีเรือน	1.ผีเสี้ยวเมือง 2.ผีที่สูง 3.ผีหลักเมือง 4.ผีป่าช้า 5.ผีเมือง 6.ผีหนเหนือ 7.ผีสะพาน 8.ผีทางหลวง หรือแม่น้ำ 9.ผีอารักษ์ 10.ผีท้าวพญา	1.ผีปดที่หนึ่ง 2.ผีปศาจ 3.ผีร้าย 4.ผีที่เลี้ยง
รวม 34 ตน					

จากกลุ่มของผีที่ระบุในตำรา 6 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 34 ตน ผีส่วนใหญ่อยู่ในคำทำนายประเด็นผีผี และพบว่า ผีที่อยู่ในบ้าน เช่น ผีเรือน และผีบรรพบุรุษกับผีที่อยู่นอกบ้านที่เกี่ยวกับเมือง จะมีจำนวนมากกว่าผีที่ทำงาน หรือผีที่อยู่นอกเมือง หรือผีสัตว์ป่า เช่น ผีรูง (เหยี่ยว) ทำย่น้ำ

ในคำทำนายยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับสาเหตุการเป็นไข้เนื่องจากทำผิด ชนิดต่างๆ อีก โดยระบุผิดต่อสิ่งต่างๆ 20 ชนิด แบ่งการผิดได้ 2 ประเภท คือ

ผิดภายในบ้านเรือน ได้แก่ ตีนบันได ข้างเตาไฟ คุ่มเรือน ประตูบ้าน บันได ที่นอน เสี้ยวเรือน หัวนอน เหนือประตู ผิดกลางเรือนกลางบ้าน จะสังเกตได้ว่า ผิดที่เกิดขึ้นในบริเวณบ้านนั้นให้ความสำคัญกับประตู บันได ที่นอน ที่กลางเรือน เสี้ยวเรือน (ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ดีแลรักษาบ้าน) และเตาไฟ แต่ไม่มีเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนในบ้านหรือเรื่องความประพฤติของคน

ผิดที่เกิดขึ้นนอกบ้าน ได้แก่ บ่อน้ำ ฉางข้าว น้ำห้วย ไม้ไฟ ทำน้ำ ดงป่าไม้หลักไม้เก่า ที่สูง กองไม้ เป็นเรื่องผิดต่างๆ ที่มีแหล่งกำเนิดนอกบ้าน แต่ต้องนำมาใช้ในบ้าน เช่น น้ำ แหล่งน้ำ และไม้ที่นำมาใช้งานในชีวิตประจำวัน แต่ไม่มีเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนนอกบ้าน หรือเรื่องความประพฤติของคนภายนอกบ้าน นอกจากนี้ยังมีผิดแกร่นซึ่งยังไม่สามารถจัดกลุ่มได้

ในเรื่องผิดและผีผี เป็นความเชื่อที่เป็นกฎเกณฑ์ ทางสังคมที่พบโดยทั่วไปในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน เพื่อควบคุมสังคมให้สงบสุข สะท้อนถึงการอยู่ร่วมกัน สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม ลำดับชั้นในสังคม ศีลธรรมจรรยา สามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การทำนายเป็นเรื่องเฉพาะที่เกิดในบ้านและเมือง หมายถึง การกระทำผิด และผีผีในสังคมชาวลัวะเกี่ยวกับบ้านและเมืองจะต้องมีผีจำนวนมากมาปกป้องรักษาไม่ให้คนผีผี และการอธิบายถึงการป่วยไข้เนื่องจากผิดในกรณีต่างๆ ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำ แหล่งน้ำ และไม้ที่นำมาใช้งานในบ้าน

ประเด็นที่สอง เป็นคำทำนายที่มีบทบาทของผีและผิดที่เกี่ยวกับการเจ็บไข้ และการค้าที่เกิดขึ้นในเมือง และในบางคำทำนายจะมีวิธีแก้ เช่น การบวงสรวง หรือการซ่อมแซม

ประเด็นที่สาม เนื่องจากไก่ที่นำมาทำนายนั้นเป็นไก่ที่อาศัยอยู่ในบ้านที่เป็นส่วนหนึ่งของเมือง จึงอาจอธิบายได้ว่าการทำนายด้วยกระดูกไก่นั้นมีความสามารถเฉพาะการทำนายในบริเวณที่ไก่อาศัยอยู่ และสามารถสะท้อนเพียงอำนาจของผีบ้านและผีเมือง รวมถึงผิดภายในบ้าน และผิดสิ่งของภายนอกที่นำเข้าบ้านเท่านั้น

จากตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ของชาวลัวะ (ปดุง) บ้านห้วยน้ำซุ่นสรุปเป็นความสัมพันธ์ระหว่างไก่ที่เลี้ยงในบ้านหรือที่เรียกว่าไก่บ้าน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ของบ้าน พื้นที่ของเมือง ในสังคมของมนุษย์ที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมแบบเมืองที่มีความซับซ้อนของความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ จึงต้องมีผีบ้าน ผีเมือง ผีบรรพบุรุษ มาคอยกำกับการกระทำและอธิบายเหตุแห่งการป่วยไข้

อีกประเด็นหนึ่ง คือ เรื่องการค้าขาย ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่ซับซ้อนโดยไม่ได้เกิดจากปัจจัยการผลิตในด้านเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว แต่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและการค้าขาย โดยเฉพาะเมืองต่างๆ ที่อยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนส่วนใหญ่เกิดขึ้นและขยายตัวเนื่องจากเป็นตลาด และชุมทางการค้าบนเส้นทางการค้าภายในอนุภูมิภาค เช่น เมืองเวียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า เป็นต้น

6.4 สรุปการทำนายด้วยกระดูกไก่จากตำราที่พบในบ้านห้วยน้ำซุ่น

6.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของไก่กับบ้านเรือนและเมือง

ไก่บ้าน จากตำราการทำนายกระดูกไก่เป็นเครื่องมือที่สะท้อนสภาวะความเป็นอยู่เรื่องการเจ็บไข้ใน “พื้นที่บริเวณบ้าน” ของเจ้าของไก่ผ่านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ และผิดภายในบ้าน ตลอดจนเป็นการสะท้อนถึงพฤติกรรมการทำนายพฤติกรรมของเจ้าของไก่บ้านที่มีต่อ “พื้นที่เมือง” ผ่านผีระดับเมือง และผิดต่อสิ่งของภายนอกที่นำเข้าบ้าน

6.4.2 จุดเปลี่ยนพื้นที่ชีวิต

จากสาเหตุความต้องการคำทำนายในเรื่องการแต่งงาน การสร้างเรือนใหม่ การเดินทางไกล หรือการย้ายที่อยู่เป็นเวลานานโดยเฉพาะเรื่องการเดินทางค้าขาย เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ “พื้นที่ของตนเอง” และในกรณีค้าขายก็ต้องการความมั่นใจว่าจะประสบความสำเร็จ เพราะมีที่ต้องการคำทำนายต้องพึ่งพาปัจจัยการค้าเป็นหลัก หากการค้าขายไม่ดีจะส่งผลถึงความเปลี่ยนแปลงในชีวิตตนและครอบครัวได้

7. อภิปรายผล

การทำนายด้วยกระดูกไก่มีการกระจายทั่วไปอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง งานวิจัยนี้พบวาระหว่างปี พ.ศ. 2547-2550 เป็นวิธีการที่ยังดำรงอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม แม้ว่าการทำนายจะถูกปรับไปให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงหรือเป็นเพียงร่อยรอยที่บันทึกไว้

จากการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตจังหวัดเชียงรายใช้ไก่ทำนายชีวิต ส่วนใหญ่เป็นการทำนายคู่ตรงข้าม เช่น ดีหรือไม่ดี การเสี่ยงทายทางเลือกในชีวิต และการเปลี่ยนผ่านสถานภาพในชีวิต แต่ไม่พบการใช้กระดูกไก่ในการทำนายชีวิตในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลไท แต่พบในการทำนายในวรรณกรรมล้านนาที่เป็นการเสี่ยงทายกระดูกไก่แห้งที่เคยใช้ทายแล้วโดยนำมาแช่น้ำ แล้วนำไม้มาเสียบกระดูกเพื่อทำนายใหม่ อย่างไรก็ตามการทำนายด้วยกระดูกไก่ไม่ปรากฏในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เร่ร่อน เช่น กลุ่มมลาบลิ (ผีตอเหลือง)

นอกจากนี้ตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ (ปลั่ง) ยังถูกนำมาแปลเป็นภาษาไทยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับการทำนายชีวิตประจำวันที่ไม่ได้ใช้ตำราของแต่ละชาติพันธุ์ พบว่าส่วนใหญ่ตำรานั้นเป็นการทำนายเรื่องความเจ็บป่วยที่เกิดจากผี รวมถึงการเสียชีวิต การทำผิดในบางคำทำนายยังได้ออก

ถึงวิธีแก้ได้ด้วย แต่เมื่อนำมาสังเคราะห์กับพื้นที่ต่างๆ ที่ปรากฏในคำอธิบายนั้น พบว่าการทำนายเป็นเรื่องของพื้นที่ทางสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ และการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทั้งทางกายภาพและทางสถานภาพ

เนื้อหาการทำนายที่ปรากฏในตำราการทำนายกระดูกไก่ของลัวะ (ปลัง) สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้โดย เรณู วิชาศิลป์ (ม.ป.ป.) แต่มีข้อจำกัดคือ ชื่อของตัวทายที่ยังไม่สามารถเข้าใจได้ และพบว่าตำรานั้นมีรายละเอียดเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามผู้ใช้ไม่ได้ใช้คำทำนายที่ซับซ้อนเหล่านั้นกลับเลือกการทำนายแบบคู่ตรงข้าม

ผลของการวิจัยอีกประเด็นหนึ่งคือ ไม่พบว่ามีการใช้การทำนายด้วยกระดูกไก่ในกลุ่มคนไทยที่ยังดำรงอยู่ในปัจจุบัน เช่น ไทลื้อ ไทยวน ไทเขิน ไทใหญ่ ทั้งที่ตำราที่พบก่อนหน้านี้ระบุว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในวัฒนธรรมล้านนาใช้กระดูกไก่³ ในการทำนายชีวิตได้อีกวิธีหนึ่ง

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ (ปลัง) หมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น มีการทำนายชีวิตอยู่สองระบบ คือ ระบบการทำนายที่เป็นวงจรถัดเจเน เช่น การทำนายแบบ “ตัวฟุ้ง” จะหมุนเวียนการทำนายตามตัวสัตว์ประจำวงรอบ เป็นวงจรมองในแต่ละปี ที่เทียบกับอายุ อีกรูปแบบหนึ่งไม่เป็นวงจรมอง เป็นการเสี่ยงทายด้วยกระดูกไก่ที่พบในตำราของหมู่บ้าน คาดว่าเป็นวิธีการทำนายที่หลงเหลืออยู่ การทำนายที่กลุ่มปลังนี้ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มไทเขินที่เชียงตุง (พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, 2555)

วิธีการทำนายเป็นวงจรมองปีเทียบกับอายุปรากฏในการทำนายชีวิตของคนล้านนาหลายรูปแบบ งานวิจัยนี้จึงกล่าวว่าการทำนายเป็นวงจรมองหรือเป็นวงรอบเป็นการทำนายที่สอดคล้องกับมนุษย์ เมื่อกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตเป็นสังคม

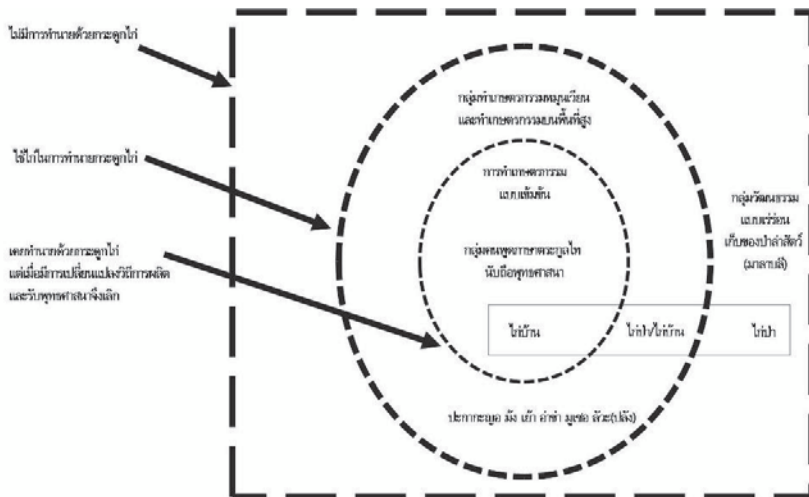
³ ในคำขอธรรมเนียมเรื่องเจ้าสุวัตร มีการกล่าวถึงการใช้กระดูกไก่ในการทำนายโดยหมอดูกระดูกไก่จะใช้กระดูกไก่ตากแห้งที่สะสมมาเป็นจำนวนมาก โดยเสี่ยงทายในการจับกระดูกไก่มาคู่หนึ่งแล้วนำไปแช่น้ำเพื่อที่จะเห็นรูแล้วจึงใช้ไม้เสียบ เมื่อทายเสร็จแล้วก็จะเก็บไว้ทำนายต่อไป

เกษตรกรรมติดพื้นที่ และมีการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น

ส่วนการทำนายที่เป็นการเสี่ยงทายที่ไม่เป็นวงจร เช่น การทำนายด้วยกระดูกไก่ เป็นการอธิบายเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ที่ไม่มีความแน่นอน สำหรับสังคมแบบเก็บของป่าล่าสัตว์และการทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่นที่ต้องเสี่ยงเลือกหนทางและตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เป็นปัจจัยการผลิตหลัก แต่เมื่อสังคมกลายเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ใช้พื้นที่อย่างเข้มข้น การดำรงอยู่ของการทำนายที่ใช้กระดูกไก่อ้างเหลือเพียงการทำนายแบบคู่ตรงข้ามเท่านั้น เช่น ดีหรือไม่ดี (พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง, 2550)

ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทสืบทอดมาจากสังคมเปลี่ยนจากสังคมแบบเก็บของป่าล่าสัตว์และการทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่นมาเป็นการทำเกษตรกรรมที่มีพื้นที่แน่นอน โดยมีวิถีชีวิตที่เป็นวงรอบปีที่คงที่ ผสมกับการรับเอาพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาของคนเมืองเข้ามาแทนที่การนับถือผีและธรรมชาติ การฆ่าสัตว์นั้นเป็นการผิดศีล การทำนายจึงหมดความนิยมไปเหลือเพียงการนำกระดูกขาไก่แห้งที่เคยเสี่ยงทายมาแล้วมาใส่แทน

การศึกษาการทำนายชีวิตด้วยกระดูกไก่ในกรณีนี้พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับไก่นั้นมีเหตุปัจจัยมาจากวิธีการผลิตที่แตกต่างกัน ไม่ใช่สาเหตุและปัจจัยหลัก หรือใช้อธิบายให้ครอบคลุมถึงระบบความสัมพันธ์อันหลากหลายระหว่างมนุษย์กับไก่ได้

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการทำนายกระดูกไก่ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์กับระบบการผลิต

8. สรุป

การทำนายชีวิตด้วยกระดูกไก่นั้นเกิดขึ้นในสังคมที่เก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunter-Gatherer) ที่ทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่น ซึ่งสืบเนื่องมาในช่วงต้นของสังคมเกษตรกรรมแบบใช้ที่ดินอย่างเข้มข้น แต่ลดลงเหลือเพียงหลักฐานการบันทึกเมื่อมีการรับเอาความเชื่อแบบศาสนาหลักเข้ามา

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับไก่พัฒนาไปตามสังคม คือในสังคมเร่ร่อนแบบชาวมลาบลิ ไก่เป็นไก่ป่าเร่ร่อน คนก็เร่ร่อน สอดคล้องกับคำกล่าวของชาวมลาบลิกล่าวว่า “คนก็กลัวสัตว์ สัตว์ก็กลัวคน” แต่เมื่อสังคมมนุษย์เปลี่ยนจากสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์และทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่นเป็นสังคมขนาดเล็กที่มีความสามารถในการล่าสัตว์ ไก่ป่าเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ถูกล่า อีกทั้งไก่ก็มีพัฒนาการในลักษณะที่แข็งแรงและไม่แข็งแรง จึงเกิดการทับซ้อนระหว่างพื้นที่ทำกินของคนกับพื้นที่ของไก่ป่า เห็นได้จากจินตนาการเรื่องพื้นที่ในตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ ซึ่งพบว่าไม่ได้เป็น

วงจรหรือวงจรแบบแนวคิดของสังคมเกษตรกรรม

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้ปรับเปลี่ยนการทำงานเพื่อรับใช้สังคมเกษตรกรรม และสังคมเมืองในการอธิบายการปรับเปลี่ยนสถานะ การเปลี่ยนพื้นที่ เช่น การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การเดินทางค้าขาย หรือการเปลี่ยนที่ทำกินเป็นระยะเวลานานๆ ดังนั้นการทำงานด้วยกระดูกไก่จึงเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมที่เก็บของป่าล่าสัตว์และการเกษตรกรรมย้ายถิ่นที่มีการสร้างพื้นที่ขึ้น เพื่ออธิบายความจริงจากการทับซ้อนของพื้นที่ระหว่างคน ไก่ และธรรมชาติก่อนที่จะมีศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ดิงศภักดิ์, สุกัญญา สุขฉายา, ชมนาด ศิริสาร, และพลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง.

(2549) ความหมายและบทบาทของไก่ในโลกทัศน์ของชาวอาข่าใน
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับไก่ จากพิธีกรรมและคติความเชื่อในกลุ่ม
ชาติพันธุ์, เชียงราย: โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง.

คำวชธรรมเรื่องเจ้าสุวัตร, (ม.ป.ป.) กรุงเทพฯ: ประเพ็ญวิทยา.

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, สรินยา คำเมือง, สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์, บุญสม
ชีวะณิชย์กุล และอติตา สุนทโรทก. (2555) ปรีศนางศาสดาญาติ “ลัวะ”,
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ทวี สว่างปัญญากร. (2533) พงศาวดารเชียงตุง, ม.ป.ท.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547) 30 ชาติเชียงราย, กรุงเทพฯ: ศยาม.

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2549) ตำราการทำนายด้วยกระดูกไก่ บ้านห้วยน้ำซุ่น
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. ใน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ
ไก่จากพิธีกรรมและความเชื่อในกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดเชียงราย (น. 25-59),
เชียงราย: โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัย
แม่ฟ้าหลวง.

- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2550) *บทบาทและพิธีกรรมของการทำนายน ที่มีต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ ในหมู่บ้านห้วยน้ำซุ่น อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย* (รายงานผลการวิจัย), กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง. (2555) *ตามรอยไตรภูมิในพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ลหอย (ปลั่ง)*, รายงานการสำรวจจากเชียงใหม่ถึงเมืองสามเด้า. (น. 3-44), เชียงราย: โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- เรณู วิชาศิลป์. (ม.ป.ป) *การทำนายนกระดุกไก่อของคนไทบางกลุ่ม*, ม.ป.ท.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2549) *ไก่อเสี่ยงทายตัวแรกจากตำนานชนชาติไทย: การตีความตำนาน, ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับไก่อจากพิธีกรรมและคติความเชื่อ* ในกลุ่มชาติพันธุ์, เชียงราย: โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. (2544) *13 ชนเผ่าในลาวตอนใต้: วิถีชีวิตและวัฒนธรรม*, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อะกิฉินะมิยะ ฟูมิอิโตะ. (2550) *ไก่อกับคนจากมูมมองชีวชาติพันธุ์วิทยา* (ขนาดสี่ติสาร, ผู้แปล), กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Terwiel, B. J. (1980) *The Tai of Assam and ancient Tai Ritual*, vol. 2, Gaya Bihar: Centre for Southeast Asian Studies.

คำศัพท์ที่กำลังสูญไป: ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ ในภาษาไทถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน¹

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล²

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและ การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” ซึ่งวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาไทถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขี้น ภาษาพวน และภาษาลาว ที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบ รวมทั้งได้วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

ข้อมูลด้านการแปรทางศัพท์ที่นำมาใช้ในบทความนี้ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยใช้รายการคำ 2 ชุด ได้แก่ (1) รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน (จำนวน 250 คำ) และ (2) รายการคำศัพท์ที่ภาษาไทถิ่นภาษาต่างๆ ใช้แตกต่างกัน หรือภาษาไทถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทถิ่นภาษาอื่นๆ (จำนวน 550 คำ) รวมมีคำจำนวนทั้งสิ้น 800 คำ ผู้บอกภาษาไทถิ่นแต่ละภาษามีทั้งเพศชายและเพศหญิง แบ่งออกเป็น 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” (Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects Spoken in Nan Province) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549-2555)

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษารุ่นอายุละ 5 คน ดังนั้นจึงมีผู้บอกภาษารวมทั้งสิ้น 75 คน (ภาษาไทถิ่น 5 ภาษา X 3 รุ่นอายุ X รุ่นอายุละ 5 คน) ผลการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ส่วนหนึ่งพบว่ามีความคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดไม่ค่อยใช้แล้ว และบางคำใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 แทบไม่ค่อยใช้หรือไม่เคยใช้ หรือไม่เคยได้ยินเลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าอาจเกิดการสูญของคำศัพท์จำนวนหนึ่งในภาษาไทถิ่นในอนาคต บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอให้เห็นตัวอย่างคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่า อาจเกิดการสูญไปของภาษาไทถิ่นแต่ละภาษา รวมทั้งแสดงการจัดกลุ่มของคำศัพท์ต่างๆ ดังกล่าวและแสดงจำนวนของคำศัพท์แต่ละกลุ่มเพื่อให้เห็นว่าคำศัพท์กลุ่มใดมีแนวโน้มที่จะสูญไปจากภาษาไทถิ่นในอนาคตอันใกล้

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ / ภาษาไทถิ่น / จังหวัดน่าน

Abstract

This paper is a part of the research results of the project entitled, 'Lexical and Phonological Variation and Change in Tai Dialects Spoken in Nan Province', which analyzes and compares variation and change in five Tai dialects, i.e. Kam Mueang, Lue, Khün, Phuan and Lao, spoken by three different age groups. The domains of language use are also considered. Some speculation on the tendency of phonological and lexical change in the future for these dialects are proposed.

The lexical data used in this paper were elicited by interviewing the language resource persons (LRPs) using two word lists, i.e., (1) A list of lexical items shared among all five Tai dialects (250 items) and (2) A list of lexical items used differently among the five Tai dialects or which some dialects use

differently from the others (550 items). A total of 800 lexical items were elicited. The LRPs, both male and female, are classified into three age groups, an elderly group (60 years old and above), a middle-aged group (35-50 years old), and a young group (15-25 years old), with five LRPs in each age group. The data analyzed for this paper come from a total of 75 LRPs (5 LRPs X 3 age groups X 5 Tai dialects).

A part of the research findings on lexical variation in the five Tai dialects showed that some lexical items were rarely used among the speakers. Some were used only by the elderly group while the middle-aged and the young groups hardly used, or never used, or had never heard them. Therefore, lexical loss was speculated to occur in the future of these Tai dialects. This paper presents examples of the lexical items of each Tai dialect which tend to be lost. The grouping and numbers of those lexical items were presented in order to show which groups of lexical items possibly disappear from the Tai dialects in the near future.

Keywords: Lexical Change / Tai Dialect / Nan Province

1. บทนำ

การสูญของคำศัพท์หรือการสูญเสียศัพท์ (Lexical Loss) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ประเภทหนึ่งในภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดของผู้พูดภาษา กล่าวคือเมื่อผู้พูดภาษาเห็นว่าคำศัพท์เดิมนำมาใช้สื่อความคิดหรือความหมายที่ต้องการสื่อได้ไม่ชัดเจน ก็จะนำคำศัพท์ใหม่ซึ่งอาจยืมมาจากภาษาอื่นหรือคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่มาใช้แทนคำศัพท์เดิมที่มีอยู่ก็ค่อยๆ สูญไปจากภาษา นอกจากนี้การสูญเสียศัพท์ยังอาจเกิดขึ้นได้เมื่อมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้น มีการนำวัตถุสิ่งของใหม่ๆ เข้า

มาใช้แทนวัตถุดิบของเดิมที่ผู้พูดไม่ค่อยใช้แล้ว คำศัพท์ที่ผู้พูดเคยใช้เรียกวัตถุสิ่งของเดิมก็ค่อยๆ สูญไป และมีคำศัพท์เรียกวัตถุสิ่งของใหม่เข้ามาแทนที่ ดังที่ดุเชฎีพร ชานีโรคศานต์ (2526: 36) เคยกล่าวไว้ว่า “การที่คำหรือถ้อยคำสำนวนจะสูญไปจากภาษานั้น เนื่องจากความคิดที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นสูญไป คำซึ่งสื่อความคิดนั้นก็จะสูญไปด้วย มีคำจำนวนมากที่เราไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่อาจจะกล่าวถึงเมื่อต้องการพูดถึงอดีตหรือนำมาใช้ในวรรณคดี...นอกจากนี้ศัพท์อาจสูญไปจากภาษาเพราะการสลับคำที่มีความหมายไม่ต่างกันมากหรือมีความหมายเหมือนกันขึ้นใช้ เมื่อคำ 2 คำมีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกันมาก คำหนึ่งซึ่งนิยมมากกว่าจะคงอยู่ต่อไป ส่วนคำที่ไม่เป็นที่นิยมมักจะสูญไปจากภาษา...” นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างคำศัพท์ที่สูญไปจากภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่ยังมีใช้ในภาษาไทยถิ่น เช่น คำว่า ตั่ง “จุก” ไม่มีใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่ยังมีใช้ในภาษาไทยถิ่นอีสาน คำว่า หุบ “ปิด” ไม่มีใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่ยังมีอยู่ในภาษาไทยถิ่นใต้ เป็นต้น (2526: 37)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ผ่านมามีการตั้งข้อสังเกตได้ว่างานต่างๆ ได้กล่าวถึงการใช้คำศัพท์เดิมในภาษาที่มีผู้ใช้น้อยลง หรือมีการใช้คำศัพท์เดิมร่วมกับคำศัพท์อื่นไว้ด้วยตัวอย่างเช่น ภาษาพวนที่พูดในอำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี (อุทัยวรรณ ดันหยง, 2526) มีคำศัพท์ที่เลิกใช้จำนวนหนึ่งในคน 3 ระดับอายุ ผู้พูดภาษาพวนที่มีระดับอายุปานกลางและอายุน้อย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำมากโดยได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ เช่นเดียวกับภาษาไทยวนที่พูดในตำบลดอนแร่ และตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ที่ศึกษาในงานของ วนิดา สารพร (2531) ซึ่งพบว่าผู้พูดภาษาไทยวนทั้ง 3 ระดับอายุนำคำศัพท์อื่นมาใช้ร่วมหรือใช้แทนคำศัพท์ภาษาไทยวน มากถึงร้อยละ 61.4 และคำศัพท์ภาษาไทยวนที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุเลิกใช้มีร้อยละ 24 การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยวนเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ

นอกจากนี้ยังมีงานของอัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำในภาษาไทยเชิง (ลาวโซ่ง) ของคน 3 ระดับอายุ ในตำบลบ้านดอน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้นำคำศัพท์อื่นเข้ามาใช้ร่วมหรือใช้แทนคำศัพท์เดิมในภาษาไทยโซ่งมากขึ้น งานดังกล่าวยังพบคำศัพท์ที่กำลังจะหายไปจากการใช้ชีวิตประจำวันอีกจำนวนหนึ่งด้วย การเปลี่ยนแปลงนี้มีสาเหตุจากผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) ซึ่งศึกษาการใช้คำและการแปรของภาษาของคน 3 ระดับอายุ ในชุมชนลาวลุ่มน้ำท่าจีน ได้แก่ ชุมชนภาษาลาวโซ่ง ลาวครั่ง ลาวเอียง ลาวใต้ และลาวพวน พบว่าผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 (55-70 ปี) ใช้คำศัพท์เดิมมากที่สุด และจะลดน้อยลงตามลำดับในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 (35-50 ปี) และระดับอายุที่ 3 (15-30 ปี) นอกจากนี้ผู้พูดภาษาลาวทั้ง 3 ระดับอายุ ยังมีการใช้คำศัพท์อื่นด้วย ได้แก่ คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ และคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นการแปรคำศัพท์ที่นอกจากจะเกิดจากอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ยังเกิดจากอิทธิพลของภาษาต่างประเทศด้วย ได้แก่ งานวิจัยของสายัณ สวมทอง (2544) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการแปรคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนสามระดับอายุ ในตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และสรุปไว้ว่าการแปรคำศัพท์เกิดกับผู้พูดระดับอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือระดับอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ การแปรที่เกิดจากอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐานมีมากที่สุดในทุกกลุ่มระดับอายุ ส่วนการแปรคำศัพท์ที่เกิดจากอิทธิพลภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษามลายู ภาษาเขมร ภาษาจีน และภาษาอื่นๆ มีเป็นจำนวนน้อยทุกกลุ่มระดับอายุ เช่นเดียวกับงานของ รังสิตา สุวรรณมุสิก (2547) ที่ศึกษาการแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีของผู้พูด 3 ระดับอายุ และสรุปไว้ว่าภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการแปรคำศัพท์ที่เกิดจาก

อิทธิพลของภาษาอื่นๆ หรือภาษาถิ่นอื่น ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษามลายู ภาษาจีน ภาษาเขมร และภาษาไทยมาตรฐาน ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ระดับอายุที่ 2 และ 1 ตามลำดับ ผู้บอกภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศมากที่สุด ได้แก่ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 รองลงมาคือระดับอายุที่ 3 และ 1 ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นรูปแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มเล็กใช้ จำนวน 20 หน่วยยอรรต รูปแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้สูงขึ้น จำนวน 163 หน่วยยอรรต รูปแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้ลดลง จำนวน 146 หน่วยยอรรต และรูปแปรของคำศัพท์ที่มีแนวโน้มของการใช้ไม่แน่นอน จำนวน 52 หน่วยยอรรต

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ศรีนยา จิตบรรจง และดุษฎี กองสมบัติ (2551) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาญ้อ บ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามพบว่า คำที่คน 3 ระดับอายุใช้เหมือนกันคือใช้ศัพท์เดิมมีครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 50 ศัพท์เดิมที่ผู้บอกภาษาเล็กใช้มีร้อยละ 18.42 ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 มีแนวโน้มที่จะนำศัพท์อื่นมาใช้แทนศัพท์เดิมมากที่สุด ส่วนผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 ใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุด ใช้ศัพท์เดิมร่วมกับศัพท์อื่นมากที่สุด และใช้ศัพท์อื่นน้อยกว่าผู้บอกภาษาอีก 2 ระดับอายุ ในขณะที่ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 ใช้ศัพท์เดิมเท่ากับผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 และใช้ศัพท์เดิมร่วมกับศัพท์อื่นเป็นลำดับที่ 2

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยการแปรทางศัพท์ในเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นภาพรวมได้ว่า ผู้พูดภาษากลุ่มสูงอายุมิแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์เดิมมากกว่าผู้พูดภาษากลุ่มกลางคนและกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์อื่นแทนคำศัพท์เดิม ภาษาที่มีอิทธิพลต่อการแปรศัพท์ส่วนใหญ่มักเป็นภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ ผลการวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมามีให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในกรณีนี้ที่ผู้พูดมีการใช้คำศัพท์เดิมน้อยลง และมีเฉพาะผู้พูดบางกลุ่มอายุโดยเฉพาะกลุ่มสูงอายุเท่านั้นที่ใช้คำศัพท์เดิม อาจเป็นไปได้

ที่จะเกิดการสูญคำศัพท์ไปจากภาษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอให้เห็นตัวอย่างคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีการใช้ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งแสดงการจัดกลุ่มของคำศัพท์ต่างๆ ดังกล่าว ข้อมูลคำศัพท์และเนื้อหาที่นำเสนอในบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการวิจัยในโครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” ซึ่งวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงที่เกิดขึ้นในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาชิน ภาษาพวน และภาษาลาว รวมทั้งเปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่พูดโดยผู้พูด 3 รุ่นอายุ โดยนำปัจจัยด้านสถานการณ์การใช้ภาษามาพิจารณาประกอบ นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย (ดูรายละเอียดของผลการวิจัยใน พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2555)

เนื่องจากผู้พูดภาษาไทยถิ่นภาษาต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดน่าน มักเป็นผู้มีภาวะสองภาษา (Bilingual) หรือผู้ที่มีภาวะหลายภาษา (Multilingual) กล่าวคือนอกจากจะสามารถพูดภาษาไทยถิ่นที่เป็นภาษาแม่ของตนเองได้แล้วยังสามารถพูดภาษาคำเมืองได้ด้วย และผู้พูดบางคนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นยังสามารถพูดภาษาไทยกลางได้ ดังนั้นจึงย่อมมีการสัมผัสภาษา (Language Contact) เกิดขึ้นและภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา จึงมีแนวโน้มที่จะได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษากลางที่คนต่างกลุ่มต่างภาษาใช้ในการพูดติดต่อสื่อสารกัน รวมทั้งยังอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในโรงเรียนและผู้คนใช้สื่อสารกัน สถานการณ์ที่เป็นทางการด้วย เมื่อมีการสัมผัสภาษาเกิดขึ้น จึงเป็นไปได้ที่จะมีการแปรของภาษาในด้านต่างๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะการแปรด้านคำศัพท์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นก่อนการแปรด้านอื่นๆ และการแปรด้านเสียงที่อาจเกิดขึ้นตามมา การแปรของภาษาในด้านต่างๆ นี้อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ผลการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในโครงการวิจัยฯ ดังกล่าว ส่วนหนึ่งพบว่ามีความศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ยืนยันว่าไม่เคยได้ยินหรือเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ แต่ไม่เข้าใจหรือไม่รู้ว่าคำๆ นั้น หมายถึงอะไร นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นไม่ค่อยใช้แล้ว และมีการนำคำศัพท์คำอื่นมาใช้แทน ลักษณะการใช้คำศัพท์ดังกล่าวทำให้สันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์เหล่านี้อาจสูญไปจากภาษาในที่สุด

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 รายการคำสำหรับเก็บข้อมูล รายการคำที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในโครงการวิจัยฯ แบ่งออกเป็น 2 ชุดใหญ่ มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 800 คำ ได้แก่ ชุดที่ 1 เป็นรายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาใช้เหมือนกัน มีจำนวน 250 คำ รายการคำชุดนี้ใช้เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าภาษาไทยถิ่นทุกภาษายังใช้คำศัพท์เหล่านี้เหมือนกันหรือไม่ และชุดที่ 2 เป็นรายการคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นภาษาต่างๆ ใช้แตกต่างกันหรือภาษาไทยถิ่นภาษาใดภาษาหนึ่งหรือบางภาษาใช้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นๆ มีจำนวน 550 คำ รายการคำชุดนี้ใช้เพื่อตรวจสอบว่าภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาจะยังคงใช้คำศัพท์แตกต่างกันหรือไม่ หรือภาษาไทยถิ่นบางภาษาจะยังใช้คำศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นหรือไม่ หากผู้พูดภาษาไทยถิ่นใช้คำศัพท์แตกต่างจากคำที่กำหนดไว้ในรายการคำทั้งสองชุดก็จะทำให้สรุปได้ว่าการแปรทางศัพท์เกิดขึ้นและอาจนำไปสู่การสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ได้³

³ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสร้างรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลในโครงการวิจัยฯ มีดังนี้ 1. ศัพท์านุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน (ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ, 2550) 2. พจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) 3. พจนานุกรมภาษาล้านนา (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) 4. พจนานุกรมลาว-ไทย (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543) และ 5. พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดรายการคำสำหรับเก็บข้อมูลในพิริยรัตน์ อัครวัฒนกุล (2555))

2.2 จัดเก็บข้อมูล ในโครงการวิจัยฯ ได้กำหนดจัดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นภาษาละ 1 จุด โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นหมู่บ้านที่คนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยถิ่นภาษานั้นๆ ในการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน หมู่บ้านที่เป็นจุดเก็บข้อมูลภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมืองพุดในหมู่บ้านท่าค้าสอง ตำบลวิม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ภาษาลื้อพุดในหมู่บ้านหนองบัว ภาษาจีนพุดในหมู่บ้านหนองม่วง ภาษาพวนพุดในหมู่บ้านฝ่ายมูล โดยทั้ง 3 หมู่บ้านตั้งอยู่ในตำบลปากคา อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดน่าน และภาษาลาวพุดในหมู่บ้านนาบัว ตำบลนาบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

2.3 การคัดเลือกผู้บอกภาษา ผู้บอกภาษาในโครงการวิจัยฯ มีคุณสมบัติ โดยสรุป คือ ผู้บอกภาษาพูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาเป็นภาษาแม่ ได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน และภาษาลาว และอาจพูดภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาไทย มาตรฐานได้ด้วย ผู้บอกภาษามีทั้งเพศชายและเพศหญิง แบ่งออกเป็น 3 รุ่นอายุ ได้แก่ รุ่นอายุที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป รุ่นอายุที่ 2 อายุ 35-50 ปี และรุ่นอายุที่ 3 อายุ 15-25 ปี โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษารุ่นอายุละ 5 คน ดังนั้นจึงมีผู้บอกภาษารวมทั้งสิ้น 75 คน ผู้บอกภาษาทุกคนมีคุณสมบัติทั่วไปคือ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีอวัยวะในการออกเสียงอยู่ในสภาพครบสมบูรณ์ เสียงชัดเจนดีสม่ำเสมอ ไม่ไข้ ไม่หวัด ไม่เจ็บ และเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและได้ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ⁴

⁴ ในโครงการวิจัยฯ ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติเรื่องการศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของผู้บอกภาษา เนื่องจากโครงการวิจัยฯ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียง และทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นโดยเน้นตัวแปรเรื่องระดับอายุของผู้พูดเป็นหลัก อย่างไรก็ตามผู้บอกภาษาในโครงการวิจัยฯ ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาเทียบเท่ากับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และมีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำไร่ ทำนา หรือทำเครื่องจักสานอยู่ในหมู่บ้าน ฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้บอกภาษารุ่นอายุที่ 3 หรือกลุ่มวัยรุ่นนั้นส่วนใหญ่มียังอยู่ในวัยเรียนและยังใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวในหมู่บ้าน

2.4 วิธีการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลด้วยรายการคำสำหรับทดสอบการแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือถามคำถามให้ผู้บอกภาษาตอบหรือออกเสียงคำที่มีความหมายตามที่กำหนดในรายการคำ โดยระหว่างการเก็บข้อมูลมีการใช้รูปภาพ ของจริงหรือแสดงท่าทางประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลคำตามที่ต้องการ และมีการบันทึกเสียงระหว่างการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบดิจิทัล Sony IC Recorder ICD-MX20 ข้อมูลที่บันทึกไว้จะใช้สำหรับตรวจทานความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูลที่ย้ายถอดเสียงไว้ในแบบสอบถามระหว่างการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์มีวิธีการโดยสรุป คือ เปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยในแต่ละภาษาทั้งคำศัพท์ที่เหมือนกันและแตกต่างกัน กรณีที่พบว่าภาษาไทยถิ่นภาษาใดมีคำศัพท์คำใดเหมือนกันจะตรวจสอบว่าความเหมือนดังกล่าวนั้นเป็นความเหมือนที่มีมาแต่เดิม หรือเป็นความเหมือนที่เกิดจากการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นภาษาอื่นหรือภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบกับเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้

3. คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่น

ผลการศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) ภาษาซิ่น (หมู่บ้านหนองม่วง) ภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) และภาษาลาว (หมู่บ้านนาบัว) ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่ามีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ยืนยันว่าเป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยใช้แล้วและคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่ค่อยใช้หรือไม่เคยใช้เลย นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์บางคำที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นรุ่นอายุที่ 3 ยืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้ แต่ไม่รู้ความหมายถึงอะไร และมีบางคำที่มีเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เท่านั้นที่เคยได้ยินหรือเคยใช้ แต่ผู้พูดรุ่น

อายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 ไม่เคยได้ยินเลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในขนาด

จากการเก็บข้อมูลการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่น 5 ภาษาโดยใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลชุดที่ 1 ซึ่งมีคำจำนวน 250 คำ และชุดที่ 2 มีคำจำนวน 550 คำ รวมจำนวนคำที่ใช้เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 800 คำ (ดูหัวข้อ 2.1) พบว่ามีคำศัพท์ที่ผู้พูดไม่ค่อยใช้แล้ว และสันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษารวมจำนวน 60 คำ (ในรายการคำชุดที่ 1 พบ 16 คำ และในรายการคำชุดที่ 2 มี 44 คำ) จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มตามประเภทของคำศัพท์และการใช้คำศัพท์ของผู้พูด คำศัพท์ในแต่ละกลุ่มมีจำนวนคำ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนคำศัพท์ทั้ง 4 กลุ่มที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่น

กลุ่มที่	กลุ่มของคำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่น	จำนวนคำศัพท์
1	คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน	19
2	คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก	4
3	คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน	34
4	คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบหรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว	3
		60

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคำศัพท์แต่ละกลุ่มที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่น มีจำนวนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มที่ 3 ปรากฏมากที่สุด (34 คำ) รองลงมาก็คือ กลุ่มที่ 1 (19 คำ) กลุ่มที่ 2 (4 คำ) และกลุ่มที่ 4 (3 คำ) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการปรากฏของคำศัพท์ในกลุ่มต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าคำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์ที่ไม่

ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน และคำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน

คำศัพท์ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นและสันนิษฐานว่าอาจสูญไปในอนาคตแยกกล่าวในหัวข้อ 3.1-3.4 และตัวอย่างคำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นแสดงไว้ในตารางที่ 2-5 โดยในตารางที่ 2-5 จะแสดงจำนวนผู้พูดคำศัพท์ทั้งสามรุ่นอายุกำกับไว้ด้วย เพื่อแสดงให้เห็นสัดส่วนชัดเจนว่าคำศัพท์ใดมีผู้ใช้นาน้อย แตกต่างกันอย่างไร⁵

⁵ ในกรณีที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นภาษาใดไว้ ได้นำมาแสดงไว้ในตารางที่ 2-5 ด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่าในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาตามที่ปรากฏในงานอื่นๆ มีการใช้คำศัพท์เหมือนหรือแตกต่างจากคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยหรือไม่ อย่างไร และมีคำศัพท์ใดบ้างที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานอื่นๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นหลักฐานหนึ่งที่ใช้สนับสนุนได้ว่าจะมีการสูญของคำศัพท์บางคำในภาษาไทยถิ่นเกิดขึ้นหรือไม่ แหล่งข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่นำมาอ้างถึงในตารางที่ 2-5 มีดังนี้ **ภาษาคำเมือง**: คำศัพท์ภาษาคำเมืองถิ่นจังหวัดเชียงใหม่มาจาก “พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ” (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539) และ “พจนานุกรมภาษาล้านนา” (สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2550) **ภาษาลื้อ**: ภาษา “ลื้อ เมืองยอง” และ ภาษา “ลื้อ เชียงรุ่ง” (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1996) ภาษา “ลื้อ สิบสองปันนา” (ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ, 2527) **ภาษาซิ่น**: ภาษา “ซิ่น กลางเมือง” และ ภาษา “ซิ่น บ้านเวียง” (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994) ภาษา “ซิ่น กลางเมือง” (Petsuk, 1978) **ภาษาพวน**: ภาษาพวนที่พูดในอำเภอมือง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่พูดในตำบลน้ำเขียว อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีในวิทยานิพนธ์ของอุทัยวรรณ ดันหยง (ในที่นี่จะเรียกว่า “พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี”) ภาษาพวนที่พูดในอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในงานวิจัยของ สุวัฒน์ เลี่ยมประวัตติ์ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) (ในที่นี่จะเรียกว่า “พวนสุพรรณบุรี”) และข้อมูลภาษาพวนจาก “พจนานุกรมภาษาไทยพวน” (วรวิทย์ เลี้ยงถนนม, 2532) (ในที่นี่จะเรียกว่า “พจนานุกรมภาษาไทยพวน”) **ภาษาลาว**: “พจนานุกรม พาสลาลา” (มะหะลีลา วีระวงศ์, 2549 ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2503) “พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ” (Lao-Thai-English Dictionary) ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) และ “พจนานุกรมลาว-ไทย” (Lao-Thai Dictionary) (วีระพงศ์ มีสถาน, 2543)

หมายเหตุ: ในการแสดงตัวอย่างคำศัพท์ในเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ในตารางที่ 2-5 จะใช้ระบบการถ่ายถอดเสียง (Transcription) ตามที่นำเสนอไว้ในแต่ละงาน โดยอาจมีการดัดแปลงรูปแบบการนำเสนอบางประการ เช่น ในกรณีที่ในงานใดใช้ตัวเลข 1, 2, 3 ฯลฯ แทนวรรณยุกต์ที่ 1, 2, 3 ฯลฯ ในที่นี่จะใช้ตัวเลขแสดงระดับเสียงวรรณยุกต์แทน เช่น [23], [44], ฯลฯ รวมทั้งได้นำความหมายของคำศัพท์และคำอธิบายที่สำคัญตามที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยนั้นๆ มาแสดงประกอบไว้ด้วย เพื่อให้เห็นภาพการเรียบเรียงคำศัพท์ที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อความถนัดกระชับในการอ้างถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ในตารางที่ 2-5 จะใช้เฉพาะชื่อภาษาหรือชื่อเอกสาร และจะไม่อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แหล่งที่มา หรือปีที่พิมพ์ ยกเว้นกรณีที่ภาษาไทยถิ่นชื่อเดียวกัน แต่ศึกษาในงานวิจัยต่างกัน ในที่นี่จะอ้างถึงชื่อผู้แต่งของเอกสารนั้นๆ ด้วย

3.1 คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน

กรณีที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นมีการใช้คำศัพท์บางคำน้อยลงหรือแทบไม่ใช้เลยมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งของบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ปรากฏหรือแทบไม่ปรากฏให้เห็นเลยในปัจจุบัน คำศัพท์ที่อยู่ในกรณีนี้มีจำนวน 19 คำ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
1	1/39. เกวียน	คำศัพท์ที่อาจสูญไป คำศัพท์ที่อาจมาแทน	lo: ⁴¹⁷ (5, 4, 2)	lo: ²²⁷ (5, 5, 1)	lo: ²²⁷ (5, 5, 3)	lo: ⁴¹⁷ (5, 5, 2)	lo: ³⁵⁷ (5, 5, 1)
2	1/33. คบ (น.)	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	kwian: ³⁵ (0, 1, 4)	kwem: ³¹ (0, 0, 2)	kwem: ³⁵ (0, 0, 1)	kwian: ²³ (0, 0, 4)	kwian: ²³ (0, 0, 4)
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	may ⁴¹⁷ khe: ³¹ (5, 2, 1), khe: ³¹ (0, 5, 2)	may ²²⁷ khe: ³³ (5, 3, 0)	may ⁴¹⁷ khe: ³¹ (5, 5, 3)	may ⁴¹⁷ khwe: ³¹ (5, 5, 0), khwe: ³¹ (0, 0, 1)	may ³⁵⁷ khe: ³³ (5, 3, 0)
3	1/33. ตะกร้อ	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	khop: ³⁵ pha:ŋ ³⁵ (0, 0, 2)	khop: ³³ pha:ŋ ³¹ (0, 0, 2), khop: ³³ fay ³¹ (0, 0, 2), may ²²⁷ khop: ³³ fay ³¹ (0, 1, 0)	khop ⁴⁴ pha:ŋ ³⁵ (0, 0, 1), may ⁴¹⁷ khop ⁴⁴ pha:ŋ ³⁵ (0, 1, 0), khop ⁴⁴ fay ³⁵ (0, 0, 1), may ⁴¹⁷ khop ⁴⁴ (0, 0, 1)	khop: ³⁵ pha:ŋ ³⁵ (0, 0, 1), may ⁴¹⁷ khop ²²⁷ pha:ŋ ³⁵ (0, 0, 2),	khop: ³⁵ (0, 0, 1), may ³⁵⁷ fay ²³ (0, 0, 1)
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	ma-to: ⁴⁴⁷ (2, 0, 0)	mak: ³⁵ to: ²¹³⁷ (1, 0, 0), ma-to: ²¹³⁷ (0, 1, 0), ba-to: ²¹³⁷ (4, 1, 0)	ma-to: ⁴⁴⁷ (1, 0, 0)	ma-to: ³³⁷ (2, 0, 0), ma-to: ⁴¹⁷ (3, 0, 0)	mak: ³⁵ to: ³⁵⁷ (2, 0, 0),
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	ta-to: ⁴⁴⁷ (5, 5, 5)	ta-to: ²¹³⁷ (4, 1, 0)	ta-to: ⁴⁴⁷ (4, 5, 5)	ta-to: ³³⁷ (2, 5, 5)	ta-to: ³⁵⁷ (5, 5, 4)

⁶ ในตารางที่ 2-5 จะแสดงจำนวนผู้พูดแต่ละรุ่นอายุที่ใช้คำศัพท์ไว้หาคำศัพท์แต่ละคำ โดยตัวเลขที่อยู่ลำดับที่ 1, 2 และ 3 แสดงจำนวนของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ เช่น lo:⁴¹⁷ (5, 4, 2) หมายถึง มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 จำนวน 5 คน รุ่นอายุที่ 2 จำนวน 4 คน และรุ่นอายุที่ 3 จำนวน 2 คน ที่ใช้คำว่า lo:⁴¹⁷ เป็นต้น (หมายเหตุ: ตัวเลขที่กำกับความหมายของคำศัพท์ในคอลัมน์ที่ 2 แสดงชุดของรายการคำที่ใช้เก็บข้อมูลในโครงการวิจัยฯ และลำดับที่ของคำ เช่น “1/39 เกวียน” หมายถึง คำที่มีความหมายว่า “เกวียน” อยู่ในรายการคำชุดที่ 1 ลำดับคำที่ 39 หรือ “2/14. กระดัง” หมายถึง คำที่มีความหมายว่า “กระดัง” อยู่ในรายการคำชุดที่ 2 ลำดับคำที่ 14 เป็นต้น)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปโดยอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
4	1/34, ตะกั่ว	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ci:n ³⁵ (5, 5, 2)	ci:n ³¹ (5, 4, 1)	ci:n ³⁵ (5, 5, 2)	si:n ³⁵ (5, 4, 1)	si:n ^{29/23} (2, 3, 0)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	ta:kua ²² (2, 4, 4)	ta:ko ²⁴ (2, 4, 4)	ta:ko ²² (1, 2, 3), ta:kua ²² (1, 3, 1)	ta:kua ²² (1, 2, 5)	ta:kua ³³ (4, 5, 5)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ma:ke:w ²² (5, 1, 0)	mak ³⁵ ke:w ²⁴ (1, 0, 0), ma:ke:w ³⁵ (1, 1, 0), ba:ke:w ²⁴ (4, 2, 0)	ma:ke:w ²² (5, 4, 1)	ma:ke:w ²² (4, 3, 0), ma:ke:w ²² (1, 1, 0)	ma:k ⁴⁴ ke:w ³³ (1, 0, 0), mak-ke:w ³³ (2, 0, 0)
5	1/203, ลูกเต๋า	คำศัพท์ที่อาจแทน	lu:k ³¹ ta:w ²³ (0, 4, 4)	lu:k ³³ ta:w ³⁵ (0, 3, 4)	lu:k ³¹ ta:w ²³ (0, 1, 4)	lu:p ²⁴ ta:w ²² (0, 2, 3)	lu:k ³⁵ ta:w ³⁴ (0, 3, 2)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ho:k ³¹ (5, 4, 3)	ho:k ³⁵ (5, 4, 3)	ho:k ³¹ (5, 5, 3) ma:ho:k ³¹ (5, 1, 0)	ho:k ³¹ (5, 5, 3)	ho:k ³⁵ (1, 0, 0), mak ³⁵ khik ³⁵ (0, 1, 3), khik ³³ (3, 0, 0), khik ³⁵ (2, 4, 1)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	ka:diŋ ²² (1, 1, 1)	ka:diŋ ²⁵ (0, 1, 3) ba:diŋ ³³ (5, 0, 0)	ka:diŋ ³⁵ (0, 0, 2)	ka:diŋ ³⁵ (0, 0, 2)	ka:diŋ ³³ (0, 1, 2) ka:diŋ ²³ (0, 0, 2)
7	2/30, กลอน (~1 ประโยค)	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	se: ³¹ (5, 3, 2)	se: ³³ (4, 2, 2)	se: ³¹ (5, 3, 3)	se: ³¹ (4, 4, 0)	lay ^{23/223} (1, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	ko:n ²³ (0, 4, 2)	ko:n ³⁵ (1, 3, 5)	ko:n ²³ (2, 3, 3)	ko:n ³⁵ (1, 5, 5) lu:p ²² ko:n ³⁵ (1, 1, 0)	ko:n ^{29/23} (5, 5, 5)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
8	2/21. คูก	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	khok ³¹ (3, 1, 1)	khok ³³ (3, 1, 1)	khok ³¹ (1, 2, 0)	khok ²² (1, 0, 0) kho ³ mit ³¹ (2, 0, 0), kho ²² mit ³¹ (2, 1, 0)	khok ³⁵ (1, 0, 0) พจนานุกรมภาษาไทย-อังกฤษ: khuk, tá-lá-j (ตะลาง prison, jail = คูก, ตะลาง)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	พจนานุกรมภาษาล้านนา: hian ³³ (เรือนขัง) khaj ²⁴ (เรือนขัง) [เฮียนสัง] น. เรือนจำ คุก), kho.k ⁴² (คุก [คอก])	ภาษาลื้อ เชียงรุ่ง: xok ³³ ('jail')	ขึ้นกลางเมือง: tho.j ²¹ ('jail, prison') (Patsuk, 1978)		
9	2/146. จาน	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	khuk ⁴⁴ (4, 5, 5) ta-la.j ³⁵ (1, 1, 0)	khuk ³⁹ (1, 4, 5), ta-la.j ³¹ (2, 1, 0), koj ³⁵ (0, 0, 2)	khuk ⁴⁴ (4, 5, 5), ta-la.j ³⁵ (0, 2, 0)	khuk ²² (3, 2, 5), ta-la.j ³⁵ (1, 3, 1), lo.j ³⁵ khaj ²² (0, 1, 1) ben ³⁵ (3, 3, 0)	khuk ³³ (5, 5, 5), ta-la.j ^{32/23} (1, 0, 2)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่ยอายุทุกคนใช้ คำว่า "จาน" [ca.n ²³])	phem ³¹ (3, 0, 0)	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่ยอายุทุกคนใช้ คำว่า "จาน" [ca.n ²³])		- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่ยอายุทุกคนใช้ คำว่า "จาน" [ca.n ^{23/22}])
10	2/166. ซ้อน (น.)	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	can ³⁵ (5, 5, 5)	-	can ²² (0, 5, 4), can ³⁵ (2, 0, 1)	-
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่ยอายุทุกคนใช้ คำว่า "ซ้อน")	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่ยอายุทุกคนใช้ คำว่า "ซ้อน")	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่ยอายุทุกคนใช้ คำว่า "ซ้อน")	buaj ²² (4, 4, 0)	buaj ³³ (4, 2, 2)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	-	-	can ⁴⁷ (4, 5, 3)	son ^{33/37} (2, 2, 3), can ^{35/37} (3, 4, 2)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป			
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน
11	2176. จิ้งข้าว	จิ้งข้าว (คำเมือง, ลื้อ, จีน): ไอน่หล่นเส้, ไอน่โหล่นเส้, ไอน่หล่นเส้, ไอน่เส้ (พวน); ย่นหล่นชา, ไอน่หล่นชา (ลาว)	cup ²²⁷ ca. ³⁵ (3, 5, 1)	pon ²⁴ ca. ³¹ (5, 4, 1)	cun ⁴¹⁷ ca. ³⁵ (5, 3, 3), cup ⁴¹⁷ ca. ³⁵ (0, 1, 1)	pon ²² lon ²² se. ³³⁷ (4, 3, 0), pon ²² lon ²² se. ³³⁷ (2, 1, 2), pon ²² lon ²² se. ³³⁷ (4, 1, 2), pon ²² lon ²² se. ³³⁷ (4, 3, 0), pon ²² lon ²² se. ³³⁷ (5, 2, 0)
						pon ³¹ lon ³³ sa. ^{232/23} (0, 3, 0), pon ³³ lon ³³ sa. ^{232/23} (0, 3, 0), pon ³³ lon ³³ sa. ^{232/23} (4, 1, 2), pon ³³ lon ³³ sa. ^{232/23} (0, 0, 2)
						พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: pon pón sǎ, pon sǎ:
12	2232. ถ้วย	จิ้งข้าว	chin ³⁵ cha. ⁴¹⁷ (0, 0, 2)	sin ³¹ sa. ²²⁷ (0, 2, 0), chin ³¹ cha. ²²⁷ (0, 0, 4)	chin ³⁵ cha. ⁴¹⁷ (0, 0, 4)	chin ³⁵ cha. ⁴¹⁷ (0, 0, 2)
		ช้อน (คำเมือง); หลาน (ลื้อ)	pon ⁴⁴⁷ (1, 0, 0)	wam ²⁴ (3, 0, 0)	- (หมายเหตุ: ผู้พูดทั้ง 3 ร้อยอายุทุกคนใช้คำว่า "ถ้วย" [tho:y ⁴⁴⁷])	- (หมายเหตุ: ผู้พูดทั้ง 3 ร้อยอายุทุกคนใช้คำว่า "ถ้วย" โดยมีภาพประกอบเสียงสระ "ไ่" [thue:y ⁴⁴⁷] (4, 1, 2) และ [tho:y ⁴⁴⁷] (0, 4, 3), [tho:y ⁴⁴⁷] (1, 0, 1))
		ถ้วย	thuey ⁴⁴⁷ (1, 1, 5), tho:y ⁴⁴⁷ (4, 5, 0)	tho:y ²³⁷ (5, 5, 4)	-	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียในขนาดและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
13	2322 ปีน	ขนาด, สะนาด	- (หมายเหตุ: ผู้พูดทั้ง 3 ร้อยอายุทุกคนใช้คำว่า "ป็น" [pi:n ²³]) พจนานุกรมภาษาล้านนา: na:t ⁴² , si ²⁴ na:t ⁴² (ขนาด) น. เป็นอย่าง เป็นยาว ลินาดก็ว่า)	na:t ³³ (3, 0, 0) ลือ ลือสองปันนา: na:t ³⁵ (ป็น): ลือ เมืองยอง และลือ เที่ยงรุ่ง: naat ³³	na:t ³¹ (1, 0, 0), sa-na:t ³¹ (1, 0, 0)	na:t ³¹ (4, 5, 3)	- (หมายเหตุ: ผู้พูดทั้ง 3 ร้อยอายุทุกคนใช้คำว่า "ป็น" [pi:n ²³])
14	2375. มีด บัน	มีด	-	pin ³⁵ (5, 5, 5)	pin ²³ (5, 5, 5)	pin ³⁵ (1, 4, 5)	-
		มีดเตาะ, มีดชูด	mi:t ³¹ to ²⁴ (2, 0, 0), mi:t ³¹ khu:t ²² (1, 0, 0) พจนานุกรมภาษาล้านนา: mi:t ⁴² khu:t ²¹ (สิดชูด น. มีด บันมีดเตาะก็ว่า, mi:t ⁴² to ²⁵ (มีดเตาะ [มีดเตาะ] น. มีดบัน	mi:t ³³ to ²³ (4, 3, 0), mi:t ³³ khu:t ²⁴ (2, 0, 0)	mi:t ³³ to ²⁴ (1, 0, 0)	mi:t ³¹ to ²² (3, 2, 0), mi:t ³¹ to ²⁵ (1, 1, 0), mi:t ³¹ khu:t ²² (1, 0, 1)	(หมายเหตุ: ผู้พูดทั้ง 3 ร้อยอายุทุกคนใช้คำว่า "มีดบัน" [mit ³⁵ ko:n ²³²³])
		มีดบัน	mi:t ³¹ ko:n ³⁵ (4, 5, 5)	mi:t ³⁴ ko:n ³⁵ (4, 5, 5)	mi:t ³¹ ko:n ²³ (5, 5, 5)	mi:t ³¹ ko:n ²³ (2, 0, 0), mi:t ³¹ ko:n ²² (1, 5, 5)	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน		ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญไป				
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	คำศัพท์ที่อาจสูญไป	คำเมือง	สี่	จีน	พวน	ลาว
15	2376. มุ้ง	คำศัพท์ที่อาจสูญไป	ชุด	sut ⁵⁵ (5, 2, 1) พจนานุกรมภาษาไทยถิ่น: sut ²⁴ (ชุด น. มุ้ง)	sut ⁵⁵ (5, 5, 4) สี่ สิบสองปันนา: sut ⁵⁵ ; สี่ เมืองของ และสี่ เชียงรุ่ง: sut ^{45/55} (mosquito net' หมายถึง: คำว่า muj ^{31/2} ในภาษาไทยถิ่นเมือง และสี่ เชียงรุ่ง หมายถึง ที่อยู่ของสัตว์ เช่น หมู หรือสุนัข (nest of pig, dog shelter) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	sut ³⁵ (4, 4, 2) พจนานุกรมภาษาไทย-อังกฤษ: sut (ชุด mosquito net), mung (มุ้ง mosquito net)	sut ³⁵ (4, 4, 1)	sut ³⁵ (3, 3, 0) พจนานุกรมภาษาไทย-อังกฤษ: sut (ชุด mosquito net), mung (มุ้ง mosquito net)
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	มุ้ง	muj ^{41/2} (5, 5, 5)	muj ^{22/2} (0, 0, 4)	muj ^{41/2} (2, 5, 5)	muj ^{41/2} (1, 5, 5)	muj ^{35/2} (5, 5, 5)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาท้องถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
16	240. รกเย็น	ลื้อยู่, รกยู่, ลื้อเย็น (คำเมือง, ลื้อ, จีน, พวน): รกอุ่นลุ่ม (ลาว)	lo. ⁴¹² pu. ⁴¹² (1, 1, 0), lo. ⁴⁴ pu. ⁴¹² (3, 2, 0), lo. ⁴¹² khen ²³ (2, 4, 4)	lo. ²²² yu. ²²² (1, 0, 0), lo. ³³ yu. ²²² (1, 0, 0), lo. ²²² khen ³⁵ (4, 5, 5) ลื้อ เมืองของ และ ลื้อ เชียงรุ่ง: lo. ³¹² 'cart', yuu. ³¹² 'to shove, push'	lo. ⁴¹² khen ²³ (5, 5, 4)	lo. ⁴¹² pu. ⁴¹² (0, 2, 0), lo. ²² pu. ⁴¹² (0, 1, 0), lo. ⁴¹² khen ²³ (4, 3, 0), lo. ⁴¹² khen ²² (0, 2, 5) พวน อพุนี และ ลึงห์บุรี: lo. ⁴⁴⁵ sa. ⁴⁵	lo. ³³ lu. ^{232/23} (4, 3, 3), lo. ³³ dun. ^{232/23} (1, 1, 2) พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: lo. ³ (ลื้อ pushcart รกเย็น)
		รกเย็น	lo. ²⁴ khen ³⁵ (1, 4, 2)	lo. ³⁵ khen ³⁵ (2, 4, 3)	lo. ³³ khen ²³ (0, 2, 2)	lo. ²² khen ²³ (0, 2, 0), lo. ²² khen ²² (1, 1, 1)	lo. ³³ khen ³⁴ (3, 0, 0), lo. ³³ khen ³⁴ (0, 3, 2)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียในขนาดและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้น ๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
17	2464. ส้วม	ส้วมมิด (คำเมือง); ต่อมวิด (ลือ); ขุมตี่ (จีน); ต่อมมิด (พวน); วิดตี่ (ลาว)	suam ⁴⁴⁷ mi ⁴⁴ (1, 0, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: wit ⁴⁵ wit ⁴⁵ khi: ⁴⁴²	tom ³³ wit ³³ (2, 0, 0) ลือ เมืองของ: vit ³³ (‘toilet’ (of monastery)). vit ³³ xi: ¹¹² (‘monk’s toilet’). ลือ เขียงจู้: xum ⁵⁵ vit ³³ (‘monk’s toilet’)	khum ³³ khi: ⁴⁴⁷ (1, 1, 0) จีน กลางเมือง: khum ¹⁵ wit ⁵¹ (Pelsuk, 1978); luk ⁴⁴ khi: ³³² (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	tum ²² mi ²² (3, 0, 0) พวน ลพบุรี และ สิงห์บุรี: than ²² khi: ⁴⁴ , พวน สุพรรณบุรี: wet ⁴⁵² (บ้านสูงอายุและวัย กลางคน), suam ⁴³ (วัยกลางคนและรุ่น อายุน้อย) พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ถาน (น. ส้วม, ที่สำหรับ ถ่ายอุจจาระ), วิตตี (น. ส้วม, เหย)	wit ⁴⁴ khi: ⁴⁴² (1, 0, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: wit (วัด toilet, water closet, lavatory ส้วม, ห้องส้วม), wit ¹⁵³ j (วัดถ่าย toilet, water closet, lavatory ส้วม, ห้องส้วม), t’sam (ถาน toilet in monastery ถาน, ห้องส้วมของพระ)
		คำศัพท์ที่อาจแทน		so: m ³³² (5, 5, 5)	hoj ⁴⁴⁷ nam ⁴¹² (2, 2, 3), so: m ⁴⁴² (5, 4, 5), so: m ⁴⁴² khi: ⁴⁴² (2, 0, 0)	hoj ³³² nam ⁴¹² (1, 3, 2), suam ³³² (5, 5, 4)	hoj ⁴⁴⁷ nam ³⁵² (1, 1, 0), suam ⁴⁴² (5, 5, 5)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาท้องถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
18	หนังสือ	2484. หนังสือ	pap ⁴⁴ (2, 0, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: pap ⁴⁵ (พับ [นับ] น. สมุดที่พับ เป็นชิ้นๆ อย่างสมุด ข่อย โดยปริยายได้ เรียกหนังสือ และ สมุดด้วย. naj ²⁴ si: ²⁴ หนังสือ (น. เอกสารที่เขียนขึ้น เพื่อการสื่อสาร) naj ²³ si: ²³ (5, 5, 5)	pop ³³ (2, 1, 0) ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ่ง: naj ^{45/55} suuu ^{45/55} (‘book, writing’)	pop ³³ (1, 0, 0) จีน กลางเมือง: pap ⁵¹ (‘book’) (Petsuk, 1978)	pap ²² (2, 1, 0)	be:p ⁴⁴ (2, 1, 0)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	หนังสือ	naj ³⁵ si: ³⁵ (3, 5, 5)	naj ²³ si: ²³ (5, 5, 5)	naj ²³ si: ²³ (1, 2, 0), naj ²² si: ²² (1, 3, 5)	naj ³⁴ si: ³⁴ (5, 1, 0), naj ³⁴ si: ³⁴ (0, 4, 5)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาท้องถิ่นที่คำศัพท์นั้น ๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
19	2485. หน้าต่าง	ประตูป้อง, ป้อง, ตูบ้อง (คำเมือง, ลื้อ, จีน, พวน); ป้องเอี่ยม (พวน, ลาว)	pa-tu. ²³ poj ²² (2, 1, 2), pa-tu. ²³ po.ŋ ²² (2, 2, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: poj ²¹ , na. ⁴⁴⁷ poj ²¹	pa-tu. ³⁵ poj ²⁴ (4, 3, 0), pa-tu. ³⁵ poj ²⁴ (0, 0, 1), poj ²⁴ (0, 0, 4), po.ŋ ²⁴ (0, 2, 0) ลื้อ สิบสองปันนา: poj. ³⁵ ลื้อ เมือง ยดง และลื้อ เชียง รุ้ง: poj ¹² (‘window’)	pa-tu. ²³ po.ŋ ²² (2, 0, 0), pa-tu. ²³ tu. ²³ po.ŋ ²² (2, 0, 0) จีน กลางเมือง: pa. ²³⁴⁵ tu. ¹⁵ po.ŋ ²¹ (Pelsuk, 1978)	pa-tu. ³⁵ po.ŋ ²² (1, 1, 0), pa-tu. ³⁵ poj ²² (1, 3, 0), poj ³³ ʔam. ^{41?} ʔam. ³³ po.ŋ ²² (2, 0, 0), po.ŋ ²² ʔam. ^{41?} (1, 0, 0) พวน ดพู๊ และ ลิ่งหู่: naa. ⁴³ taaj ²²	po.ŋ ³³ ʔam. ^{35?} (1, 0, 0), poj ³³ ʔam. ^{35?} (1, 0, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: po.ŋ ʔam
		หน้าต่าง, ประตู, ประตุนั่นต่าง, หน้าต่าง, ประตู, หน้าต่าง, ประตู	na. ⁴⁴⁷ ta.ŋ ²² (5, 5, 5), pa-tu. ²³ bon. ³⁵ (1, 1, 0), pa-tu. ²³ na. ⁴⁴⁷ ta.ŋ ²² (0, 1, 1)	na. ^{213?} po.ŋ ²⁴ (4, 2, 1), na. ^{213?} ta.ŋ ²⁴ (1, 4, 3)	na. ⁴⁴⁷ po.ŋ ²² (2, 0, 0), na. ⁴⁴⁷ poj ²² (1, 2, 2), na. ⁴⁴⁷ ta.ŋ ²² (1, 5, 4), pa-tu. ²³ (2, 2, 0)	na. ^{33?} po.ŋ ²² (2, 0, 0), na. ^{33?} ta.ŋ ²² (2, 2, 5)	na. ⁴⁴⁷ ta.ŋ ³³ (5, 5, 5)

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่ามีคำศัพท์บางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา และมีบางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้⁷

1) คำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ตัวอย่างเช่น คำว่า “ลื้อ” (คำที่ 1/39. “เกวียน”) เป็นศัพท์เดิมที่ใช้ในความหมายว่า “เกวียน” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา แต่เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีการใช้เกวียนเป็นยานพาหนะเหมือนสมัยก่อน ความหมายของคำว่า “ลื้อ” จึงกลายเป็น “ลื้อ” ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของยานพาหนะ เช่น ล้อรถ และผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา มีแนวโน้มที่จะใช้คำว่า “เกวียน” มาแทน เช่นเดียวกับคำว่า “ชีน” (ภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ และภาษาจีน ออกเสียงเป็น [จิ้น] ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวออกเสียงเป็น [ชีน]) ในภาษาไทยถิ่น ทั้ง 5 ภาษาซึ่งมีความหมายว่า “ตะกั่วที่ใช้ทำลูกกระสุนปืน โดยเฉพาะปืนที่ใช้ล่าสัตว์” แต่ปัจจุบันการใช้ปืนเพื่อล่าสัตว์ลดน้อยลงหรือแทบไม่มีเลย คำว่า “ชีน” ที่ใช้ในความหมายว่า “ตะกั่วที่ใช้ทำลูกกระสุนปืน” จึงค่อยๆ สูญไป และผู้พูดมักใช้คำว่า “ตะกั่ว” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทน และใช้เรียกตะกั่วประเภทที่เป็นแผ่นใช้ยิงหรืออุดรอยรั่วของภาชนะหุงต้ม เช่น หม้อ เป็นต้น มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 บางคนยืนยันว่ายังใช้คำว่า “ชีน” ในการพูดในชีวิตประจำวัน แต่ใช้ในความหมายว่า ตะกั่วประเภทที่ผลิตจากโรงงานมีลักษณะร้อยเป็นห่วงเล็กๆ ใช้ถ่วงปลายแหให้จมน้ำเวลาขว้างแหหาปลา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำว่า “ชีน” อาจมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเกิดขึ้น

⁷ เมื่อมีการกล่าวถึงตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นในเนื้อหาของบทความ ในที่นี้จะใช้การถอดเสียง คำศัพท์แต่ละคำด้วยตัวอักษรไทย และพิมพ์เป็นตัวเอียงกำกับด้วยเครื่องหมายอัญประกาศ เช่น “คอก” “คอกมิด” “ชีน” เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพรวมของคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ส่วนการออกเสียงคำศัพท์ที่แตกต่างกันในแต่ละภาษานั้นแสดงไว้ในตารางที่ 2-6

นอกจากนี้ยังมีคำว่า “รอก” หรือ “มะรอก” (คำที่ 2/14. “กระดิ่ง”) (ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ออกเสียงเป็น [ชอก] หรือ [มะชอก]) และมีคำว่า “ซิก” หรือ “หมักซิก” ที่อาจสูญไปจากภาษาลาว เนื่องจากปัจจุบันการเลี้ยงวัวหรือควายในหมู่บ้านต่างๆ ลดน้อยลง คำเรียก “กระดิ่ง” แบบที่คนสมัยก่อนเรียกจึงค่อยๆ เลือนหายไปและมีการใช้คำว่า “กระดิ่ง” หรือ “กระดิง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทนคำศัพท์เดิม เช่นเดียวกับคำว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” (คำที่ 2/121. “คุก”) ที่ใช้ในความหมายว่า “คุก” ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า คุกในสมัยก่อนมีลักษณะที่กั้นเป็นคอก และอาจเป็นคอกที่มีลักษณะปิดทึบไม่มีแสงสว่าง ไม่ได้กั้นเป็นห้องแยกเป็นสัดส่วนเหมือนในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อลักษณะของคุกเปลี่ยนไป คำเรียกคุกว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” จึงค่อยๆ สูญไปจากภาษา และมีคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน เช่น คำว่า “คุก” และ “ตะราง” เป็นต้น หลักฐานที่ใช้ยืนยันได้ว่า คำว่า “คอก” หรือ “คอกมิด” เป็นคำศัพท์ที่มีมาแต่เดิมในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่ หลักฐานจากงานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ (ดูตารางที่ 2) ในภาษาไทถิ่นทุกภาษามีการใช้คำว่า “สุด” ในความหมายว่า “มุ้ง” (คำที่ 2/376. “มุ้ง”) และปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ผู้พูดรุ่นสูงอายุบางคนอธิบายว่า คำว่า “สุด” ใช้เรียกมุ้งในสมัยก่อนที่ทอดด้วยฝ้าย ย้อมสีดำ ใช้กางเพื่อกันบริเวณที่นอนให้เป็นสัดส่วนและมีความเป็นส่วนตัว เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนมักไม่มีการกั้นห้อง สมาชิกในครอบครัวนอนรวมกันในห้องใหญ่ๆ ห้องเดียว ดังนั้นจึงต้องมีมุ้งสีดำกันครอบเพื่อกันยุงหรือแมลง และเพื่อแบ่งพื้นที่นอนในห้องให้มืดซิดเป็นสัดส่วน แต่เนื่องจากลักษณะของบ้านเรือนในปัจจุบันมีการกั้นแบ่งห้องที่ชัดเจน จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้มุ้งสีดำดังกล่าว และมีการใช้มุ้งสีขาวที่มีขายตามท้องตลาด ซึ่งผลิตจากโรงงาน ทำด้วยด้ายสังเคราะห์หรือไนลอน ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีการใช้คำว่า “มุ้ง” เป็นส่วนใหญ่ และแทบไม่ปรากฏการใช้คำว่า “สุด” เลย โดยเฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่ส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินและไม่เคยใช้คำว่า “สุด” แต่อย่างใด

ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ต่างก็มีคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายว่า “ส้วม” (คำที่ 2/464. “ส้วม”) ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิม ได้แก่ ภาษาคำเมืองมีคำว่า “ส้วมมิด” และ “ส้วมขี้” ภาษาลื้อมีคำว่า “ต่อมวิด” ภาษาขีนมีคำว่า “ซุมขี้” ภาษาพวนมีคำว่า “ตุ่มมิด” และภาษาลาวมีคำว่า “วิดขี้” คำต่างๆ ดังกล่าวปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคน และมีผู้พูดเพียงบางคนเท่านั้นที่อธิบายและให้ความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ดังกล่าวได้ ตัวอย่างเช่น คำว่า “ต่อมวิด” เป็นคำเรียกส้วมในสมัยก่อนที่ขุดเป็นหลุมลึกๆ ใช้ไม้พาดปากหลุม ซึ่งปัจจุบันไม่มีส้วมชนิดดังกล่าวแล้ว เมื่อลักษณะของส้วมในสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงไม่รู้จักคำเรียกส้วมสมัยก่อน และมีการนำคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้เรียกส้วม สมัยปัจจุบันคำต่างๆ ที่ใช้เรียก “ส้วม” ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาแตกต่างจากคำที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ (ดูตารางที่ 2)

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาที่มีความหมายว่า “หน้าต่าง” (คำที่ 2/485. “หน้าต่าง”) ได้แก่ ภาษาคำเมืองใช้คำว่า “ประตูป่อง” ภาษาลื้อใช้คำว่า “ประตูป่อง” “ป่อง” หรือ “หน้าป่อง” ภาษาขีนใช้คำว่า “ประตูป่อง” “ปังประตูป่อง” “ตูป่อง” “ป่อง” หรือ “หน้าป่อง” ภาษาพวนใช้คำว่า “ประตูป่อง” “ป่องเอี่ยม” หรือ “หน้าป่อง” ส่วนภาษาลาวใช้คำว่า “ป่องเอี่ยม” เนื่องจากบ้านเรือนสมัยก่อนมักมีหน้าต่างที่เจาะเป็นช่องเล็กๆ มีขนาดพอที่จะมองออกไปเห็นด้านนอกได้เท่านั้น แต่ปัจจุบันลักษณะของหน้าต่างในบ้านเรือนสมัยปัจจุบันมีขนาดใหญ่ขึ้น ผู้พูดภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา จึงใช้คำว่า “หน้าต่าง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทน มีผู้พูดภาษาพวน และภาษาลาวรุ่นสูงอายุบางคนยืนยันว่าตนเองยังใช้คำว่า “ป่องเอี่ยม” อยู่ แต่ใช้สำหรับเรียกช่องเล็กๆ ที่บางบ้านเจาะสำหรับเป็นช่องลมหรือช่องระบายอากาศบนฝาผนังบ้าน ดังนั้นจึงสันนิษฐานว่าคำศัพท์สำหรับเรียกหน้าต่างแบบสมัยก่อนอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในเวลานั้นใกล้นี้ หรือหากมีบางคำเช่น คำว่า “ป่องเอี่ยม” ยังหลงเหลืออยู่ ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงของความหมาย คือ มีความหมายแคบเข้าจากเดิมที่หมายถึงหน้าต่าง แต่ปัจจุบันมีความหมายว่า “ช่องลม” หรือ “ช่องระบายอากาศ” เท่านั้น

2) คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา ตัวอย่างเช่นคำว่า “แฟน” ที่หมายถึง “จาน” (คำที่ 2/148. “จาน”) อาจสูญไปจากภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) เช่นเดียวกับคำว่า “แบน” ที่อาจสูญไปจากภาษาพวน นอกจากนี้ยังมีคำว่า “บ่วง” (คำที่ 2/166. “ซ็อน”) ที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 บางคนพูดภาษาลาวและภาษาพวน ยังรู้จักและใช้คำว่า “บ่วง” ในความหมายว่า “ซ็อน” ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ เคยได้ยินคำศัพท์ดังกล่าว และบางคนรู้ความหมาย แต่บางคนไม่เคยใช้และไม่รู้ความหมายของคำว่า “บ่วง” ในที่นี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “บ่วง” ที่ใช้เรียกซ็อนแบบที่ใช้สมัยก่อนอาจสูญไปจากภาษาลาวและภาษาพวนในอนาคตอันใกล้เช่นเดียวกับคำว่า “ฮ็อน” ในภาษาคำเมือง และคำว่า “วาน” ในภาษาลื้อที่มีความหมายว่า “ถั่ว” (คำที่ 2/232. “ถั่ว”) ที่อาจสูญไปจากภาษาคำเมืองและภาษาลื้อในอนาคตอันใกล้นี้ และมีการใช้คำว่า “ถั่ว” แทน

คำว่า “โอินซ้า” หรือ “อู่ซ้า” ในภาษาลื้อ คำว่า “โอินหล่นเล่” ในภาษาพวน และคำว่า “อินหล่นซา” หรือ “โอินหล่นซา” ในภาษาลาว (คำที่ 2/176. “ซิงซ้า”) ซึ่งหมายถึงซิงซ้าชนิดที่ทำด้วยไม้แผ่นขนาดเล็ก ผูกด้วยเชือก 2 ข้าง แขนไว้กับกิ่งไม้แล้วนั่งแกว่งเล่นไปมาแบบที่เด็กๆ นิยมเล่นในสมัยก่อน คำศัพท์เรียกซิงซ้าที่มีลักษณะดังกล่าวล้วนแต่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 เพียงบางคนเท่านั้น เนื่องจากเด็กๆ ในปัจจุบันไม่นิยมเล่น “ซิงซ้า” ชนิดดังกล่าว คำเรียกซิงซ้าในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวจึงอาจสูญไป และมีการใช้คำว่า “ซิงซ้า” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทน

คำว่า “นาด” หรือ “สะนาด” (คำที่ 2/322. “ป็น”) ซึ่งมีความหมายว่าป็นชนิดที่กระบอกยาวใช้ล่าสัตว์ อาจสูญไปจากภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน หรือคำว่า “มิดเตาะ” ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวนซึ่งมีความหมายว่า “มิดโกน” (คำที่ 2/375. “มิดโกน”) ก็อาจสูญไปและมีการใช้คำว่า “มิดโกน” แทน (มีผู้พูดรุ่นสูงอายุบางคนให้ข้อมูลได้ว่าคำว่า “มิดเตาะ” ใช้เรียกมิดโกนชนิดที่มีขนาดเล็ก สมัยก่อนใช้โกนหนวดเครา และคำว่า “มิดโกน” ใช้เรียกมิดโกนสมัยใหม่ที่มีขายทั่วไป

ในท้องตลาด เช่น มีดโกนชนิดเปลี่ยนใบมีดได้ที่ปรากฏในโฆษณาทางโทรทัศน์ ในปัจจุบัน) นอกจากนี้ยังมีคำว่า “พับ” ซึ่งหมายถึง “หนังสือ” (คำที่ 2/484. “หนังสือ”) ในภาษาคำเมืองและภาษาพวนปรากฏการใช้คำว่า “พับ” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคน ซึ่งใช้คำว่า “พับ” ในความหมายว่าหนังสือสมัยก่อนที่ทำด้วยใบลาน ซึ่งปัจจุบันไม่มีผู้ใช้แล้วและกลายเป็นหนังสือโบราณที่เก็บรักษาไว้ในวัดเท่านั้น ผู้คนสมัยปัจจุบันจึงใช้คำว่า “หนังสือ” ตามภาษาไทยมาตรฐาน

3.2 คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก

ผลการศึกษการแปรทางศัพท์ในภาษาไทยถิ่นในงานวิจัยนี้พบว่า มีคำศัพท์จำนวน 4 คำ ที่เป็นชื่อเฉพาะใช้เรียกพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดยืนยันว่าไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่เคยรู้จัก จึงทำให้ไม่รู้จักคำศัพท์คำนั้นๆ คำศัพท์ที่จัดอยู่ในกรณีนี้แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้ชื่อ

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน		ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	คำศัพท์ที่นำมาใช้แทน	คำเมือง	สือ	ขึ้น	พวน	ลาว
1	199: ตะพาบ	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ป่าผ่า	pa. ²³ fa. ²³ (5, 5, 3)	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุทุกคนได้ คำว่า "ป่าผ่า" ซึ่ง [pa. ³⁵ fa. ³⁵])	pa. ²³ fa. ²³ (5, 3, 3), pa. ²³ pha. ²³ (0, 1, 0)	- (หมายถึง: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุทุกคนได้ คำว่า "ป่าผ่า" ซึ่งมีการแปรของวรรณยุกต์ในพยางค์ที่สองได้แก่ [pa. ³⁵ fa. ²³] (3, 2, 1), [pa. ³⁵ fa. ²²] (0, 3, 3), [pa. ³⁵ fa. ³⁵] (2, 0, 1))	pa. ²² fa. ⁴³⁴ (5, 1, 0), pa. ²³ pa. ³⁴ fa. ³⁴ (0, 2, 0)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	ตะพาบ, ตะพาน	ta-pha.p ³¹ (0, 0, 1), ta-pha.p ³¹ nam ⁴¹² (0, 0, 1), ta-pha.p ³¹ nam ⁴¹² (0, 0, 1)	-	ta-pha.p ³¹ (0, 0, 1), ta-pha.p ³¹ nam ⁴¹² (0, 0, 2), ta-pha.p ³¹ nam ⁴¹⁷ (0, 1, 0)	-	ta-pha.p ³⁵ (0, 2, 3), ta-pha.p ³⁵ nam ³⁵² (0, 1, 1)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน		ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญไป				
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	มีต้นตอ, ต้นกำเนิด (พจนานุกรมภาษา)	คำเมือง	สือ	จีน	พวน	ลาว
2	1/161. มั่น สำประหลัง	คำศัพท์ที่อาจสูญไป	มีต้นตอ, ต้นกำเนิด (พจนานุกรมภาษา)	man ³¹ pa ⁴⁴² (5, 5, 2), ta:ɲ ⁴⁴² (0, 1, 0)	man ³¹ ta:ɲ ²¹³² (5, 5, 1), ta:ɲ ²¹³² (0, 1, 2)	- (พจนานุกรม: ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุยังใช้คำว่า "มีต้นตอ" [man ³⁵ ta:ɲ ⁴⁴² (5, 5, 4) หรือ "ต่าง" [ta:ɲ ⁴⁴²] (0, 0, 1)	man ³⁵ ton ³³² (5, 5, 2), man ³⁵ ta:ɲ ⁴¹² (4, 4, 0), man ³⁵ da:ɲ ⁴¹² (4, 0, 0)	man ^{23/22} ta:ɲ ³⁵² (4, 0, 0), ta:ɲ ³⁵² (1, 5, 2) พจนานุกรมลาว-ไทย: มีต้นตอ
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	มีต้นตอประหลัง	man ³⁵ sam ²³ pa-laj ²³ (1, 0, 2)	man ³¹ sam ³⁵ pa-laj ³⁵ (0, 0, 3)	-	man ³⁵ (0, 0, 1), man ³⁵ sam ²³ pa-laj ²³ (0, 0, 1), man ³⁵ sam ²² pa-laj ²³ (0, 0, 1)	man ²³ sam ⁴³⁴ pa-laj ³⁴ (3, 0, 0), man ²³ sam ³⁴ pa-laj ³⁴ (0, 1, 1)
3	1/197. ลั่นทม	คำศัพท์ที่อาจสูญไป	จำปาสัก, จำปาศักดิ์	cam ²³ pa ²³ la:w ³¹ (5, 3, 3), cam ²³ pa ²³ (3, 0, 0)	cam ³⁵ pa ³⁵ la:w ³¹ (5, 3, 1), cam ³⁵ pa ³⁵ (5, 4, 0)	cam ²⁵ pa ²³ la:w ³⁵ (5, 1, 1), cam ²⁵ pa ²³ (3, 3, 2)	cam ³⁵ pa ³⁵ la:w ³⁵ (3, 1, 2), cam ³⁵ pa ³⁵ (2, 1, 1)	cam ^{23/22} pa ^{23/22} (5, 2, 2), cam ^{23/22} pa ^{23/22} (1, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	ลั่นทม	lan ³¹ thom ³⁵ (0, 2, 3)	lan ³¹ thom ³¹ (0, 0, 5)	lan ³¹ thom ³⁵ (0, 2, 3)	lan ³¹ thom ³⁵ (0, 3, 4)	lan ³¹ thom ²³ (0, 4, 4)
4	2/276. นก (สัตว์)	คำศัพท์ที่อาจสูญไป	บัววัน, แงบัววัน	buan ³⁵ (4, 2, 2), me:ɲ ³⁵ buan ⁴⁴² (4, 1, 1)	bo:n ²¹³² (4, 3, 0), me:ɲ ³¹ bo:n ²¹³² (5, 3, 0)	bo:n ⁴⁴² (4, 3, 0), me:ɲ ³⁵ bo:n ⁴⁴² (5, 3, 0)	buan ^{35/2} (3, 2, 1), me:ɲ ³⁵ buan ³³² (0, 1, 0)	buan ^{35/2} (5, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	นก, แงนก, นก (บัว)	na:k ³¹ (0, 3, 2)	me:ɲ ³¹ na:k ³³ (1, 1, 0), na:k ³³ (nam ²²) (0, 2, 5)	me:ɲ ³⁵ na:k ³¹ (2, 1, 2), na:k ³¹ (2, 1, 4)	na:k ³¹ (2, 2, 3)	na:k ³¹ (1, 3, 5)

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า มีคำศัพท์บางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาและมีบางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) **คำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา** ตัวอย่างเช่น คำว่า “จำปาลาว” หรือ “จำปา” (คำที่ 1/197. “ลั่นทม”) ที่อาจสูญไปและมีการใช้คำว่า “ลั่นทม” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทน นอกจากนี้ยังมีคำที่มีความหมายว่า “นาก” (คำที่ 2/276. “นาก (สัตว์)”) ที่ปรากฏส่วนใหญ่ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษา ได้แก่ ภาษาคำเมืองและภาษาจีนใช้คำว่า “บัววน” หรือ “แมงบัววน” (ผู้พูดภาษาจีนออกเสียงเป็น [บัว้น] และ [แมงบัว้น]) ภาษาลื้อใช้คำว่า “บัววน” หรือ “แมงบัววน” (ผู้พูดภาษาลื้อออกเสียงเป็น [บัว้น] และ [แมงบัว้น]) ภาษาพวนใช้คำว่า “บัววน” หรือ “แมงบัววน” และภาษาลาวใช้คำว่า “บัววน” อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้พบว่าผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 และ 3 ส่วนใหญ่ไม่รู้จักคำศัพท์ต่างๆ ดังกล่าว และใช้คำว่า “นาก” เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษายืนยันว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุใช้คำว่า “บัววน” หรือ “แมงบัววน” แต่ไม่รู้จักว่าหมายถึงสัตว์ชนิดใด และไม่แน่ใจว่าเป็นสัตว์ชนิดเดียวกันกับ “นาก” หรือไม่

2) **คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา** ตัวอย่างเช่น คำว่า “ปาผา” ซึ่งหมายถึง “ตะพาบ” (คำที่ 1/99. “ตะพาบ”) ซึ่งผู้พูดภาษาคำเมือง ลื้อ จีน และลาว โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีแนวโน้มจะใช้คำว่า “ปาผา” น้อยลง และใช้คำว่า “ตะพาบ” หรือ “ตะพาน้ำ” แทน นอกจากนี้ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ยังยืนยันว่าไม่เคยเห็นตัวจริงของตะพาน้ำและเคยได้ยินผู้สูงอายุใช้คำว่า “ปาผา” แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นสัตว์ชนิดเดียวกันกับ “ตะพาบ” หรือ “ตะพาน้ำ” หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีคำว่า “มันด้าง” หรือ “ด้าง” (คำที่ 1/161. “มันสำปะหลัง”) ในภาษาคำเมือง ลื้อ พวน และลาว รวมทั้งคำว่า “มันด้าง” และ “มันตัน” ในภาษาพวนซึ่งมีความหมายว่า “มันสำปะหลัง” ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 บางคนยืนยันว่าไม่เคยเห็น และบางคนเคยเห็นแต่เรียกว่า “มันสำปะหลัง” และไม่เคยรู้ว่

คำว่า “มันต่าง” “ต่าง” “มันต่าง” หรือ “มันตัน” เป็นมันชนิดเดียวกันกับมันสำปะหลังหรือไม่

3.3 ศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการนำคำยืมจากภาษาอื่นมาใช้แทน ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีคำศัพท์จำนวน 34 คำ ที่ผู้พูดยืนยันว่าไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว แต่มักนำคำศัพท์คำอื่นมาใช้แทน และจากการเก็บข้อมูลคำศัพท์ในงานวิจัยนี้ พบว่ามีเพียงผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 บางคนเท่านั้นที่รู้จักคำศัพท์ต่างๆ เหล่านี้ คำศัพท์ในกลุ่มนี้แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คำศัพท์ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการนำคำยืมจากภาษาอื่นมาใช้แทน

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
1	198: เตือนมี หนึ่ง	คำศัพท์ที่อาจสูญไป	dian ³⁵ kieɯ ²³ (5, 0, 0)	da.n ³⁵ keɯ ³⁵ (3, 2, 0), da.n ³⁵ ceɯ ³⁵ (2, 0, 0)	da.n ³⁵ kieɯ ²³ (4, 0, 0)	dian ³⁵ kieɯ ²³ (3, 2, 0), dian ³⁵ kieɯ ²² (1, 0, 0)	dian ^{22/23} kieɯ ^{23/23} (2, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	dian ³⁵ mak ⁴⁴ ka-la ³⁵ (0, 1, 4), dian ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la ³⁵ (0, 3, 1), dian ³⁵ niŋ ²² (0, 2, 1)	da.n ³⁵ ek ³³ (0, 1, 3), da.n ³⁵ niŋ ²² (4, 3, 2)	da.n ³⁵ ek ³¹ (1, 1, 1), da.n ³⁵ niŋ ²² (4, 3, 3), dian ³⁵ niŋ ²² (4, 3, 0), da.n ³⁵ thi ³¹ niŋ ²² (0, 1, 1), da.n ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la ³⁵ (0, 4, 0), dian ³⁵ mok ⁴⁴ ka-la ³⁵ (0, 1, 0)	dian ³⁵ ek ³¹ (1, 1, 3), dian ³⁵ ek ³¹ (1, 1, 1), dian ³⁵ niŋ ²² (1, 1, 0)	dian ^{22/23} ek ³⁵ (0, 2, 1), dian ^{22/23} niŋ ³³ (3, 2, 0), dian ^{22/23} mak ³⁵ ka-la ^{22/23} (0, 0, 3), dian ^{22/23} mok ³³ ka-la ^{22/23} (4, 1, 1)
2	195: ตะเข็บ	ตุ๊ก	dui.k ³⁵ (5, 5, 2)	dui.k ²⁴ (5, 4, 1)	dui.k ²² (5, 5, 2)	dui.k ²² (5, 2, 0) dui.k ²² (0, 3, 0)	dui.k ⁴⁴ (5, 3, 3)
		ตะเข็บ	ta-khep ³⁵ (0, 4, 3)	ta-khep ³⁵ (0, 1, 4)	ta-khep ³⁵ (0, 2, 3)	ta-khep ³⁵ (0, 0, 5)	ta-khep ³⁵ (0, 3, 2)
3		ปลาดอก (พวน)	-	-	-	pa. ³⁵ de. ²² (3, 4, 3), pa. ³⁵ de. ²² (2, 1, 0)	-
		คำศัพท์ที่อาจสูญไป	(หมายถึงเต้, ฝูบอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ "ใช้คำว่า "ร้า" [ha. ^{41/2} (5, 4, 5) และ "ปลร้า" [pa. ²³ ha. ^{41/2} (1, 3, 4))	(หมายถึงเต้, ฝูบอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ "ใช้คำว่า "ร้า" [ha. ^{41/2} (1, 3, 2) และ "ปลร้า" [pa. ³⁵ ha. ^{22/2} (5, 5, 5))	-		พจนานุกรมลาว- ไทย: ปลาดอก
		ร้า, ปลร้า	-	-	-	ha. ^{41/2} (2, 5, 4), pa. ³⁵ ha. ^{41/2} (5, 4, 5)	pa. ^{23/23} ha. ^{35/2} (5, 5, 5)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปโดยอัตโนมัติและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
4	1/135. ปิด	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	hap ³⁵ (5, 5, 4), gam ³⁵ (5, 5, 2) pup ⁴⁴ (0, 1, 1)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำว่า "ทับ") [hap ³⁵] (5, 5, 4) และ "ปิด" [pit ³⁵] (0, 2, 5)	gup ⁴⁴ (5, 1, 0) (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำว่า "ทับ") [hap ³⁵] และรุ่นอายุ ที่ 2 กับ 3 บางคนใช้ คำว่า "ปิด" [pit ³⁵] (0, 3, 5) และมีเพียง รุ่นอายุที่ 1 และ 2 ที่ ใช้คำว่า "จับ"	hap ³⁵ (4, 5, 0) (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำว่า "จับ") [gup ³⁵] (2, 4, 3) และมีเพียงรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ที่ใช้คำว่า "ทับ" [hap ³⁵] (4, 5, 0)	hap ³⁵ (2, 0, 0) (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ บางคนใช้คำว่า "จับ") [gup ³⁵] (4, 1, 4) และมีเพียงรุ่นอายุที่ 1 และ 2 ที่ใช้คำว่า "ทับ" [hap ³⁵] (2, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	pit ³⁵ (1, 2, 4)	-	[gup ⁴⁴] (5, 1, 0)) pit ³⁵ (0, 3, 5)	pit ³⁵ (2, 3, 4)	pit ³⁵ (3, 4, 3), ʔat ³⁵ (1, 0, 1), ʔat ³⁵ (1, 3, 0)
5	1/138. เป็ด	คำศัพท์ที่อาจแทน	khay ²³ (4, 5, 2)	khay ³⁵ (5, 3, 3)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้ทั้งคำว่า "ไข" [khay ²³] และ บางคนใช้คำว่า "ปิด" [pat ²²] (1, 3, 5))	khay ²³ (4, 3, 1), khay ²² (1, 1, 3)	khay ³⁴ (5, 0, 0), khay ³⁴ (0, 3, 2)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	pat ²² (5, 5, 5)	pat ²⁴ (3, 5, 5)	-	pat ²² (1, 3, 5)	pat ²⁴ (3, 4, 5)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลนิมจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	ตีน	พวน	ลาว
6	1/157. โพธิ์	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายเหตุ: ผู้บอกภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้คำว่า "สวลี" [sa-li: ²³] (5, 5, 4) และบางคนใช้คำว่า "โพธิ์" [pho: ³⁵] (1, 1, 2))	sa-li: ³⁵ (5, 4, 2)	sa-li: ²³ (5, 5, 3)	sa-li: ²³ (2, 2, 0), sa-li: ²² (3, 4, 1)	sa-li: ⁴⁵ (5, 0, 0), sa-li: ³⁴ (0, 2, 2)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	โพธิ์	pho: ³¹ (0, 1, 5)	pho: ³⁵ (1, 0, 2)	pho: ³⁵ (0, 0, 4)	pho: ^{20/23} (4, 4, 3)
7	1/162. เมฆ	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ฟ้า	fa: ^{213/} (5, 5, 3)	fa: ⁴⁷ (5, 3, 1)	fiə: ³⁹ (5, 5, 0)	fa: ^{44/} (4, 3, 1), khi: ^{44/} fa: ^{44/} (2, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	เมฆ, ก้อนเมฆ	me:k ³⁷ (0, 2, 5)	me:k ³¹ (0, 3, 5)	me:k ³¹ (0, 0, 4)	me:k ³⁵ (1, 3, 3), ko:n ^{35/} me:k ³⁵ (0, 0, 2)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
8	1/195. ละลาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	may ³¹ (5, 5, 3)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า “ไม่” [may ³³] (5, 4, 5) และรุ่น อายุที่ 2 กับ 3 บาง คนใช้คำว่า “ละลาย” [la-y ³¹] (0, 2, 2))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นทุกคน ใช้คำว่า “ไม่” [may ³¹] และรุ่นอายุ ที่ 2 กับ 3 บางคนใช้ คำว่า “ละลาย” [la- la-y ³⁵] (1, 2, 3))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นส่วนใหญ่ใช้คำว่า “ไม่” [may ³¹] (4, 5, 5) และบางคนใช้คำว่า “ละลาย” [la- la-y ³⁵] (2, 3, 4))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง สามรุ่น อายุส่วนใหญ่ใช้คำ ว่า “ไม่” [may ³³] (5, 4, 5) และบาง คนใช้คำว่า “ละลาย” [la-la-y ³¹] (3, 2, 1))
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	ละลาย				

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้น ๆ อาจสูญเสียไป					
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว	
9	228. กล้วยน้ำว่า	ก้วยฮ้องตั้ง, ก้วยฮ้องตั้ง (ลื้อ) ก้วยมะฮ้อง (จีน)	- (หมายถึง: ผู้บอกภาษา รุ่นอายุที่ 1 และ 2 ส่วน ใหญ่ใช้คำว่า "ก้วยฮ้อง" [ko:y ^{44r} ʔɔŋ ²¹] (4, 5, 1) และรุ่นอายุที่ 1 กับ 3 บางคนใช้คำว่า "ก้วยฮ้อง" [kuay ^{44r} ʔɔŋ ²¹] (1, 0, 4) พจนานุกรมภาษาล้านนา: ko:] ^{44r} tɕaj ^{44r} (กล้วยใต้ กล้วยใต้) (กล้วยน้ำว่า ในเขตจังหวัดแพร่ เชียง กลัยฮ้อง ลำปาง เชียง กลัยฮ้องลือฮ้อง, ka ³³ li: ⁴⁵ ʔɔŋ ²¹ (จะลือฮ้อง กล้วยน้ำว่า) (น. กล้วย น้ำว่า ใช้เรียกในมณฑลทั้งที่ ทั่วไปเรียกกล้วยใต้ น.ลื้อ ฮ้อง ก็ว่า), ba: ²¹ li: ⁴⁵ ʔɔŋ ²¹ (น.ลื้อฮ้อง น. กลัยฮ้องน้ำว่า ใช้เรียกใน เขตจังหวัดแพร่ เป็นต้น ทั่วไปใช้กล้วยใต้)	ko:y ^{213r} ʔɔŋ ²⁴ (1, 2, 0)	ko:y ^{44r} ʔɔŋ ²² (5, 5, 5)	-	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ก้วยฮ้อง" [ko:y ^{41r} ʔɔŋ ²¹] (4, 5, 2) รุ่น อายุที่ 1 กับ 3 บาง คนใช้คำว่า "ก้วย" ฮ้อง" [kuay ^{41r} ʔɔŋ ²¹] (1, 0, 1) และรุ่นอายุที่ 3 บาง คนใช้คำว่า "ก้วย" น้ำว่า" [kuay ^{41r} wa: ^{41r}] (0, 0, 3) และบางคนใช้ คำว่า "ก้วยน้ำว่า" [ko:y ^{41r} nam ^{41r} wa: ^{41r}] (0, 0, 2))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษา รุ่นอายุที่ 1 ทุกคน และรุ่นอายุที่ 3 บางคนใช้คำว่า "ก้วยฮ้อง" [kuay ^{35r} ʔɔŋ ³³] (5, 0, 1) และรุ่นอายุที่ 2 กับ 3 บางคนใช้คำว่า "ก้วยฮ้อง" [ko:y ^{35r} ʔɔŋ ³³] (0, 2, 1) และ [ko:y ^{35r} ʔɔŋ ³³] (0, 3, 2))
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	ko:y ^{44r} ʔɔŋ ²² (5, 5, 5)	-	-	-	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
11	265. หมับ	คำศัพท์ที่อาจมาแทน แมงแสนดิน, กิ้งกือ (คำเมือง, ลาว); แมง แสนดิน, แสนดิน ลื้อ; แมงแสนดิน, แมงดินแสน, แมงบังค้อ (พวน)	mɛŋ ³⁵ sɛŋ ³⁵ tɯŋ ³⁵ (5, 5, 5), kɯŋ ⁴⁴⁷ kɯ ³⁵ (0, 1, 1)	mɛŋ ³⁵ sɛŋ ³⁵ tɯŋ ³⁵ (4, 3, 5), sɛŋ ³⁵ tɯŋ ³⁵ (4, 3, 1)	-	mɛŋ ³⁵ sɛŋ ²³ tɯŋ ³⁵ (3, 1, 1), mɛŋ ³⁵ sɛŋ ²² tɯŋ ³⁵ (0, 1, 3), mɛŋ ³⁵ tɯŋ ³⁵ , sɛŋ ²³ (1, 2, 0), mɛŋ ³⁵ boŋ ⁴¹² khi ³⁵ (4, 0, 0)	kin ³⁵⁷ ki ^{23/23} (1, 0, 2)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป หมับ	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำว่า “หมัด” [mi.t ²⁴] (5, 5, 4) และรุ่นอายุที่ 3 บาง คนใช้คำว่า “หมับ” [ɲi:p ²⁴] (0, 0, 2) และ “หมับ” [kha- map ³⁵] (0, 3, 2))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำว่า “หมัด” [mi.t ²⁴] (5, 5, 4) และรุ่นอายุที่ 3 บาง คนใช้คำว่า “หมับ” [ɲi:p ²⁴] (0, 0, 2) และ “หมับ” [kha- map ³⁵] (0, 0, 2))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ใช้คำว่า “หมัด” [mi.t ²²] (4, 4, 4) และมีบางคน ใช้คำว่า “หมับ” [ɲi:p ²²] (1, 1, 2) ขึ้นกลางเมือง: ɲip ²¹ (petsuk, 1978); ɲip ²² (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	kha-map ³⁵ (0, 0, 3)	พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: k’á- máp, ká-máp
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน หมัด, หมับ, หมับ	-	-	-	mi.t ²² (4, 5, 2)	ɲi:p ³⁴ (0, 1, 1) ni:p ³⁴ (5, 3, 3)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลนิมจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
12	267. ขยัน	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ชัก (ลื้อ)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "หมั่น" [man ²²]) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: du ²⁴ (ดู [ดู] ว. เด็ดเดี่ยว เด็ดขาด ไม่หวาด เกรงสิ่งใด ขยัน), man ²¹ (หมั่น ก. หมั่น-ขยัน อุตสาหะ ไม่อยู่นิ่งเฉย ว. บ่อย เช่น หมั่นมาแฉ่วนเอ- มาก็ียวบอญะ)	khak ³⁵ (4, 3, 1) (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ดู" [du ²³⁵] (5, 4, 5) และ "หมั่น" [man ²⁴]) (5, 5, 5)) ลื้อ สิบสองปันนา: xak ³⁵ , ลื้อ เมือง ยอง: xak ⁴⁵ (‘diligent’)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ดู" [du ²³⁵] (4, 4, 4) และทุก คนใช้คำว่า "หมั่น" [man ²²]) จีน กลางเมือง: kaj ^{51/51?} (pelsuk, 1978) พจนานุกรม ภาษาไทยพวน ดู (ก. หมั่น, ขยัน)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ดู" [du ²³⁵] (5, 4, 3) และทุก คนใช้คำว่า "หมั่น" [man ²²]) พวน ลพบุรี และ สิงห์บุรี: man ²² , kho ²⁴ jan ²³ , พจนานุกรม ภาษาไทยพวน ดู (ก. หมั่น, ขยัน)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ดู" [du ²³⁵] และรุ่น อายุที่ 1 กับ 3 บาง คนใช้คำว่า "หมั่น" [man ³³] (2, 0, 2)) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: dú (ดู), mǎn (หมั่น), k ¹³ -jǎn (ตะหมั่น), phian (เพียน = เพียร)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	-	du ²³⁵ (5, 4, 5), man ²⁴ (5, 5, 5)	-	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
13	279. ขึ้น	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ลื้อ (ลื้อ, พวน, ลาว): อุก (พวน)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ขึ้น" [khan ⁴⁴⁷]) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: si: ⁴⁴⁷ khan ⁴⁴⁷ daj ³³ (ได้ ขึ้นได้น. ขึ้นนั้นได)	si: ²³⁷ (0, 1, 2) ลื้อ เมืองยอง: xan ¹¹⁷ day ³⁴² (steps of stairway or ladder); ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เที่ยงรุ่ง: bak ⁴⁵⁵ xun ¹¹⁷ day ^{342/55} , lun ³³ xun ¹¹⁷ , day ^{342/55} , bak ⁴⁵⁵ xun ¹¹⁷ day ^{342/55} , lun ³³ xun ¹¹⁷ , day ^{342/55} หมายถึง: ใน ภาษาลื้อ เมืองยอง มีคำว่า "ลื้อ" / si: ¹¹⁷ / เป็นลักษณะนาม ของกระดูก ล้อรถ และฟัน 'classifier for 'wheel, bones, teeth'	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ลื้อ" [si: ⁴⁴⁷] และมีบาง คนใช้คำว่า "ขึ้น" [khan ⁴⁴⁷] (1, 1, 3)) ขึ้น กลางเมือง (peisuk, 1978): si: ³² (step of ladder, stairs')	si: ³³⁷ (3, 1, 1), lu: ²² (2, 2, 0) พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: ักัน (น. ขึ้น, ขึ้น, อิตรา)	si: ⁴⁴⁷ (0, 1, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: k'an (ขึ้น), p'an (ผ่าน 'level, classifier for such things' = ขึ้น, ระดับ)
		คำศัพท์ที่อาจพบแทน ขึ้น	-	-	-	khan ³³⁷ (3, 5, 5)	khan ⁴⁴⁷ (5, 5, 5)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้น ๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
14	282 ข้าวเช้า	ข้าวขวย	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ข้าว ขวย" [khaw ^{44?} ɲa:y ³⁵] และมีรุ่น อายุที่ 3 บางคนใช้ คำว่า "ข้าวเช้า" [khaw ^{44?} caw ^{41?} (0, 0, 4)])	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ข้าว ขวย" [khaw ^{44?} ɲa:y ³¹] และมีรุ่น อายุที่ 2 กับ 3 บาง คนใช้คำว่า "ข้าว เช้า" [khaw ^{213?} caw ^{22?}] (0, 1, 2))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ข้าว ขวย" [khaw ^{44?} ɲa:y ³⁵] บางคนใช้ คำว่า "ข้าวขะ ขวย" [khaw ^{44?} mɔ-ɲa:y ³⁵] (5, 5, 2) และมี บางคนใช้คำว่า "ข้าวเช้า" [khaw ^{44?} caw ^{41?} (1, 2, 2)])	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ข้าว ขวย" [khaw ^{33?} ɲa:y ³⁵] และมีรุ่น อายุที่ 3 บางคนใช้ คำว่า "ข้าวเช้า" [khaw ^{33?} saw ^{41?} (0, 0, 2)])	khaw ^{44?} ɲa:y ^{32,23} (1, 3, 1) พจนานุกรมเลา- ไทย-อังกฤษ: k ^h aw saw (the first meal taken around 6 a.m. อาหารมื้อเช้า (ไม่ หนัก)), k ^h aw ɲa:j (second meal, taken around 10 a.m. อาหารมื้อที่ สองประมาณ 10 โมงเช้า)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียผู้ดูแลที่มีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป			
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	-	-	khaw ⁴⁴² saw ³⁵² (4, 4, 5), khaw ⁴⁴² mi ³⁵² saw ³⁵² (4, 2, 2)
15	283. ข้าว	ข้าวมือสวาย, ข้าวมือสย, ข้าวสวาย, ข้าวสย (ลาว)	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	-	-	khaw ⁴⁴² mi ³⁵² swa ⁴⁴² (1, 0, 0), khaw ⁴⁴² mi ³⁵² say ⁴⁴² (0, 1, 0), khaw ⁴⁴² swa ⁴⁴² (4, 0, 0), khaw ⁴⁴² swa ⁴⁴² say ⁴⁴² (0, 0, 2), khaw ⁴⁴² say ⁴⁴² (0, 1, 0), khaw ⁴⁴² say ⁴⁴² (0, 3, 4)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	-	-	พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: k ^h aw swā:y (the third meal, taken around 2 p.m. อาหารมื้อที่สาม ประมาณ 14 น.)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปโดยขนาดและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
16	2/124. ดูน (พืช)	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	-	-	-	khaw ^{44,7} thioŋ ³³ (5, 4, 3)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	lom ³⁵ lɛ:ŋ ^{41,7} (5, 3, 1)	lom ³¹ lɛ:ŋ ^{22,7} (5, 3, 2), lo:ŋ ³⁵ sa-khe: ³⁵ (1, 0, 0)	lom ³⁵ lɛ:ŋ ^{41,7} (5, 3, 0)	lom ³⁵ lɛ:ŋ ^{41,7} (5, 5, 1)	lom ^{35,22,3} lɛ:ŋ ^{35,7} (0, 1, 0)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	khun ³⁵ (0, 1, 4)	khun ³¹ (0, 0, 1)	khun ³⁵ (1, 1, 3)	khun ³⁵ (1, 1, 0)	khun ^{35,22,3} (5, 5, 5)
17	2/127. เคาะ	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	cok ⁴⁴ (0, 1, 0), toy ²² (1, 3, 2), toy ²² (4, 1, 1) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: toy ²¹ (ต่อ [ต่อຍ] ก. เคาะ กระทบ เคาะให้ หลุดออกจากที่ ต.ย. toy ²¹ pa ³³ tu: ²⁴ ตอยประดู [ตอยปะดู] ก. เคาะ ประดู)	toy ²¹ (5, 2, 4) ภาษาลื้อ เมื่อยอง และลื้อ เขียงจั้ง: toy ¹² , toy ²² ('to strike (e.g., a glass) gently' (so doesn't break)	cok ⁴⁴ (2, 1, 2), toy ²² (1, 1, 0), toy ²² (2, 3, 3) ขึ้น กลางเมือง: toy ²¹ ('to knock, to ring (a bell)' (Petsuk, 1978)	cok ²² (2, 4, 0), toy ²² (2, 3, 0), toy ²² (2, 0, 0)	- (หมายถึงผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "เคาะ" [khoʔ ³³]) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: k ¹⁵ (เคาะ knock, rap, tap = เคาะ), ðe:ŋ (ตอย ring (a bell), tap = ตี, เคาะ) -
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	khoʔ ³⁴ (0, 4, 5), tup ⁴⁴ (1, 1, 0)	khoʔ ³³ (1, 1, 3), ti: ³⁵ (0, 1, 1)	khoʔ ³⁴ (1, 1, 4), khoʔ ³⁵ (1, 2, 0)	khoʔ ²² (0, 2, 5), khoʔ ³⁵ (1, 2, 0)	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปโดยไม่ได้ตั้งใจและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	สื้อ	จีน	พวน	ลาว
18	2/149. จำ	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป จื้อ	ci: ²² (4, 3, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: cam ²⁴ , cam ²⁴ ci: ²¹ (จำจื้อ [จำจื้อ] ก. จดจำ สืบทอดโดยการ บอกเล่า), ci: ²¹ (จื้อ [จื้อ] ก. จำกำหนด ไว้ในใจ), ci: ²¹ cam ²⁴ (จื้อจำ สืบทอดโดยการบอก เล่า จำจื้อ ก็ว่า)	ci: ²⁴ (4, 3, 0) สื้อ สิบสองปันนา: tsu ³⁵ dai ¹³ (จำ); สื้อ เมืองยอง และ สื้อ เชียงรุ่ง: cam ^{44/55} cuu ¹² (‘to remember’), cuu ¹² , cam ^{44/55} cuu ¹⁹ , cuu ¹² cam ^{44/55} (‘to remember’), cuu ¹⁹ cam ^{44/55} (‘to remember’)	ci: ²² (4, 2, 2) สิบกลางเมือง: cu ²¹ , cu ²¹ , cam ¹⁵ (petsuk, 1978)	ci: ²² (3, 4, 2) พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: จื้อ (ก. จำ, จดจำ)	ci: ³³ (3, 1, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: team (จำ remember), teom: (จื้อ remember = จำ)
19	2/263. ไหฺร (พีท)	คำศัพท์ที่อาจแทน คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป คำศัพท์ที่อาจแทน	cam ²³ (5, 5, 5) hay ³⁵ (5, 2, 0) say ³⁵ (1, 4, 5)	cam ³⁵ (2, 4, 5) hay ³¹ (5, 4, 1) say ³¹ (0, 0, 4)	cam ²³ (5, 5, 4) hay ³⁵ (5, 4, 1) say ³⁵ (0, 1, 4)	cam ³⁵ (4, 5, 5) hay ³⁵ (4, 2, 0) say ³⁵ (1, 3, 5)	cam ^{23/23} (5, 5, 5) hay ^{23/23} (5, 0, 0) say ²³ (1, 5, 4)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
20	น้อยหน้า	หมักัดแฮด, มะกัดแฮด, มะกัด แฮด, มะกัดแฮด, กิดแฮด (ลือ); มะกัดแฮด (พวน)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "มะท้อแฮด" [ma-no: ⁴⁴² ne: ⁴⁴²] (4, 5) และมีรุ่นอายุที่ 1 กับ 2 บางคนใช้คำ ว่า "ท้อแฮด" [no: ⁴⁴² ne: ⁴⁴] (1, 2, 0) รุ่นอายุที่ 1 กับ 3 บางคนใช้คำ ว่า "ท้อแฮด" [no: ⁴¹² ne: ⁴⁴²] (1, 0, 1))	ma: ³⁵ ket: ⁵ he: ³³ (1, 0, 0), ma-ket: ³⁵ he: ³³ (0, 1, 1), ba- ket: ³⁵ he: ³³ (2, 3, 2), ba-ket: ³⁵ he: ³³ (1, 0, 0), ket: ³⁵ he: ³³ (0, 2, 0)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "มะท้อแฮด" [ma-no: ⁴⁴² ne: ⁴⁴²] (4, 4, 4) บางคนใช้คำว่า "ท้อแฮด" [no: ⁴⁴² ne: ⁴⁴²] (1, 2, 3) และมีรุ่น อายุที่ 1 จำนวน 4 คน ใช้คำว่า "หมักท้อแฮด" [mak: ³⁵ no: ⁴⁴² ne: ⁴⁴²] (4, 0, 0))	ma-ket: ³⁵ he: ³² (1, 0, 0)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "หมากสืบ" [ma:k: ⁴⁴ siap: ⁴⁴] (2, 4, 3) บางคน ออกเสียงเป็น "หมัก สืบ" [mak: ³⁵ siap: ⁴⁴] (4, 2, 2))
		มะท้อแฮด, ท้อ แฮด (ลือ); มะฮ้อย แฮด, มะท้อแฮด (พวน)	-	ma-no: ²¹³² ne: ²¹³² (2, 3, 5), no: ²¹³² ne: ²¹³² (0, 1, 1)	-	ma-no: ⁴¹² ne: ³³² (0, 1, 2), ma- no: ³³² ne: ³³² (5, 4, 2)	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
21	2280. น้ำตก	น้ำตกตาด, น้ำตก ตาดผา, ตาด (ลือ)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า “น้ำตก” [nam ^{41?} tok ³⁵])	nam ^{22?} tok ³⁵ ta.t ⁴ (3, 0, 0), nam ^{22?} tok ³⁵ ta.t ²⁴ pha: ³⁵ (3, 0, 0), ta.t ⁴ (5, 1, 0) ลือ เมืองของ และ ลือ เชียงรุ่ง: nam ^{31?} tok ^{45/55} taat ¹² (‘waterfall’)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า “น้ำตก” [nam ^{41?} tok ³⁵])	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า “น้ำตก” [nam ^{41?} tok ³⁵])	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า “น้ำตก” [nam ^{35?} tok ³⁵])
			พจนานุกรมภาษา ล้านนา: nam ⁴⁵ tok ²⁴ ta.t ²¹ (น้ำตก ตาด [น้ำตก ตาด] น. น้ำตก – น้ำที่ตก จากภูเขาลงมาที่ หน้าผา	พจนานุกรมเมือง: nam ^{51/51?} tok ⁴⁴ taat ¹² (‘waterfall’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	-	พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: น้ำ โจน	พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: lə:t (ตาด waterfall น้ำตก), nam tok (น้ำตก waterfall)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	-	nam ^{22?} tok ³⁵ (5, 5, 5)	-	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้ดูแลนิมนต์จะนำมาใช้แทน	ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
22	2298. บาดแผล	รอย (คำเมือง, ลื้อ, จีน, พวน, ลาว); บาด (ลื้อ, จีน, ลาว)	hoj ³⁵ (1, 0, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: ba:ɰ ²¹ (บาด น. รอยแผล ปากแผล เส้นผ่าศูนย์กลาง เรียก ปากบาด บาดร ก. ทำให้เกิดเป็นแผล หรือรอยขีด่วน อย่างของมีคมบาด นายเหตุ: ไน พจนานุกรมภาษา ล้านนามีคำว่า hoj ³³ และมี คำอธิบายว่า hoj ³³ รอย [รอย] น. รอย- ลักษณะที่เป็นเส้น เป็นริ้วหรือรอยลาย ที่ปรากฏอยู่กับพื้น สิ่งใดสิ่งหนึ่ง	hoj ³¹ (1, 0, 0), ba:ɰ ²⁴ (0, 1, 0) ลื้อ เมื่อของ baat ¹² (to cut, wound); ลื้อ เมื่อของ แฉะลื้อ เสียงร้อง: baat ¹² pheɣ ⁴⁵⁵⁵ , pheɣ ⁴⁵⁵⁵ (wound) pin ⁴⁵⁵⁵ baat ¹² pin ⁴⁵⁵⁵ hoj ^{30/21} (to be wounded, cut), pheɣ ⁴⁵⁵⁵ (wound)	hoj ³⁵ (2, 0, 0), ba:ɰ ³³ (1, 0, 0) จีนกลางเมือง hoj ²³⁴⁵ cɛp ²³⁴⁵ (a wound, a cut), wa:ɰ ²¹ (to wound, cut), ba:ɰ ²¹ (to wound, cut) (Pelsuk, 1978); peɰ ³³ cɛp ⁴⁴ (to be wounded) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	hoj ³⁵ (2, 2, 1) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: ba:t (บาด cut, wound n.), p ^{h-c} : (บาด wound, cut n. แฉะ, บาดแผล)	hoj ^{22/23} (0, 0, 1), ba:ɰ ⁴⁴ (5, 3, 1)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียในขนาดและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาท้องถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
23	2355. ฟ้อง (น.)	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	phe: ²² (4, 5, 5)	bat ⁴ phe: ³⁵ (4, 3, 2), phe: ³⁵ (4, 5, 5)	phe: ²³ (5, 5, 5)	phe: ²³ (4, 4, 0), phe: ²² (0, 1, 5)	phe: ³⁴ (2, 1, 0), phe: ³⁴ (0, 4, 5)
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	puak ²² (5, 5, 3)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 กลุ่มอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ปวก" และออก เสียงเป็น [po:k ²⁴] (4, 5, 4) และบาง คนใช้คำว่า "ฟ้อง" [fo:ŋ ³¹] (3, 3, 4))	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 กลุ่มอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ปวก" และออก เสียงเป็น [po:k ³³] (5, 3, 4) บางคนใช้ คำว่า "ฟ้อง" [fo:ŋ ³⁵] (1, 3, 4))	puo: ²² (4, 4, 0)	- (หมายถึง: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 กลุ่มอายุ บางคนใช้คำว่า "ป๊อ" [po: ³⁵] (4, 2, 4) และบางคนใช้คำว่า "ฟ้อง" [fo:ŋ ^{23,23}] (3, 5, 5))
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	fo:ŋ ³⁵ (1, 3, 3)	-	-	fo:ŋ ³⁵ (1, 4, 5)	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
24	2384. แมง มุ่ม	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป แม่สังวาร์, แม่สัง กา (ลื้อ)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "แม่ก่าโพ้ง" และ ออกเสียงเป็น [me:ŋ ³⁵ kam ²² po:ŋ ^{41ʔ}] (5, 5, 4) รุ่นอายุที่ 1 และ 2 บางคนใช้คำว่า "ก่า โพ้ง" [kam ²² po:ŋ ^{41ʔ}] (2, 3, 0) รุ่นอายุที่ 2 และ 3 บางคนใช้คำว่า "แม่มุ่ม" [me:ŋ ³⁵ mum ³⁵] (0, 1, 4))	me:ŋ ⁴¹ koŋ ^{22ʔ} ka:w ³⁵ (1, 0, 0), me:ŋ ³¹ koŋ ³¹ ka:w ³⁵ (0, 1, 0) ลื้อ สิบสองปันนา: kup ¹³ ka:w ⁵⁵ ; ลื้อ เตี๋ยง: kuj ¹¹² kaaw ⁵⁵	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "แม่ก่าโพ้ง" และ ออกเสียงเป็น [me:ŋ ³⁵ kam ²² po:ŋ ^{41ʔ}] (5, 5, 4) บางคนใช้คำว่า "ก่า โพ้ง" [kam ²² po:ŋ ^{41ʔ}] (3, 4, 1) รุ่นอายุที่ 3 บางคน ใช้คำว่า "แม่มุ่ม" [me:ŋ ³⁵ mum ³⁵] (0, 0, 4))	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "แม่ก่าโพ้ง" และ ออกเสียงเป็น [me:ŋ ³⁵ kam ²² po:ŋ ^{41ʔ}] (5, 3, 2) รุ่นอายุที่ 2 และ 3 บางคนใช้คำว่า "กะโพ้ง" [ka- po:ŋ ^{41ʔ}] (0, 1, 1) รุ่นอายุที่ 2 และรุ่น อายุที่ 3 บางคนใช้ คำว่า "แม่มุ่ม" [me:ŋ ³⁵ mum ³⁵] (0, 1, 4))	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "แม่ มุ่ม" [me:ŋ ^{232/23} mum ^{232/31}])
		คำศัพท์ที่อาจแทน	-	kam ³⁵ po:ŋ ^{22ʔ} (0, 0, 1), me:ŋ ³¹ kam ^{24/35} po:ŋ ^{22ʔ} (5, 5, 3), me:ŋ ³¹ mum ³¹ (0, 1, 5)	-	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
25	2407. ร้า (น.)	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ແຄບ" ออกเสียง เป็น [kɛp ²²])	ham ³¹ (4, 0, 0)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ແຄບ" ออกเสียง เป็น [kɛp ²²] (4, 5, 5) และบางคน ใช้คำว่า "ແຄບ ອ່ອນ" ออกเสียงเป็น [kɛp ²² ʔɔːn ²²] (5, 1, 2))	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ແຄບ" ออกเสียง เป็น [kɛp ²²])	ham ^{22,23} (3, 0, 0)
		คำศัพท์ที่อาจพัฒนาแทน	-	kɛp ³⁴ (2, 5, 5)	-	-	kɛp ⁴⁴ (4, 5, 5), kɛp ⁴⁴ ʔɔːn ³³ (2, 2, 0), khi: ⁴² kɛp ⁴⁴ (2, 2, 1), khi: ⁴² kɛp ⁴⁴ ʔɔːn ³³ (1, 1, 0)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน		ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
		คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว		
26	2413. เชอ	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายเหตุ: ผู้บอกภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุทุกคนใช้คำว่า "เฮอะ" [ʰəʔ ³⁵]) พจนานุกรมภาษาล้านนา: ʰəʔ ²⁴ (เฮอะ [เฮอะ] ก. เชอ)	- (หมายเหตุ: ผู้บอกภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุทุกคนใช้คำว่า "เฮอะ" [ʰəʔ ³⁵]) พื้นที่กลางเมือง: ʰə ²¹ (Petsuk, 1978) [ʰəʔ ³⁵] (3, 1, 0) และรุ่นอายุที่ 3 บางคนออกเสียงเป็น [ʰəʔ ³⁵] (0, 0, 2))	- (หมายเหตุ: ผู้บอกภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุทุกคนใช้คำว่า "เฮอะ" [ʰəʔ ²²]) (1, 2, 1) พจนานุกรมภาษาไทยพวน: เฮ้ม (ก. เชอ, คีอลม ในกระเพาะตันออกมาทางสองคอ)	ʰəm ³⁵ (5, 4, 0), ʰə:m ³⁵ (2, 3, 3) พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ: ʰəw:m (เฮ้ม beich, burb เชอ)		
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	-	-	-	ʰəʔ ³⁵ (0, 4, 2)	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้ดูแลนิมนต์จะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	ชิน	พวน	ลาว
28	โรงพยาบาล	คำศัพท์ที่อาจมาแทน	ho:ŋ ⁴¹⁷ (5, 5, 5)	-	-	-	-
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ho:ŋ ³¹ ya: ³⁵ (1, 0, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: ho:ŋ ³³ ja: ³³ (โรงพยาบาล, โรงพยาบาล) ยา [โฮงยา] น. โรงพยาบาล	ho:ŋ ³¹ ya: ³⁵ (2, 1, 0), lo:ŋ ³¹ ya: ³⁵ (2, 0, 0)	ho:ŋ ³⁵ ya: ³⁵ (1, 0, 0), lo:ŋ ³³ ya: ³⁵ (1, 0, 0), lo:ŋ ³⁵ mo: ²³ (1, 0, 0) ชิน กลางเมือง: lo:ŋ ^{23/45} ja: ^{23/45} [1-]-[ŋ] (Petsuk, 1978)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 สำเนียง ทุกคนใช้คำว่า "โรง บาล" ออกเสียงเป็น [lo:ŋ ³⁵ ba:n ³⁵] บางคนออกเสียง เป็น [ho:ŋ ³⁵ ba:n ³⁵] (1, 1, 1) และมีสำเนียงที่ 1 กับ 3 บางคนใช้คำ ว่า [lo:ŋ ³⁵ pha- ya: ³⁵ ba:n ³⁵] (2, 0, 1))	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 สำเนียง ทุกคนใช้คำว่า "โรง บาล" ออกเสียงเป็น [lo:ŋ ^{23/23} ba:n ^{23/23}] และมี สำเนียงที่ 1 กับ 2 บางคนใช้คำว่า [lo:ŋ ^{23/23} pha- ya: ^{23/23} ba:n ^{23/23}] (5, 3, 2) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: hóŋ m w: (โฮง หน hospital โรงพยาบาล)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	ho:ŋ ³⁵ ba:n ³⁵ (2, 0, 0), lo:ŋ ³⁵ ba:n ³⁵ (4, 5, 5), lo:ŋ ³⁵ pha-ya: ³⁵ ba:n ³⁵ (3, 3, 1)	ho:ŋ ³¹ ba:n ³⁵ (2, 2, 0), lo:ŋ ³¹ ba:n ³⁵ (2, 5, 5), lo:ŋ ³¹ pha-ya: ³⁵ ba:n ³⁵ (1, 0, 0)	ho:ŋ ³⁵ ba:n ³⁵ (2, 0, 0), lo:ŋ ³⁵ ba:n ³⁵ (5, 5, 4), lo:ŋ ³⁵ pha-ya: ³⁵ ba:n ³⁵ (1, 2, 0)	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป							
ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
29	2/439. เล็ง		ne: ³⁵ (0, 1, 1) leŋ: ³⁵ (5, 5, 4)	ne: ³¹ (3, 0, 0) leŋ: ³¹ (2, 5, 5)	ne: ³⁵ (1, 2, 0) leŋ: ³⁵ (5, 5, 5)	ne: ³⁵ (4, 5, 1) leŋ: ³⁵ (2, 5, 5)	ne: ^{23/23} (5, 2, 4) leŋ: ^{23/23} (5, 5, 4)
30	2/445. โลง	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป คำศัพท์ที่อาจแทน	hit: ³³ (3, 4, 1), hit: ²² sop ³⁵ (0, 3, 0), hi:p ²² (0, 2, 3), hi:p ²² sop ³⁵ (0, 2, 1) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: lo:ŋ ⁴² (หล้อง น. โลง หีบ บรรจุศพ หีบศพที่ ว่า), hi:p ²¹ sop ²⁴ (หีบศพ), hi:t ²¹ (หิด น. หีบ-ภาชนะ ไม้ ใช้ใส่สิ่งของ รูป สี่เหลี่ยมผืนผ้า โลง ศพ) lo:ŋ ³⁵ (3, 3, 3), lo:ŋ ³⁵ sop ²⁴ (0, 4, 4)	hit: ²⁴ (5, 5, 1), hit: ²⁴ sop ³⁵ (0, 1, 0), hi:p ²⁴ (0, 0, 2), bom ³⁵ (1, 0, 0) พจนานุกรมเมือง: ko:m ²¹ ('coffin') (Petsuk, 1978)	hi:t ²² (5, 5, 0), hi:t ²² sop ³⁵ (4, 4, 0), hi:p ²² (0, 0, 4), hi:p ²² sop ³⁵ (0, 0, 3)	hi:t ²² (5, 5, 1), hi:t ²² sop ³⁵ (1, 1, 0), hi:p ²² (0, 2, 3), hi:p ²² sop ³⁵ (0, 0, 2) พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: โมง (น. โลงที่ใส่ศพรับได้ ศพ)	hi:t ⁴⁴ (4, 4, 1), hi:t ⁴⁴ sop ³⁵ (2, 4, 1), hi:p ⁴⁴ (1, 2, 3), hi:p ⁴⁴ sop ³⁵ (1, 2, 4) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: lo:ŋ (โลง coffin)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	lo:ŋ ³¹ (1, 1, 4), lo:ŋ ³¹ sop ³⁵ (0, 2, 0)	lo:ŋ ³⁵ (2, 2, 4), lo:ŋ ³⁵ sop ²⁴ (1, 2, 4)	lo:ŋ ³⁵ (0, 0, 4), lo:ŋ ³⁵ sop ³⁵ (0, 0, 4)	lo:ŋ ^{23/23} (1, 3, 0), lo:ŋ ^{23/23} sop ³⁵ (1, 3, 3)	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	สื้อ	จีน	พวน	ลาว
31	2463. สร้าง	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "แปง" [peːŋ])	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "แปง" [peːŋ])	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "แปง" [peːŋ ²³²]) มีบางคนใช้คำว่า "ปุก [puk ³⁵] (5, 4, 3) และมีรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำว่า "สร้าง" [saːŋ ⁴⁴⁷] (3, 0, 0))	puk ³⁵ (1, 0, 0)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "แปง" [peːŋ ²³²]) มีบางคนใช้คำว่า "ปุก [puk ³⁵] (5, 4, 3) และมีรุ่นอายุที่ 1 บางคนใช้คำว่า "สร้าง" [saːŋ ⁴⁴⁷] (3, 0, 0))
		คำศัพท์ที่อาจกลับมาแทน	-	-	-	peːŋ ³⁵ (5, 5, 5)	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้ดูแลนิมจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้น ๆ อาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
32	2466. สะดือ	สายบือ (ลือ, ลาว) สายดี (ลือ, จีน, พวน)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รันอายุ ทุกคนใช้คำว่า “สะดือ” [sa-di: ^{35j}])	sa:y ³⁵ bi: ³⁵ (4, 4, 0), sa:y ³⁵ di: ³⁵ (2, 1, 1) ลือ ลือสองปันนา: sa:i ⁵⁵ bu: ⁵⁵ , ลือ เตี้ยสูง: sa:y ⁵⁵ buu: ⁵⁵ , ลือ เมื่อง ย่อง: sa:y ⁴⁵ duu: ³⁴²	sa:y ³⁵ di: ³⁵ (0, 0, 1) พิน กลางเมือง: sa:y ¹⁵ du: ²³⁴⁵ , sa:y ¹⁵ lu: ²⁴⁵ , (Petsuk, 1978); sa:y ³⁵ luu: ⁴⁴ (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	sa:y ²³ di: ³⁵ (2, 0, 0) พวน ลพบุรี และ สิงห์บุรี: sa:j ²² buu: ³⁴ , sa:j ²² duu: ³⁴ , so: ³⁴ duu: ³⁴ , พวน สุวรรณบุรี: sa:j ²⁴ bi: ³³ (รุ่นสูงอาย), sa: ³³ di: ³³ (วัย กลางคน), sa: ³³ di: ³³ (รุ่นอายุน้อย), ka: ³³ di: ³³ (วัยกลางคน และรุ่นอายุน้อย); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: สายบือ (น. สาย สะดือ)	sa:y ³⁴ bi: ^{232/23} (5, 0, 0), sa:y ³⁴ bi: ²³ (0, 1, 0), sa:y ^{44?} bi: ^{232/23} (2, 1, 2) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: สัก bur:
		สะดือ (ลือ, จีน, พวน, ลาว): ได้ดี, ขี้ดี (ลาว)	-	sa-di: ³⁵ (0, 1, 4)	sa-di: ³⁵ (5, 5, 1)	sa-di: ³⁵ (3, 5, 5)	sa:y ^{44?} di: ^{232/23} (1, 1, 0), sa- di: ^{232/23} (0, 4, 3), khi: ^{44?} di: ^{232/23} (0, 2, 2)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปในอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลนิมิตจะนำมาใช้แทน	ภาษาถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลือ	จีน	พวน	ลาว
33	2482. เสดด	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	-	khɯː˧˥˩ kho˧˥˩ (5, 4, 0)	(หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ซึ" เพื่อ" ออกเสียงเป็น [khɯː˧˥˩] และ มีบาง คนใช้คำว่า "ซึง" เพื่อ" ออกเสียงเป็น [khɯː˧˥˩] (əː˩˩) (3, 5, 4))	(หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ทุกคนใช้คำว่า "ซึ" เพื่อ" ออกเสียงเป็น [khɯː˧˥˩] (əː˩˩))	(หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ซึ" เพื่อ" [khɯː˧˥˩] (əː˩˩) (5, 5, 3) รุ่นอายุที่ 2 และ 3 บางคน ออกเสียงเป็น "ซึ" เพื่อ" [khɯː˧˥˩] [əː˩˩] (0, 1, 1) และมีผู้บอกภาษา รุ่นอายุที่ 1 ทุกคน และรุ่นอายุที่ 2 กับ 3 บางคนใช้คำว่า "เสดด" [saː˧˥˩] (3, 1, 1))
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	-	khɯː˧˥˩ (əː˩˩) (3, 4, 5)	-	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปโดยนาคและคำศัพท์ที่ผู้ดูแลนิมนต์จะนำมาใช้แทน		ภาษาไทถิ่นที่คำศัพท์นั้นๆ อาจสูญเสียไป				
		คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	คำศัพท์ที่นำมาใช้แทน	คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
34	2526. แหวน	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	สุดมือ (คำเมือง); แหวนมือ (คำเมือง, ลื้อ, จีน, พวน); ปอก มือ (พวน, ลาว)	su˥˩ mi˥˩ (1, 0, 0), we˥˩ mi˥˩ (1, 0, 0) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: po˥˩k˥˩ ²¹ niw˥˩ ⁴⁵ (ปลอกนิ้ว [ปอกนิ้ว] น. แหวน ปลอกมือ แหวน กิ ว่่า), we˥˩ ²⁴ (แหวน น. แหวน- เครื่องประดับ สำหรับสวมนิ้ว ปลอกมือ กิว่า)	we˥˩ ³⁵ mi˥˩ ³¹ (1, 1, 0) ลื้อ เขียนไว้: ven ³⁵ (‘1. Bracelet on wrist, full circle, often worn by men’) (cf. maaw ²¹)	we˥˩ ²¹ mi˥˩ ³⁵ (1, 0, 0) จีน กลางเมือง: co˥˩p˥˩ ²¹ mu˥˩ ^{23/45} (Pelsuk, 1978); co˥˩p˥˩ ²² mu˥˩ ⁴⁴ (‘finger ring’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	po˥˩ ²² mi˥˩ ³⁵ (3, 1, 0), po˥˩ ²² mi˥˩ ³⁵ (1, 1, 0), we˥˩ ²³ mi˥˩ ³⁵ (1, 0, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: w˥˩e˥˩n (แหวน ring)	po˥˩k˥˩ ⁴⁴ mi˥˩ ^{22/23} (1, 0, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: w˥˩e˥˩n (แหวน ring)
		คำศัพท์ที่อาจมาแทน	แหวน	we˥˩ ²³ (5, 5, 5) we˥˩ ²³ (5, 5, 5)	we˥˩ ³⁵ (4, 5, 5)	we˥˩ ²¹ (5, 5, 5)	we˥˩ ²³ (2, 3, 0), we˥˩ ²² (0, 1, 5)	we˥˩ ⁴⁴ (5, 1, 0), we˥˩ ³⁴ (0, 4, 5)

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่ามีคำศัพท์บางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาและมีบางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) **คำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา** ตัวอย่างเช่น คำศัพท์ที่มีความหมายว่า “เดือนที่หนึ่ง” (คำที่ 1/88. “เดือนที่หนึ่ง”) ได้แก่คำว่า “เดือนเกียง” ในภาษาคำเมือง ภาษาวน และภาษาลาว คำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” ในภาษาลื้อและภาษาซิ่น (ผู้พูดภาษาลื้อและภาษาซิ่นออกเสียงเป็น [เดินเกง] หรือ [เดินเจง]) ซึ่งปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น งานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่า คำว่า “เดือนเกียง” หรือ “เดือนเจียง” อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษาในอนาคตอันใกล้นี้ เนื่องจากปัจจุบันผู้พูดส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า “เดือนแรก” “เดือนหนึ่ง” “เดือนที่หนึ่ง” “เดือนมกรา” หรือ “เดือนมกราคม” มาใช้แทน เช่นเดียวกับคำว่า “ตุก” ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ซึ่งมีความหมายว่า “ตะเข็บ” (คำที่ 1/95. “ตะเข็บ”) และปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ และมีผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 บางคนที่ยังใช้คำว่า “ตุก” ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ต่างก็ใช้คำว่า “ตะเข็บ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทน

นอกจากคำศัพท์ต่างๆ ข้างต้น ยังมีคำศัพท์อื่นที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา ได้แก่คำว่า “ฝัว” (ในภาษาคำเมือง ลื้อ ซิ่น ลาว) คำว่า “ซี้ฝัว” (ในภาษาลาว) และคำว่า “เผี้ย” (ในภาษาวน) (คำที่ 1/162. “เมฆ”) และอาจมีคำว่า “เมฆ” หรือ “ก้อนเมฆ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทน คำว่า “ลมแล้ง” (คำที่ 2/124. “คุน (พืช)”) อาจสูญไปและมีคำว่า “คุน” มาแทน คำว่า “จ้อ” (คำที่ 2/149. “จำ”) ที่อาจสูญไปและมีคำว่า “จำ” มาใช้แทน คำว่า “ไฮ” (คำที่ 2/263. “ไทร (พืช)”) ที่อาจสูญไปและมีคำว่า “ไทร” มาแทน คำว่า “รอย” (ในภาษาคำเมือง ลื้อ ซิ่น พวน ลาว ออกเสียงเป็น [ฮอย]) และคำว่า “บาด” (ในภาษาลื้อ ซิ่น ลาว) (คำที่ 2/298. “บาดแผล”) ก็อาจสูญไปและมีคำว่า “แผล” หรือ “บาดแผล” มาใช้แทน คำว่า “แน” (คำที่ 2/439. “เล้ง”) ที่อาจมีคำว่า “เล้ง” มาใช้แทน คำว่า “หิด” “หิดศพ” “หีบ” หรือ “หีบศพ” และคำว่า “โบม” (ในภาษาลื้อ) ที่อาจสูญไปและมีคำว่า “โง” หรือ “โงศพ” มาใช้แทน เป็นต้น

2) คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา คำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาส่วนใหญ่มักเป็นคำที่ใช้เรียกชื่อเฉพาะของสิ่งของ สัตว์ หรือพืช รวมทั้งคำกริยาที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นไม่ค่อยใช้แล้ว ตัวอย่างเช่น คำว่า “ปลาแดก” (คำที่ 1/128. “ปลาร้า”) อาจสูญไปจากภาษาพวน (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [ปาแดะ]) เนื่องจากเป็นคำที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคนเท่านั้น ในขณะที่ผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 บางคนและผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าคำว่า “ปลาแดก” ในภาษาพวนใช้เรียกปลาร้าที่ทำขึ้นเองด้วยการนำปลาขนาดเล็กมาหมักและใช้รับประทานภายในครัวเรือน ส่วนคำว่า “ร้า” หรือ “ปลาร้า” (ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงเป็น [ฮ้า] หรือ [ปาฮ้า]) ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นคำยืมภาษาคำเมืองนั้น ผู้พูดภาษาพวนใช้ในความหมายว่า “ปลาร้าชนิดที่ซื้อจากตลาด (ไม่ได้ทำเองในครัวเรือน) มักเป็นปลาร้าที่ทำด้วยปลาที่มีขนาดกลางหรือขนาดใหญ่” ผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ส่วนใหญ่ไม่ใช้คำว่า “ปลาแดก” และมีบางคนให้ข้อมูลว่าเคยได้ยินและรู้จักคำดังกล่าวจากผู้สูงอายุแต่ไม่เคยใช้พูดในชีวิตประจำวัน และใช้เพียงคำว่า “ร้า” [ฮ้า] หรือ “ปลาร้า” [ปาฮ้า] เท่านั้น

คำว่า “หีบ” “ง่า” และ “งับ” ในภาษาคำเมือง คำว่า “งับ” ในภาษาจีน และคำว่า “หีบ” ในภาษาพวนและภาษาลาวซึ่งมีความหมายว่า “ปิด” (คำที่ 1/135. “ปิด”) เช่น ปิดประตู ล้วนเป็นคำที่ปรากฏส่วนใหญ่ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 คำต่างๆ ดังกล่าวอาจสูญไปและมีคำว่า “ปิด” ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน เช่นเดียวกับคำว่า “ไข” ในภาษาคำเมือง ลื้อ พวน และลาวที่มีความหมายว่า “เปิด” (คำที่ 1/138. “เปิด”) เช่น ไขประตู หมายถึง เปิดประตู แต่มีผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 เพียงบางคนเท่านั้นที่ยังใช้คำว่า “ไข” ในความหมายว่า “เปิด” ในขณะที่ผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุส่วนใหญ่ใช้คำว่า “เปิด” และมีผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุบางคน ระบุได้ชัดเจนว่าคำว่า “ไข” ใช้ในความหมายว่า เปิดกุญแจ เช่น ไขกุญแจ เท่านั้น ส่วนคำว่า “เปิด” ใช้กับคำว่า ประตู หน้าต่าง เช่น เปิดประตู เปิดหน้าต่าง เป็นต้น ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าคำว่า “ไข” ที่ใช้ในความหมายว่า “เปิด” ซึ่งใช้ในบริบท เช่น เปิดประตู อาจเกิดการสูญไปจากภาษาคำเมือง จีน พวน และลาว หรือหากยังมีการใช้อยู่ก็อาจมีความหมาย

เปลี่ยนแปลงไปเหมือนความหมายของคำว่า “ไข” ในภาษาไทยมาตรฐานซึ่งใช้คำว่า “ไข” กับกฎเกณฑ์นั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีคำเรียกชื่อสัตว์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา เช่น คำว่า “แมงตึกเตา” หรือ “แมงตึกเตา” (ในภาษาคำเมือง) “แมงเงาห้อย” หรือ “แมงเงาห้อย” (ในภาษาลื้อ) “แมงคำหมาก” หรือ “แมงหมาก” (ในภาษาพวน) และ “แมงน้ำหมาก” (ในภาษาลาว) (คำที่ 2/47. “กิ้งกือ”) อาจสูญไปและมีคำว่า “แมงแสนตื่น” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมือง และคำว่า “กิ้งกือ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานมาแทน และคำว่า “แมงกั๊กว” หรือ “แมงคังกว” (คำที่ 2/384. “แมงมุม”) อาจสูญไปจากภาษาลื้อ

คำเรียกชื่อพืช และผลไม้บางชนิดที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา เช่น คำว่า “สะหลี” (คำที่ 1/157. “โพธิ์”) คำว่า “ก้วยอึ่งตึง” หรือ “ก้วยอึ่งตึง” ในภาษาลื้อ และ “ก้วยมะนืออ่อง” (คำที่ 2/28. “กล้วยน้ำว้า”) ในภาษาชนก้ออาจสูญไป และมีคำว่า “ก้วยอ่อง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาใช้แทนคำว่า “หมักเกิดแฮด” “มะเกิดแฮด” “ปะเกิดแฮด” “ปะเกิดแฮด” หรือ “เกิดแฮด” ในภาษาลื้อ และคำว่า “มะเกิดแฮด” ในภาษาพวน (คำที่ 2/270. “น้อยหน่า”) และมีคำว่า “มะหน่อแห่น” หรือ “หน่อแห่น” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาแทน

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์อื่นๆ ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา เช่น คำว่า “โน้” (คำที่ 1/195. “ละลาย”) อาจสูญไปจากภาษาคำเมือง คำว่า “ขมับ” (คำที่ 2/65. “ขมับ”) ในภาษาพวนและภาษาลาวอาจสูญไป และมีคำว่า “ขมิด” “หรีบ” หรือ “หรีบ” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาแทน คำว่า “ซัก” (คำที่ 2/67. “ขยัน”) อาจสูญไปจากภาษาลื้อ คำว่า “ลื้อ” (คำที่ 2/79. “ขัน”) อาจสูญไปจากภาษาลื้อ พวน และลาว รวมทั้งคำว่า “ลูก” ที่อาจสูญไปจากภาษาพวนด้วย คำว่า “ข้าววงาย” (คำที่ 2/82. “ข้าวเข้า”) และ “ข้าวมือสวาย” “ข้าวมือสวาย” “ข้าวสวาย” หรือ “ข้าวสวาย” (คำที่ 2/83. “ข้าวกลางวัน”) อาจสูญไปจากภาษาลาว

คำว่า “น้ำตกตาด” “น้ำตกตาดผา” หรือ “ตาด” (คำที่ 2/280. “น้ำตก”) อาจสูญไปจากภาษาลื้อ คำว่า “ร่า” (ออกเสียงเป็น [ร่า]) (คำที่ 2/407. “ร่า (น.)”) อาจสูญ

ไปจากภาษาลื้อและภาษาลาว คำว่า “โรงยา” (ภาษาคำเมือง ลื้อ ขึ้น ออกเสียงเป็น [โงงยา]) (คำที่ 2/418. “โรงพยาบาล”) รวมทั้งคำว่า “โรงหมอ” (ในภาษาขึ้นออกเสียงเป็น [โงงหมอ]) อาจสูญไป คำว่า “สายบือ” (ในภาษาลื้อและภาษาลาว) “สายดือ” (ในภาษาลื้อ ขึ้น และพวน) (คำที่ 2/466. “สะดือ”) อาจสูญไป คำว่า “ซี้โซะ” อาจสูญไป จากภาษาลื้อ คำว่า “สุดมือ” (ในภาษาคำเมือง) “แหวนมือ” (ในภาษาคำเมือง ลื้อ ขึ้น และพวน) “ปอกมือ” (ในภาษาพวนและภาษาลาว) (คำที่ 2/526. “แหวน”) อาจสูญไป คำว่า “ปวก” (คำที่ 2/355. “ฟอง (น.)”) อาจสูญไปจากภาษาคำเมืองและภาษาพวน

นอกจากนี้ยังมีคำกริยาบางคำที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นบางภาษาไม่ค่อยใช้และอาจสูญไปจากภาษา เช่น คำว่า “ซก” (ในภาษาคำเมือง ขึ้น พวน) และคำว่า “ต๋อย” (ในภาษาคำเมือง ลื้อ ขึ้น พวน) (คำที่ 2/127. “เคาะ”) อาจสูญไปและมีคำว่า “เคาะ” หรือ “ทุบ” มาแทน คำว่า “เอื้อม” หรือ “เอ้ม” (คำที่ 2/413. “เรอ”) อาจสูญไปจากภาษาลาว คำว่า “เอิ่น” (คำที่ 2/414. “เรียก”) อาจสูญไปจากภาษาคำเมือง คำว่า “บุก” (คำที่ 2/463. “สร้าง”) อาจสูญไปจากภาษาพวนและมีคำว่า “เบง” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาคำเมืองมาแทน

3.4 คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว

จากการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา พบว่ามีคำจำนวน 3 คำ ในภาษาไทยถิ่นบางภาษาที่ผู้พูดหลีกเลี่ยงที่จะใช้เนื่องจากเห็นว่าเป็นคำที่มีเสียงเหมือนคำอื่นที่มีความหมายในทางลบ และบางคำมีเสียงที่ฟังแล้วไม่สุภาพ การที่ผู้พูดหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำต่างๆ ดังกล่าว และนำคำยืมจากภาษาอื่นโดยเฉพาะภาษาไทยมาตรฐานมาใช้แทน อาจมีผลทำให้เกิดการสูญของคำไปจากภาษาได้ คำศัพท์ในกลุ่มนี้แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คำศัพท์ที่ไม่เกี่ยวข้อง คำศัพท์ที่สัมพันธ์กับคำศัพท์อื่นที่มีความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมถึงคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดได้ยกขึ้นเพื่อแสดงความหมายเดียว

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	คำเมือง	ลือ	สิน	พวน	ลาว
1	2214. ตาตุ่ม	ตาตุ่ม (ลือ, สิน, พวน): ปะเตียะ, โม่เตียะ (พวน); ตาตุ่มล่อง, ตาตุ่มล่อง (ลาว)	- (หมายเหตุ: ผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ ส่วนใหญ่ใช้คำว่า "ตาตุ่ม" [ta: ²³ ti: ²³] (5, 5, 4) มี รุ่นอายุที่ 3 จำนวน 5 คน ใช้คำว่า "ตาตุ่ม" [ta: ²³ tum: ²¹] (0, 0, 5) และมี 2 คนใช้คำ ว่า "มะตาตุ่ม" [ma-ta: ²³ tum: ²²] (0, 0, 2)) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: ta: ²⁴ ti: ²⁴ (ตาตุ่ม) [ตาตุ่ม] น. ตาตุ่ม)	ta: ³⁵ ti: ³⁵ (4, 4, 1) ลือ: เมียของ และลือ: เตียจั้ง: ta: ^{45/55} ti: ^{45/55}	ta: ²³ ti: ²³ (5, 5, 2) สิน: กลางเสียง: ta: ¹⁵ ti: ¹⁵ (Pelsuk, 1978), ta: ³⁵ ti: ³⁵ (Gedhey, 1964 ใน Hudak, 1994)	ta: ³⁵ ti: ³⁵ (4, 4, 0), po: ³⁵ phia: ²² (1, 1, 0), po:m: ³⁵ phia: ²² (1, 0, 0) พวน: ลพบุรี และ ลึงหรี: ta: ³⁴ tum: ²² , tum: ²² mawj: ⁴⁵ , ta: ³⁴ tum: ²² , mawj: ⁴⁵ , tum: ²² , mawj: ⁴⁵ , tum: ²² (ด้วย พวน: ลพบุรี) ta: ³³ tum: ²² (ด้วย กลางคนและรุ่นอายุ น้อย) ta: ³³ po:m: ²² (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)	ta: ^{23/23} tum: ³³ (2, 2, 0), ta: ^{23/23} tum: ³³ (0, 0, 1), ta: ^{23/23} tum: ³³ (3, 3, 1)
		ตาตุ่ม	-	ta: ³⁵ tum: ²⁴ (0, 1, 5)	ta: ²³ tum: ²² (0, 1, 5)	ta: ³⁵ tum: ²² (0, 0, 5) (0, 0, 3)	ta: ^{23/23} tum: ³³ (0, 0, 3)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไปโดยอนาคตและคำศัพท์ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	ภาษาไทยถิ่นที่คำศัพท์นั้นอาจสูญเสียไป				
			คำเมือง	ลื้อ	จีน	พวน	ลาว
2	2309. บี้	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	ภาษา ^{w31} (4, 3, 1) พจนานุกรมภาษา ล้านนา: baj ^{44?} (บี้ ว. บี้-พูดไม่ได้ หรือไม่สามารถพูด เป็นถ้อยคำที่คน ทั่วไปเข้าใจได้ มาก อย่างยิ่ง เช่น นักบินนำง้าว- มากมายก่ายกอง น. หมาร้า ซียก แฉ่งไป๋), ja.w ⁴² (ง้าว ว. ใจ), ʔə. ²⁴ (เออ [เออ] น. คน บี้ ว. บี้)	ja.w ³³ (5, 5, 1) ลื้อ เมืองยอง และ ลื้อ เชียงรุ้ง: bay ^{11?} (can't speak or hear), (e.g. kun ^{34/21} bay ^{11?} 1. 'deafmute', 2. 'stupid' (especially in cursing)), ลื้อ เชียง รุ้ง: jaaw ²¹ (in kun ²¹ jaaw ²¹ 'deafmute' = kun ²¹ bay ^{11?} kun ²¹ ʔə ¹²)	ja.w ³¹ (5, 3, 2) ทึ่มกลางเมือง: ja.w ²¹ (stupid; dumb, mute) (Petsuk, 1978); ทึ่ม บ้านเวียง: bay ^{33?} (e.g. khon ⁴⁴ bay ^{33?} 'cannot speak'), jaaw ²² (e.g. khon ⁴⁴ jaaw ²² 'cannot speak') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	ja.w ³¹ (5, 5, 1) พวน ลพบุรี และ ลือทึ่ม: baj ⁴⁵ ; พจนานุกรม ภาษาไทย พวน: บี้ (น. คนบี้; ก. บอ บี้ แนะลันยให้ เป็นซื่อคิด, กี่ ว. พูดไม่ได้, พูดไม่ออก . พูดติดอ่าง), ปะกึ (ก. พูดติดอ่าง, ว. บี้, พูดไม่ได้)	ja.w ³³ (1, 1, 0) พจนานุกรมลาว- ไทย-อังกฤษ: baj (บี้ mute, dumb), ฏอ (เงอะ dumb, mute บี้), pāk kwāk (กึก mute, dumb บี้)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	bay ^{44?} (2, 3, 4)	bay ^{11?} (1, 2, 5)	bay ⁴⁷ (3, 4, 5)	bay ³⁷ (0, 0, 5)	baa ^{35?} (2, 2, 3), bay ^{35?} (4, 3, 3), ʔə. ⁴³⁴ (1, 1, 0)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป ที่ผู้พูดมีแนวโน้มจะนำมาใช้แทน	คำเมือง	สื่อ	จีน	พจน	ลาว
3	2๐๐8 วิถีปาก	คำศัพท์ที่อาจสูญเสียไป	- (หมายเหตุผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุส่วน ใหญ่ใช้คำว่า “วิธปาก” ออกเสียงเป็น [him ³⁵ pa.k ²¹] (5, 5, 4) มีรุ่น อายุที่ 1 และ 3 บาง คนใช้คำว่า “เคม ปาก” [khe:m ³⁵ pa.k ²¹] (1, 0, 1) และ รุ่นอายุที่ 3 บางคนใช้ คำว่า “วิธมีปาก” ออก เสียงเป็น [him ³⁵ fi. ²³ pa.k ²¹] (0, 0, 2))	him ³¹ sop ³⁵ (2, 1, 0) สื่อ สิบสองบ้านนา: ฦๅ ³⁵ sop ³⁵ สื่อ เมืองของ และสื่อ เสียงจิ้ง him ^{34/221} sop ^{65/55} ('lps'), him ^{34/221} sop ^{65/55} , him ^{34/221} paak ¹² ('lps') หมายเหตุ ในภาษา สื่อ เสียงจิ้งที่เกิดนี้ ศึกษาไว้คำว่า xam ²¹ (edge) e.g. xam ²¹ hɯ ²¹ 'edges of boat, top of sides' (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	- (หมายเหตุผู้บอก ภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุทุก คนใช้คำว่า “วิธปาก” ออกเสียงเป็น [him ³⁵ pa.k ²¹]) ขึ้น กลางเมือง: phim ²¹ sɔp ^{23/45} (Peltsuk, 1978); fi ¹² sop ⁴⁴ ('lps') (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)	him ³⁵ sop ³⁵ (5, 5, 1), sop ³⁵ (5, 0, 0) พจน สบวี่ และ สิงห์บุรี: sop ⁴⁵ และ สุพรรณบุรี: him ³³ sop ²⁴ (รุ่นอายุ), him ³⁵ pak ²¹ -him ³³ pa ²⁴ (รุ่นอายุและ วัยกลางคน); พจนานุกรมภาษาไทย พจน. สบ (น. ปาก, วิธ มีปาก, ศพ)	phi-sop ³⁵ (1, 0, 0), khi ^{44/2} sop ³⁵ (3, 5, 4), sop ³⁵ (1, 0, 0) พจนานุกรมลาว-ไทย- อังกฤษ: him sop (ฮีมสบ lip วิธมีปาก), him pak (ฮีมปาก lip วิธมีปาก)
		คำศัพท์ที่อาจแทน	-	him ³¹ pak ⁴ (4, 5, 5)	-	him ³⁵ pa ²⁴ (4, 2, 0), him ³⁵ pa ²⁴ (4, 3, 4)	him ^{35/221} pak ⁴ (2, 0, 0)

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่ามีคำศัพท์บางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา และมีบางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) **คำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษา** มีเพียงคำเดียวคือ คำว่า “ง่าว” (คำที่ 2/309. “ไ้บ้”) กล่าวคือในภาษาคำเมือง ลื้อ และจีน มีการใช้คำว่า “ง่าว” ที่มีความหมายครอบคลุมทั้ง “โง่” และ “โ้บ้” แต่ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โ้บ้” นั้นปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 เพียงบางคน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาทั้ง 3 รุ่นอายุ โดยเฉพาะรุ่นอายุที่ 3 มีการใช้คำว่า “ไ้บ้” ในความหมายว่า “โ้บ้” (ซึ่งหมายถึง “พูดไม่ได้”) และใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โง่” เท่านั้น ส่วนภาษาพวนและภาษาลาวนั้นมีการใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โง่” และ “โ้บ้” ในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 เพียงบางคน และผู้พูดทั้ง 3 รุ่นอายุมีการใช้คำว่า “ไ้บ้” ในความหมายว่า “โ้บ้” (หรือ “พูดไม่ได้”) และใช้คำว่า “ง่าว” ในความหมายว่า “โง่” ในงานวิจัยนี้ สันนิษฐานว่า คำว่า “ง่าว” อาจเป็นคำยืมจากภาษาคำเมือง และคำว่า “ไ้บ้” อาจเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับพจนานุกรมและงานวิจัยที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้พบว่าในภาษาพวนที่พูดในบริเวณอื่นๆ ใช้คำว่า “ไ้บ้” และใช้คำศัพท์ที่ต่างออกไปจากภาษาพวนและภาษาลาวที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ (ดูตารางที่ 5) เช่น ในพจนานุกรมภาษาไทยพวน (วรวิทย์ เลี้ยงถนอม, 2532) มีคำว่า “ก” (ว. พูดไม่ได้, พูดไม่ออก, พูดติดอ่าง) และมีคำว่า “ปะกี้” (ก. พูดติดอ่าง, ว. ไ้บ้, พูดไม่ได้) ซึ่งทั้งคำว่า “ก” และ “ปะกี้” ไม่ปรากฏในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) เช่นเดียวกับกรณีของภาษาลาว ซึ่งในพจนานุกรมภาษาลาว-ไทย-อังกฤษ (คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) ได้รวบรวมคำว่า [pâ:k ku:k] “ปากกีก” (‘mute, numb’) และคำว่า [ku:k] “กีก” (‘mute, numb’) ทั้งคำว่า “ปากกีก”

และ “กึก” ไม่ปรากฏในข้อมูลคำศัพท์ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้⁸

2) คำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษา ตัวอย่างเช่น ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาจีน และภาษาพวน มีการใช้คำว่า “ตาดิน” (คำที่ 2/214. “ตาดุ่ม”) ในความหมายว่า “ตาดุ่ม” เมื่อศึกษาข้อมูลคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษาดังกล่าว พบว่าคำว่า “ตาดิน” เป็นคำที่ใช้โดยผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 ที่พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษานั้นแทบไม่เคยใช้คำว่า “ตาดิน” เลย เนื่องจากคำว่า “ตาดิน” ฟังเป็นคำไม่สุภาพจึงมักใช้คำว่า “ตาดุ่ม” ซึ่งเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานแทน

นอกจากนี้ในภาษาลื้อ ภาษาพวน และภาษาลาวมีการใช้คำที่มีความหมายว่า “ริมฝีปาก” (คำที่ 2/409. “ริมฝีปาก”) ที่งานวิจัยนี้สันนิษฐานให้เป็นคำศัพท์เดิม ได้แก่ ภาษาลื้อมีคำว่า “ริมสบ” [him³¹ sop³⁵] ในภาษาพวนมีคำว่า “ริมสบ” [him³⁵ sop³⁵] หรือ “สบ” [sop³⁵] และในภาษาลาวมีคำว่า “พิสบ” [phi-sop³⁵] “ชีสบ” [khi:^{44?} sop³⁵] และ “สบ” [sop³⁵] คำต่างๆ เหล่านี้ปรากฏเฉพาะในข้อมูลคำศัพท์ของผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 และ 2 เพียงบางคนเท่านั้น ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 3 รวมทั้งรุ่นอายุที่ 1 และรุ่นอายุที่ 2 ส่วนใหญ่ต่างก็ใช้คำศัพท์อื่นๆ เช่น ในภาษาลื้อใช้คำว่า “ริมปาก” [him³¹ pa:k²⁴] “แคมปาก” [khe:m³¹ pa:k²⁴] และ “ริมฝีปาก” [lim³¹ fi:³⁵ pa:k²⁴] ในภาษาพวนใช้คำว่า “ริมปาก” [him³⁵ pa:k²²/him³⁵ pa:ʔ²²/him³⁵ paʔ²²] และในภาษาลาวใช้คำว่า “ริมปาก” [him²³ pa:k⁴⁴/lim²³ pa:k⁴⁴] “แคมปาก” [khe:m²³ pa:k⁴⁴] “ริมฝีปาก” [him²³ fi:^{434/34} pa:k⁴⁴/lim²³ fi:^{34/23} pa:k⁴⁴] ในที่นี้สันนิษฐานว่า

⁸ เนื่องจากผู้วิจัยพูดภาษาลาวอีสาน (ถิ่นจังหวัดอุดรธานี) และยังใช้คำว่า “ปากกึก” หรือ “กึก” ในความหมายว่า “ใบ้” และไม่เคยได้ยินว่าในภาษาลาวอีสานมีคำว่า “ง่าว” จึงสันนิษฐานว่าคำว่า “ง่าว” ที่ปรากฏในภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) น่าจะเป็นคำยืมภาษาคำเมือง และคำว่า “ใบ้” เป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐานเช่นเดียวกับในภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) ซึ่งน่าจะยืมคำว่า “ง่าว” มาจากภาษาคำเมืองเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า “ใบ้” อาจเป็นคำที่มีอยู่แล้วแต่เดิมในภาษาพวน หรืออาจเป็นคำยืมจากภาษาไทยมาตรฐานก็เป็นได้

คำว่า “ริมฝีปาก” ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 3 ภาษาดังกล่าวเป็นคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนคำว่า “แคมปาก” นั้นอาจเป็นคำที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษาด้วยการประสมคำว่า “แคม” ซึ่งแปลว่า “ขอบ, ริม” กับคำว่า “ปาก” มีผู้บอกภาษาไทถิ่นรุ่นอายุที่ 2 และ 3 บางคนให้ข้อมูลว่าเคยได้ยินคนรุ่นสูงอายุเรียกริมฝีปากว่า “สบ” ซึ่งฟังแล้วน่ากลัว เพราะทำให้นึกถึงคำว่า “ศพ” เช่น ในคำว่า “ศพคนตาย” หรือ “เผาศพ” ในงานวิจัยนี้จึงสันนิษฐานว่าเนื่องจากคำว่า “สบ” ที่มีความหมายว่า “ริมฝีปาก” มีเสียงพ้องกับคำว่า “ศพ” ผู้พูดภาษาไทถิ่นบางคน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จึงเลือกใช้คำศัพท์อื่นๆ แทน เช่น คำว่า “ริมฝีปาก” หรือ “แคมปาก” เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำที่มีเสียงพ้องกับคำที่มีความหมายในทางลบหรือความหมายที่พูดแล้วเกิดความรู้สึกกลัว

4. คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว

นอกจากคำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้นแล้ว การศึกษาการแปรทางศัพท์ในภาษาไทถิ่นทั้ง 5 ภาษา ยังแสดงให้เห็นอีกว่ามีคำศัพท์บางคำที่สันนิษฐานได้ว่าอาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว ข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้จากการเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับข้อมูลคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมหรืองานที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ และพบว่าคำศัพท์บางคำที่ปรากฏในพจนานุกรมหรือในงานอื่นๆ แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่ผู้พูดภาษาไทถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่ใช้คำเหล่านั้นแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำเหล่านั้นอาจเกิดการสูญไปจากภาษาแล้วก็เป็นได้ ตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาที่ปรากฏในเอกสารและงานอื่นๆ ที่ผ่านมาแต่ไม่ปรากฏในงานวิจัยนี้ แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาแล้ว

ภาษาไทยถิ่น	ลำดับ ที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นบางภาษาและสันนิษฐานว่าสูญไปจากภาษาแล้ว	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นในปัจจุบัน	หลักฐานคำศัพท์จากเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ
คำเมือง	1	1/67. งาน	wiak ³¹	ka.n ²³ , ɲa.n ³⁵	พจนานุกรมภาษาดั้งเดิมเหนือ: ka.n ²⁴ (การงาน ถ้าเป็นงานที่ต้องใช้กำลัง เรียก เรียก), ɲa.n ²⁴ ; พจนานุกรมภาษาล้านนา: ka.n ²⁴ (การ [ก้าน] น. การงาน ถ้าเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ เรียกว่า การ) เรียกหัวหน้ากลุ่มคนที่ใช้แรงงานว่า พ่อเรียก), wiak ⁴² ka.n ²⁴ (เรียก การ [เรียก ก้าน] น. การงาน งาน กิจการ ธุรกิจ
	2	2/84. ข้าวโพด	khaw ^{44?} pa:ɲ ^{44?}	khaw ^{44?} po:t ³¹ /pho:t ³¹ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, ข้าวโพดหวาน), khaw ^{44?} sa-li: ³⁵ (ข้าวโพดพื้นเมือง), khaw ^{44?} sa: ²³ li: ³⁵	พจนานุกรมภาษาล้านนา: khaw ^{44?} pa:ɲ ^{44?} (ข้าว บ้าง [เข้าบ้าง] น. ข้าวฟ่าง ข้าวโพด, khaw ^{44?} sa: ²⁴ li: ³³ (ข้าวสาลี [เข้าสาลี] น. ข้าวโพด)
	3	2/445. โลง	lo:ɲ ^{44?}	hi:t ³³ , hi:t ²² sop ³⁵ , hi:p ²² , hi:p ²² sop ³⁵ , lo:ɲ ³⁵ , lo:ɲ ³⁵ sop ³⁵	พจนานุกรมภาษาล้านนา: lo:ɲ ^{44?} (หลั่งง น. โลง หีบ บรรจุศพ หีบศพ ก็ว่า), hi:p ²¹ sop ²⁴ (หีบศพ), hi:t ²¹ (หีด น. หีบ-ภาชนะ ไม่ใช้ใส่สิ่งของรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า โลงศพ)
	4	2/526. แหวน	po:k ²² niw ^{41?}	sut ³⁵ mi: ³⁵ , we:n ²³ mi: ³⁵ , we:n ²³	พจนานุกรมภาษาล้านนา: po:k ²¹ niw ⁴⁵ (ปลอกนิ้ว [ปลอกนิ้ว] น. แหวน ปลอกมือ แหวน ก็ว่า), we:n ²⁴ (แหวน น. แหวน-เครื่องประดับ สำหรับสวมนิ้ว ปลอกมือ ก็ว่า)
ลื้อ	1	1/67. งาน	we:k ³³	ka.n ³⁵ , ɲa.n ³¹	ลื้อ เมืองยอง และลื้อ เชียงรุ่ง: kaan ^{45/55} , (veek ³³ = to work)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภาษา ไทถิ่น	ลำดับ ที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษา ไทถิ่นบางภาษาและสันนิษฐาน ว่าสูญไปจากภาษาแล้ว	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา ไทถิ่นในปัจจุบัน	หลักฐานคำศัพท์จาก เอกสารและงานวิจัยอื่นๆ
ขึ้น	1	1/67. จาน	we:k ³¹	ka:n ²³ , ɲa:n ³⁵	ขึ้น กลางเมือง: ka:n ¹⁵ , wek ²¹ 'work (n.)' (Petsuk, 1978); ขึ้น บ้านเวียง: kaan ³⁵ (e.g. het ⁴⁴ kaan ³⁵ , yet ⁴⁴ kaan ³⁵) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)
	2	2/445. โถง	ko:m ²²	hi:t ²² , hi:t ²² sop ³⁵ , hi:p ²² , hi:p ²² sop ³⁵ , lo:ŋ ³⁵ , lo:ŋ ³⁵ sop ³⁵	ขึ้น กลางเมือง: ko:m ²¹ (‘coffin’) (Petsuk, 1978)
	3	2/526. แหวน	co:p ²² mi ³⁵	we:n ²³ mi ³⁵ , we:n ²³	ขึ้น กลางเมือง: co:p ²² mu ^{23/45} (Petsuk, 1978); co:p ²² muu ⁴⁴ (‘finger ring’) (Gedney, 1964 ใน Hudak, 1994)
พวน	1	1/67. จาน	wiaʔ ³¹	ka:n ³⁵ , ɲa:n ³⁵	พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ɲan ³⁴ , ɲaan ³⁴ (งาน (ใน หมวด “พิธีกรรม”), wiaʔ ⁴⁵ (งาน (ในหมวด “เบ็ดเตล็ด”)); พวน สุพรรณบุรี: na:n ³³ (การ งาน) (ผู้พูดอายุน้อย), wiaʔ ^{45/2} (การงาน) (ผู้พูด ทั้ง 3 รุ่นอายุ); พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: เวียะ (น. การงาน, หน้าที่, กิจธุระ)
	2	1/165. ยอ (น.)	ka-duŋ ^{41ʔ}	cam ³⁵	พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ko ³⁴ duŋ ⁴⁵ , พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: กะตึง; พวน สุพรรณบุรี: ka ³³ dun ⁴⁴
	3	2/64. ชนุน	ma-mi ^{41ʔ}	ma-nun ^{23/22} , ma- nu:n ²³ , ma:-nu:n ²³ , kha-nun ²²	พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: ma ²² mi ⁴⁵ ; พวน สุพรรณบุรี: ma ³³ kha ³³ nun ²⁴ ; พจนานุกรม ภาษาไทยพวน: หม่ามี้

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภาษา ไทถิ่น	ลำดับ ที่	ความหมาย	คำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษา ไทถิ่นบางภาษาและสันนิษฐาน ว่าสูญไปจากภาษาแล้ว	คำศัพท์ที่ใช้ในภาษา ไทถิ่นในปัจจุบัน	หลักฐานคำศัพท์จาก เอกสารและงานวิจัยอื่นๆ
	4	2/214. ตาตุ่ม	tum ²² mo:ŋ ^{35/7} , mo:ŋ ^{35/7}	ta: ³⁵ ti:n ³⁵ , pom ³⁵ phiaʔ ²² , po:n ³⁵ phiaʔ ²² , ta: ³⁵ tum ²²	พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: taa ³⁴ tum ²² , tum ²² มอวŋ ⁴⁵ , taa ³⁴ tum ²² , มอวŋ ⁴⁵ ; พวน สุพรรณบุรี: ta: ³³ tum ²² (วัยกลางคน และรุ่นอายุน้อย), ta ³³ po:m ²² (ทั้ง 3 รุ่นอายุ)
	5	2/370. มะละกอ	ma-huŋ ²²	ma-kuəy ^{41/7} te:t ³¹ , ma-ko:y ^{33/2/41/7} te:t ³¹ , ko:y ^{33/2/41/7} te:t ³¹ , kha- te:t ³¹ , ma-ka- te:t ³¹	พวน ลพบุรี และสิงห์บุรี: maʔ ²² huŋ ²² ; พวน สุพรรณบุรี: ma ³³ huŋ ²² , ma ³³ la ³³ ko: ³³ ; พจนานุกรมภาษาไทยพวน: หมาฟุ้ง
	6	2/445. โลง	mo:ŋ ³⁵	hi:t ²² , hi:t ²² sop ³⁵ , hi:p ²² , hi:p ²² sop ³⁵ , lo:ŋ ³⁵ , lo:ŋ ³⁵ sop ³⁵	พจนานุกรมภาษาไทยพวน: โม่ง (น. โลงที่ใส่หีบไม้ศพ)
ลาว	1	1/67. งาน	wiak ³⁵	ka:n ^{23/23} , ŋa:n ^{23/23}	พจนานุกรมลาว-ไทย- อังกฤษ: ka:n (work, affair). ŋá:n, wia:k; พจนานุกรมลาว-ไทย: กาน
	2	1/161. มัน สำหรับสิ่ง	man ^{23/23} ton ^{35/7}	man ^{23/23} ta:ŋ ^{35/7} , ta:ŋ ^{35/7} , man ^{23/23} , man ^{23/23} sam ⁴³⁴ , pa-lan ⁴³⁴ , man ²³ sam ³⁵ pa-lan ³⁴	พจนานุกรมลาว-ไทย: มันตัน
	3	1/165. ยอ (น.)	ka-duŋ ^{35/7} , sa-duŋ ^{35/7}	cam ^{23/23}	พจนานุกรมลาว-ไทย: กะดุ้ง , สะดุ้ง
	4	2/127. เคาะ	to:ŋ ³³	khoʔ ³³	พจนานุกรมลาว-ไทย- อังกฤษ: k'ɔ (เคาะ knock, rap, tap = เคาะ), to:ŋ (ต๋อย ring (a bell), tap = ตี, เคาะ)
	5	2/418. โรงพยาบาล	ho:ŋ ²³² mo: ⁴³⁴	ho:ŋ ^{232/23} ba:n ^{232/23} , lo:ŋ ^{232/23} ba:n ^{232/23} , lo:ŋ ^{232/23} pha-ya: ^{232/23} ba:n ^{232/23}	พจนานุกรมลาว-ไทย- อังกฤษ: hó:ŋ mo: (โง่ง หมอ hospital โรงพยาบาล)

ตัวอย่างคำศัพท์ที่อาจสูญไปจากภาษาไทถิ่นบางภาษาแล้ว รวมทั้ง
ความหมายของคำศัพท์และตัวอย่างคำศัพท์ที่ผู้พูดนำมาใช้แทนคำศัพท์ที่สูญไปมี
ดังนี้

ในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) มีคำที่อาจสูญไปจากภาษาแล้วจำนวน 4 คำ ได้แก่ คำว่า “เวียก” (คำที่ 1/67. “งาน”) คำว่า “ข้าวป้าง” (คำที่ 2/84. “ข้าวโพด”) คำว่า “หล้อง” (คำที่ 2/445. “โลง”) และคำว่า “ปลอกมือ” [ปอกมือ] (คำที่ 2/526. “แหวน”) เนื่องจากคำทั้งสี่คำดังกล่าวปรากฏในภาษาคำเมืองในพจนานุกรมที่เคยมีผู้รวบรวมไว้ แต่ไม่ปรากฏในภาษาคำเมือง (หมู่บ้านท่าคำสอง) ส่วนภาษาลื้อ (หมู่บ้านหนองบัว) มีคำที่อาจสูญไปแล้วเพียงคำเดียวคือคำว่า “เวียก” [เวก] (คำที่ 1/67. “งาน”) ในขณะที่ภาษาขีน (หมู่บ้านหนองม่วง) มี 3 คำ ได้แก่ คำว่า “เวียก” [เวก] (คำที่ 1/67. “งาน”) คำว่า “ก้อม” (คำที่ 2/445. “โลง”) และคำว่า “จอบมือ” (คำที่ 2/526. “แหวน”)

ส่วนภาษาพวน (หมู่บ้านฝายมูล) นั้น มีคำที่อาจสูญไปจากภาษาแล้วจำนวน 6 คำ ได้แก่ คำว่า “เวียก” [เวียะ] (คำที่ 1/67. “งาน”) คำว่า “กะดุ้ง” (คำที่ 1/165. “ยอ (น.)”) คำว่า “มะมี้” (คำที่ 2/64. “ขนุน”) คำว่า “ตุ่มม้อง” หรือคำว่า “ม้อง” (คำที่ 2/214. ตาตุ่ม) คำว่า “มะหุ่ง” (คำที่ 2/370. มะละกอ) และคำว่า “โม่” (คำที่ 2/445. “โลง”) ในขณะที่ภาษาลาว (หมู่บ้านน้ำบัว) มีคำที่สันนิษฐานว่าอาจสูญไปจากภาษาแล้วจำนวน 5 คำ ได้แก่ คำว่า “เวียก” [เวียะ] (คำที่ 1/67. “งาน”) คำว่า “มันตัน” (คำที่ 1/161. “มันสำปะหลัง”) คำว่า “กะดุ้ง” หรือ “สะดุ้ง” (คำที่ 1/165. “ยอ (น.)”) คำว่า “ต๋อย” (คำที่ 2/127. “เคาะ”) และคำว่า “โง้หมอ” [โง้หมอ] (คำที่ 2/418. “โรงพยาบาล”)

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่าภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษามีการนำคำศัพท์อื่นที่สันนิษฐานว่าเป็นคำยืมมาภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมืองมาใช้แทนคำที่อาจสูญไปจากภาษาแล้ว ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยถิ่นทั้ง 5 ภาษามีการใช้คำว่า “การ” และ “งาน” แทนคำว่า “เวียก” (คำที่ 1/67. “งาน”) ในภาษาคำเมืองมีการใช้คำว่า “ข้าวโพด” [ข้าวโปด] แทนคำว่า “ข้าวป้าง” (คำที่ 2/84. “ข้าวโพด”) ใช้คำว่า “หีด” “หีดศพ” “หีบ” “หีบศพ” “โลง” และ “โลงศพ” แทนคำว่า “หล้อง” (คำที่ 2/445. “โลง”) และใช้คำว่า “สุดมือ” “แหวนมือ” หรือ “แหวน” แทนคำว่า “ปลอกนิ้ว” [ปอกนิ้ว] ในภาษาขีนมีการใช้คำว่า “หีด” “หีดศพ” “หีบ” “หีบศพ” “โลง” และ “โลงศพ” แทนคำว่า “ก้อม” และใช้คำว่า “แหวนมือ” หรือ “แหวน” แทนคำว่า “จอบมือ”

ส่วนภาษาพวนมีการใช้คำว่า “จำ” แทนคำว่า “กะดุ้ง” (คำที่ 1/165. “ยอ (น.)”) ใช้คำว่า “มะหนูน” “มะหนูน” “หม่าหนูน” หรือ “ชนูน” แทนคำว่า “มะมี้” (คำที่ 2/64. “ชนูน”) ใช้คำว่า “ตาตืน” “ปมเพียะ” “โปมเพียะ” หรือ “ตาตุ่ม” แทนคำว่า “ตุ่มม้อง” หรือ “ม้อง” (คำที่ 2/214. “ตาตุ่ม”) ใช้คำว่า “มะก้วยเด็ด” “มะกั้ยเด็ด” “กั้ยเด็ด” “ชะเด็ด” หรือ “มะกะเด็ด” (คำที่ 2/370. “มะละกะ”) แทนคำว่า “มะหุ่ง” ในที่นี้สันนิษฐานว่าคำที่ใช้เรียกลมะละกะในภาษาพวนเป็นคำยืมภาษาคำเมืองที่ผู้พูดภาษาพวนออกเสียงแปรไป นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า “หิด” “หิดศพ” “หีบ” “หีบศพ” “โงง” และ “โงงศพ” แทนคำว่า “โงง” ด้วย ในภาษาลาวมีการใช้คำว่า “มันด้าง” “ด้าง” “มัน” หรือ “มันล้าปะหลัง” แทนคำว่า “มันตัน” (คำที่ 1/161. “มันล้าปะหลัง”) ใช้คำว่า “จำ” แทนคำว่า “กะดุ้ง” หรือ “สะดุ้ง” (คำที่ 1/165. “ยอ (น.)”) ใช้คำว่า “เคาะ” แทนคำว่า “ต๋อย” (คำที่ 2/127. “เคาะ”) และใช้คำว่า “โงบบาล” [โงบบาล, โงงบาล] และ “โงงพยาบาล” [โงงพยาบาล] แทนคำว่า “โงงหมอ” [โงงหมอ] (คำที่ 2/418. “โงงพยาบาล”) เป็นต้น

5. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษการแปรทางศัพท์ในภาษาคำเมือง ภาษาลื้อ ภาษาขิ่น ภาษาพวน และภาษาลาวแสดงให้เห็นว่ามีคำศัพท์จำนวนหนึ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว และคำศัพท์บางคำเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นอายุที่ 1 (กลุ่มสูงอายุ) ส่วนผู้พูดรุ่นอายุที่ 2 (กลุ่มวัยกลางคน) และรุ่นอายุที่ 3 (กลุ่มวัยรุ่น) แทบไม่คอยใช้หรือไม่เคยใช้เลย ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์กลุ่มดังกล่าวอาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นแต่ละภาษาในอนาคต

คำศัพท์ที่อาจเกิดการสูญไปจากภาษาไทถิ่นมีจำนวนรวม 60 คำ แบ่งได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทถิ่นในปัจจุบัน (2) คำศัพท์เรียกชื่อพืชหรือสัตว์ที่ผู้พูดไม่ค่อยเห็น ไม่เคยเห็น หรือไม่รู้จัก (3) คำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน และ (4) คำศัพท์ที่มีเสียงพ้องกับคำศัพท์คำอื่นที่มี

ความหมายในเชิงลบ หรือคำศัพท์ที่ปัจจุบันอาจฟังไม่สุภาพ รวมทั้งคำศัพท์ที่เดิมเคยมีความหมายทางลบมากกว่า 1 ความหมาย ปัจจุบันผู้พูดเลือกใช้เพียงความหมายเดียว จำนวนของการปรากฏของคำศัพท์แต่ละกลุ่มเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กลุ่มที่ 3 ปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่ 1, 2 และ 4 ตามลำดับ คำศัพท์ที่มีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะสูญไปจากภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ คำศัพท์เรียกสิ่งที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้วหรือเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏให้เห็นในชีวิตประจำวันของผู้พูดภาษาไทยถิ่นในปัจจุบันและคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว เนื่องจากมีการใช้คำยืมจากภาษาอื่นมาแทน นอกจากนี้ยังสันนิษฐานได้อีกว่ามีคำศัพท์บางคำที่อาจสูญไปจากภาษาไทยถิ่นบางภาษาแล้ว เนื่องจากคำศัพท์ดังกล่าวปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้แต่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

เมื่อเปรียบเทียบกับเอกสารและงานวิจัยอื่นๆ ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าคำศัพท์ที่มีแนวโน้มจะสูญไปจากภาษาไทยถิ่นที่พบในงานวิจัยนี้เป็นคำศัพท์ที่มีลักษณะการปรากฏคล้ายกับคำศัพท์ในภาษาอื่นๆ ในงานวิจัยที่ผ่านมา นั่นคือเป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยมีผู้ใช้แล้ว หรือเป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นสูงอายุและวัยกลางคน ส่วนผู้พูดกลุ่มวัยรุ่นมักใช้คำศัพท์ใหม่มาแทนคำศัพท์เดิม นอกจากนี้อิทธิพลของภาษาอื่นๆ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสูญของคำศัพท์ในภาษา ดังจะเห็นได้ว่าภาษาที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาในงานวิจัยนี้ได้แก่ ภาษาคำเมืองซึ่งเป็นภาษากลางในจังหวัดน่านมีอิทธิพลต่อทั้งภาษาลื้อ ภาษาขึ้น ภาษาพวน และภาษาลาว ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้พูดภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาใช้คำยืมภาษาคำเมืองปะปนกับคำศัพท์เดิมหรือใช้แทนคำศัพท์เดิม นอกจากนี้ภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาของทางราชการนับเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษา รวมทั้งต่อภาษาคำเมืองด้วย

เมื่อเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้ ทำให้เห็นภาพรวมได้ว่าในภาษาไทยถิ่นแต่ละภาษาที่พูดในจังหวัดน่านมีการแปรของคำศัพท์เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากคำศัพท์บางคำ

ที่ผู้พูดใช้คำศัพท์มากกว่า 1 คำ ซึ่งอาจเป็นการใช้คำศัพท์เดิมร่วมกับคำยืม หรือใช้คำศัพท์เดิมร่วมกับคำศัพท์ใหม่ที่สร้างขึ้น และมีบางกรณีที่ผู้พูดโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นใช้คำยืมหรือคำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่แทนคำศัพท์เดิมไปโดยปริยาย นอกจากนี้ยังมีความหมายที่ผู้พูดใช้คำศัพท์ที่สันนิษฐานว่าเป็นคำศัพท์เดิมแต่มีการกลายความหมายเกิดขึ้น โดยเฉพาะความหมายแคบเข้า

อย่างไรก็ตาม แม้การเปรียบเทียบคำศัพท์ในงานวิจัยนี้กับคำศัพท์ในเอกสารและงานอื่นๆ ที่เคยมีผู้ศึกษารวบรวมไว้จะทำให้ตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการสูญของคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่านได้ แต่การหาข้อสรุปว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษาเป็นเรื่องค่อนข้างยาก โดยเฉพาะการศึกษาคำศัพท์ที่พูดในบริเวณที่มีความหลากหลายของภาษาที่พูดในตระกูลภาษาเดียวกันซึ่งมีแนวโน้มที่จะใช้คำศัพท์ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการพิจารณาคำศัพท์ที่ส่วนใหญ่ใช้เฉพาะผู้พูดรุ่นสูงอายุ หรือคำศัพท์ที่ผู้พูดกลุ่มวัยกลางคนบางคนเท่านั้นที่รู้จัก และผู้พูดกลุ่มวัยรุ่นไม่รู้จักเลยอาจเป็นเกณฑ์ที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สันนิษฐานได้ว่าอาจเกิดการสูญของคำศัพท์เหล่านั้นไปจากภาษา ส่วนการสืบทราบให้ได้คำตอบที่ชัดเจนว่าคำศัพท์ใดเป็นคำศัพท์เดิมในภาษา และคำศัพท์ใดเป็นคำยิมนั้นเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาต่อไปเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยเรื่อง “การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์ และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน” และขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ที่กรุณาเป็นนักวิจัยที่ปรึกษาในระหว่างที่ผู้เขียนดำเนินโครงการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

(2543) พจนานุกรมลาว-ไทย-อังกฤษ (*Lao-Thai-English Dictionary*)

ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดุสิตพร ชำนิโชคสานต์. (2526) ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ,

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพันธ์ ด. ทองคำ และคณะ. (2550) ศัพท์านุกรม 15 ภาษาที่พูดในจังหวัดน่าน

(*Dictionary of the 15 Languages Spoken in Nan Province*): รายงาน

ผลการวิจัย, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปราณี กุลละวณิช และคณะ. (2527) ศัพท์ไท 6 ภาษา, กรุงเทพฯ: ศูนย์ภาษาและ

วรรณคดีไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2555) การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงใน

ภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน: รายงานผลการวิจัย, กรุงเทพฯ: สำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

มะหาลิลา วีระวงส์. (2549) วนานุกรม พาสาลาว (ฉบับปรับปรุงใหม่), นครหลวง

เวียงจันทน์: จำปาการพิมพ์.

รังสิตา สุวรรณมุสิก. (2547) การแปรของคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ อำเภอเกาะสมุย

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในผู้พูดสามระดับอายุ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วนิดา สารพร. (2531) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุใน

ภาษาไทยยวน ตำบลดอนแร่และตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี,

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรวิทย์ เลียงถนอม. (2532) พจนานุกรมภาษาไทยพวน, ม.ป.ท.: มูลนิธิไทยพวน.

วีระพงศ์ มีสถาน. (2543) พจนานุกรมลาว-ไทย (*Lao-Thai Dictionary*), นครปฐม:

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ศรินยา จิตบรรจง และดุษฎี กองสมบัติ. (2551) *การเปลี่ยนแปลงการใช้คำศัพท์ ภาษาถิ่นของชาวบ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*, มหาสารคาม: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. (2539) *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ*, เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2550) *พจนานุกรมภาษาล้านนา*, เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สลายัน สวมทอง. (2544) *คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นของคนสามระดับอายุ ในตำบลควนธานี อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ. (2539) *วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน (An Analysis of Lexical Use and Variation among Three Generations in Lao Language Communities of Thacin River Basin)*: รายงานผลการวิจัย, นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- อัญชลี บุรณะสิงห์. (2531) *วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุ ในภาษาไทยถิ่น*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทัยวรรณ ต้นหยง. (2526) *วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุ ในภาษาลาวพวน*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- Gedney, W. J. (1994) 'Khuen and Yong dialects', in Hudak, T. J. (ed.) *William J. Gedney's Southwestern Tai Dialects: Glossaries, Texts, and Translations, Michigan Papers on South and Southeast Asia 42*. Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan, pp. 975-1055.
- Gedney, W. J. (1996) 'Glossary', in Hudak, T. J. (ed.) *William J. Gedney's The Lue language: Glossary, texts, and translations, Michigan Papers on South and Southeast Asia 44*. Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan, pp. 1-1215.
- Hudak, T. J. (ed.) (1994) *William J. Gedney's Southwestern Tai dialects: Glossaries, texts, and translations, Michigan Papers on South and Southeast Asia 42*, Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan.
- Hudak, T. J. (ed.) (1996) *William J. Gedney's the Lue language: Glossary, texts, and translations, Michigan Papers on South and Southeast Asia 44*, Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, The University of Michigan.
- Petsuk, R. (1978) *General characteristics of the Khün language*. Unpublished M.A. Thesis, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.

ปริทัศน์การรับภาษาที่สองกับไวยากรณ์สากลลักษณะ

พีรพัฒน์ ยางกลาง¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการรับภาษาที่สองตามแนวทฤษฎีปริวรรตเพิ่มพูน นักภาษาศาสตร์ที่สนับสนุนทฤษฎีนี้อ้างว่าไวยากรณ์สากลลักษณะมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกระบวนการรับภาษาที่สอง มूलเหตุสำคัญของคำกล่าวอ้างนี้คือปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนภาษาที่สอง โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ สามารถเรียนรู้และรับกฎโครงสร้างทางภาษาและความหมายที่ซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างรูปภาษาที่ผู้เรียนเองไม่เคยได้ยินหรือพบเห็นในภาษาป้อน เช่นเดียวกับเด็กทารกที่เรียนภาษาแม่ ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า “ภาวะไร้สิ่งเร้า” นอกจากนี้ นักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ยังอ้างด้วยว่า ผู้เรียนภาษาที่สองมีแนวโน้มที่จะถ่ายโอนคุณสมบัติของภาษาแม่ เช่น ลักษณะทางสัทศาสตร์ วากยสัมพันธ์ และ อรรถศาสตร์ เป็นต้น สู่กระบวนการรับภาษาที่สอง อย่างไรก็ตามแม้ว่าพวกเขาส่วนใหญ่จะเห็นพ้องกันในเรื่องไวยากรณ์สากลลักษณะ แต่ก็ยังมีความเห็นแตกต่างเกี่ยวกับระดับการควบคุมหรือการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะและระดับการถ่ายโอนคุณสมบัติของภาษาแม่ของผู้เรียนภาษาที่สอง อันเป็นที่มาของสมมติฐาน 3 ประการ คือ (1) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยตรง (2) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยอ้อม (3) สมมติฐานปราศจากการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ

คำสำคัญ: การรับภาษาที่สอง / ไวยากรณ์สากลลักษณะ

¹ รองหัวหน้าสาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป ดูแลหลักสูตรการจัดการธุรกิจและภาษาอังกฤษ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This paper discusses the fundamental conceptualization of second language acquisition under Generative perspective. Linguists under Generative Approach claim that second language acquisition is constrained by Universal Grammar (UG) because L2 learners, like L1 acquirers, also face with 'the poverty of stimulus'. In addition, they also claim that it is possible for L2 learners to transfer their L1 properties such as phonetics, syntax, and semantics, into their L2 acquisition because they have their L1 knowledge when commencing L2 acquisition. Nevertheless, there are disagreements on the degree of access to UG and the degree of L1 transfer. Such disagreements lead to three different hypotheses: Direct Access, Indirect Access, and No Access.

Keywords: Second Language Acquisition / Universal Grammar

บทนำ

หนึ่งในทฤษฎีภาษาศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการรับภาษาที่สอง (Second Language Acquisition) ในห้าทศวรรษที่ผ่านมาคือ “ทฤษฎีปริวรรตเพิ่มพูน” (Generative Approach) (Chomsky, 1965, 1981a, 1981b, 1986a, 1986b, 1988) ปัจจุบันนี้รู้จักกันในนาม “Minimalism Programme” (Chomsky, 1993) นับตั้งแต่ ซอมสกี ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับไวยากรณ์สากลลักษณะ (Universal Grammar) และการรับภาษาในปี 1965 วงการภาษาศาสตร์โดยเฉพาะการรับภาษาแม่เกิดการตื่นตัว ได้รับความสนใจในหมู่นักภาษาศาสตร์อย่างมาก จนทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการรับภาษากันอย่างกว้างขวาง และก่อให้เกิดแนวคิด สมมติฐาน ตลอดจนทฤษฎีต่างๆ ที่มี

จุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายกระบวนการ และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับภาษาแม่ ซึ่งมีทั้งที่สนับสนุนแนวคิดไวยากรณ์สากลลักษณะ และที่โต้แย้งไม่ยอมรับแนวคิดดังกล่าว ในเบื้องต้นบทความนี้จะอภิปรายแนวคิดพื้นฐานของไวยากรณ์สากลลักษณะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับภาษาแม่และภาษาที่สอง จากนั้นจะนำเสนอแนวคิดหลักของสมมติฐานที่สนับสนุนและแนวคิดที่ปฏิเสธไวยากรณ์สากลลักษณะในกระบวนการรับภาษาที่สอง

บทความนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการรับภาษาและการเรียนภาษา ตอนที่ 2 นำเสนอแนวคิดไวยากรณ์สากลลักษณะกับกระบวนการรับภาษา ตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนย่อย คือ ตอนที่ 2.1 กล่าวถึงหลักการและแบบเทียบภาษา ตอนที่ 2.2 กล่าวถึงปรากฏการณ์ภาวะไร้สิ่งเร้า ตอนที่ 3 นำเสนอสมมติฐานเกี่ยวกับไวยากรณ์สากลลักษณะกับกระบวนการรับภาษาที่สองและการถ่ายโอนคุณสมบัติของภาษาแม่ 3 สมมติฐาน คือ (1) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยตรง (Direct Access) (2) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยอ้อม (Indirect Access) (3) สมมติฐานปราศจากการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ (No Access)

1. การรับภาษา (Language Acquisition) และการเรียนภาษา (Language Learning)

โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า “การรับภาษา” และ “การเรียนภาษา” เป็นกระบวนการเดียวกัน และสามารถแทนกันหรือสลับกันได้เนื่องจากมีความหมายที่คล้ายคลึงในแง่ที่กระบวนการทั้งสองนี้ก่อให้เกิดสามัคคีะทางภาษา (Language Competence) อย่างไรก็ตาม “การรับภาษา” และ “การเรียนภาษา” เป็นสองกระบวนการที่มีความแตกต่างกันดังนี้

“การรับภาษา” เป็นศัพท์ที่นักภาษาศาสตร์ราชบัณฑิตบัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำว่า language acquisition ในภาษาอังกฤษ การรับภาษาเป็นกระบวนการได้ภาษาตามธรรมชาติ โดยทารกหรือผู้เรียนไม่รู้ตัว (Unconscious) การได้หรือการรับภาษาเป็นผลพวงจากการการปฏิสัมพันธ์หรือสัมผัสกับภาษาเป้าหมาย (Target Language) ในบางครั้งอาจมีพ่อ แม่ พี่เลี้ยงหรือคนใกล้ชิดที่อยู่รอบข้างเด็กปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงภาษาให้เรียบง่าย (Simplify) เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษา ในกระบวนการรับภาษา ทารกไม่จำเป็นต้องได้รับการสอนกฎเกณฑ์ต่างๆ ในภาษาแม่โดยตรง (Explicit Teaching) นอกจากนี้ทารกไม่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขข้อผิดพลาด (Error Correction) อีกด้วย (Brown & Hanlon, 1970; Brown, Cazden, & Bellugi, 1973; Krashen, 2002) นักภาษาศาสตร์ถือว่าการสอนโดยตรงหรือการแก้ไขข้อผิดพลาดเป็นสิ่งไร้เชิงลบ (Negative Evidence)

“การเรียนรู้ภาษา” เป็นกระบวนการได้ภาษาแบบรู้สำนึก (Conscious) กล่าวคือผู้เรียนได้รับการอธิบายกฎเกณฑ์ การสอนโดยตรง ตลอดจนได้รับการแก้ไขข้อผิดพลาด จากบุคคลซึ่งเปรียบได้ดังครูหรือผู้ชี้แนะ (Language Peer) (Brown, 1973; Dulay & Burt, 1975; Krashen & Seliger, 1975; Krashen, 2002)

จะเห็นว่าความแตกต่างระหว่าง “การรับภาษา” และ “การเรียนรู้ภาษา” นี้ก็คือ การรู้สำนึก และวิธีการได้กฎเกณฑ์และคุณสมบัติต่างๆ ของภาษาหนึ่งๆ กล่าวคือ “การรับภาษา” เป็นกระบวนการตามธรรมชาติ โดยทารกหรือผู้เรียนภาษาเรียนและรู้กฎเกณฑ์และคุณสมบัติต่างๆ ของภาษาด้วยตนเองแบบนิรนัย (Deduction) ปราศจากการสอนโดยตรง ขณะที่ “การเรียนรู้ภาษา” เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสอนกฎเกณฑ์และคุณสมบัติต่างๆ ของภาษาให้กับผู้เรียนโดยมีผู้ชี้แนะหรือครูนั่นเอง

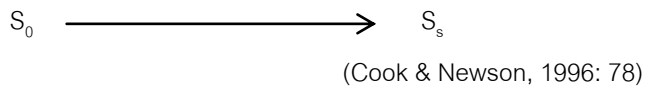
2. ไวยากรณ์สากลลักษณะ (Universal Grammar) กับการเรียนภาษา (Language Acquisition)

2.1 หลักการ (Principles) และต้นแบบเทียบภาษา (Parameters)

ชอมสกี (Chomsky, 1993) กล่าวว่า ไวยากรณ์สากลลักษณะ คือ ระบบที่ประกอบด้วยหลักการร่วม อันได้แก่ กฎเกณฑ์ เงื่อนไขที่เป็นนามธรรมของภาษา (Principles) ทุกภาษาในโลกและแบบเทียบภาษา (Parameters) ที่อาจพบได้ในภาษาต่างๆ กฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขจะเหมือนกันในทุกๆ ภาษา แต่แบบเทียบภาษาจะแตกต่างกันไปในแต่ละภาษา ชอมสกีอ้างว่าแบบเทียบภาษานี้จะประกอบด้วยลักษณะที่เป็นไปได้ (Values or Settings) สองลักษณะ ตัวอย่างของหลักการร่วม (Principle) เช่น กฎนามวลีในทุกภาษาที่จะต้องประกอบด้วยคำนามซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยหลัก (Head) และอาจมีส่วนขยาย (Modifier) ปรากฏรวมหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างของแบบเทียบภาษา (Parameter) เช่น ตำแหน่งหรือลำดับของหน่วยหลักและส่วนขยาย ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละภาษา เช่น ในภาษาไทยตำแหน่งของคำนามหน่วยหลักจะอยู่ข้างหน้าส่วนขยาย (Head-initial) ส่วนในภาษาอังกฤษตำแหน่งของคำนามหน่วยหลักจะอยู่ข้างหลังส่วนขยาย (Head-final) เป็นต้น

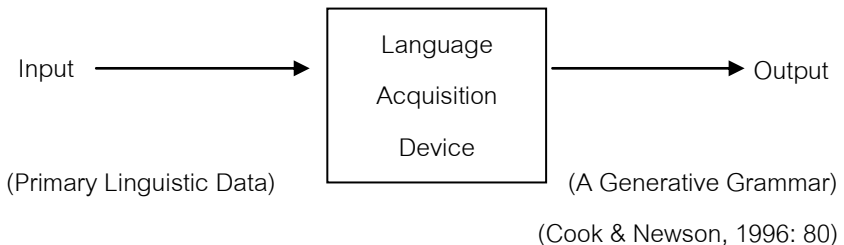
สถานะของส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษา (Language Faculty) ของทารกในระยะเริ่มแรกของกระบวนการรับภาษาจะมีสถานะว่างเปล่าหรือเป็นศูนย์ (Initial State: S_0) ต่อมาเมื่อกระบวนการรับภาษาเกิดขึ้นทารกจำเป็นต้องได้รับข้อมูลภาษาที่เรียกว่า ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Linguistic Data: PLD) ที่จะเป็นตัวช่วยกำหนดรูปแบบของไวยากรณ์ เมื่อเด็กทารกวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลปฐมภูมิ คลังศัพท์ (Language-specific Lexicon) จะถูกสร้างขึ้นพร้อมกับการจัดลักษณะที่เป็นไปได้ของแบบเทียบภาษาให้สอดคล้องกับแบบเทียบภาษาในภาษาแม่ ข้อมูลปฐมภูมิจะประกอบด้วยรูปภาษาที่ถูกต้องตามกฎไวยากรณ์ที่เรียกว่า positive evidence ข้อมูลปฐมภูมินี้จะเป็นตัวหนุนนำ (Triggers) ในการจัด

แบบเทียบภาษา (White, 2003: 10) กระบวนการจัดแบบเทียบภาษานี้จะเกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของกระบวนการรับภาษา จนในที่สุดส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษาของทารกจะพัฒนาเข้าสู่สภาวะคงที่ (Steady State: S_s) ซึ่งเป็นสภาวะที่ความรู้และสามัตถิยะทางภาษามีความพัฒนาเต็มที่ที่ไม่เปลี่ยนแปลง (Cook & Newson, 1996: 78) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการรับภาษาแสดงดังภาพที่ 1

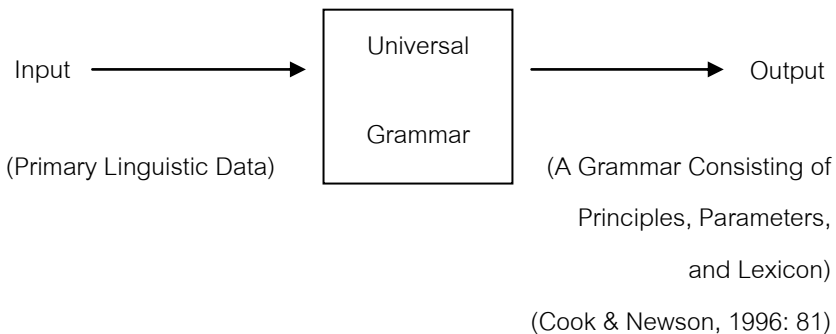
ภาพที่ 1 สภาวะของส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษา

ระยะแรกของทฤษฎีไวยากรณ์เพิ่มพูน ชอมสกี (Chomsky, 1965) ได้สร้างแบบจำลองกระบวนการรับภาษาแม่และอธิบายว่ากระบวนการรับภาษาเริ่มต้นด้วยการนำเข้าภาษาป้อน (Input) จากนั้นภาษาป้อนจะถูกส่งผ่านไปยังส่วนประมวลผลเพื่อการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition Device: LAD) การประมวลผลนี้ก่อให้เกิดสามัตถิยะทางภาษา หลังจากนั้นผู้เรียนก็จะสร้างรูปภาษาปลายทาง (Output) ที่ประกอบด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีจำนวนจำกัดแต่สามารถใช้สร้างรูปภาษาต่างๆ ได้อย่างเพิ่มพูนและไม่จำกัด (Generative Grammar) กระบวนการรับภาษาเช่นนี้สามารถแสดงให้เห็นได้ดังแบบจำลองข้างล่างนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองส่วนประมวลผลเพื่อการเรียนรู้ภาษาของกระบวนการรับภาษาที่ 1

แม้ว่าแบบจำลองจะได้รับการยอมรับในระยะแรก อย่างไรก็ตาม แบบจำลองดังกล่าวได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา Cook และ Newson, 1996: 81) กล่าวว่า หน่วยประมวลผลภาษาประกอบด้วยไวยากรณ์สากล ลักษณะ ซึ่งก็คือหลักการรวมและแบบเทียบภาษา ความรู้เกี่ยวกับภาษาที่เด็กได้รับหรือเรียนรู้ ได้แก่ (1) โครงสร้างแบบพึ่งพา (Structural Dependencies) (2) แบบเทียบภาษาที่สอดคล้องกับภาษาแม่ (3) ประมวลศัพท์ (Lexical Entries) ที่ประกอบด้วยข้อกำหนดที่ว่าคำศัพท์คำหนึ่งมีหน้าที่อย่างไรในประโยค แบบจำลองกระบวนการรับภาษาภายใต้แนวคิดกฎเกณฑ์รวมและแบบเทียบภาษา เช่นนี้สามารถแสดงให้เห็นได้ดังแบบจำลอง ในภาพที่ 3 นี้

ภาพที่ 3 แบบจำลองไวยากรณ์สากลลักษณะของกระบวนการรับภาษาที่ 1

2.2 ภาวะไร้สิ่งเร้า (The Poverty of Stimulus)

หลักฐานหรือเหตุผลหลักที่สนับสนุนสมมติฐานที่ว่าไวยากรณ์สากลลักษณะเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและมีบทบาทสำคัญในการควบคุมกระบวนการรับภาษาแม่ ก็คือ (1) การที่เด็กสามารถเรียนรู้ภาษาที่ใช้ในหมู่สมาชิกครอบครัวและชุมชนที่เด็กเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรมชาติ ปราศจากความยากลำบาก (2) ภาษาของเด็กที่ผิดเพี้ยน แตกต่างหรือซับซ้อนกว่าภาษาพ่อแม่ (3) รูป

ภาษาที่เด็กใช้ที่มีคุณลักษณะหรือโครงสร้างซึ่งถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในภาษานั้นแต่ไม่เคยปรากฏในภาษาผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็ก และเป็นโครงสร้างที่ไม่ได้รับการสอนโดยตรง (4) การเรียนรู้คุณลักษณะหรือโครงสร้างของภาษาบางอย่างจะเกิดขึ้นที่ช่วงอายุต่างกัน หลักฐานดังกล่าวนี้ โดยเฉพาะสามข้อแรกถือเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ภาวะไร้สิ่งเร้า” (“The Poverty of Stimulus” or “the Logical Problem in Language Acquisition”) (White, 2003: 4)

ตัวอย่างของปรากฏการณ์ภาวะไร้สิ่งเร้าที่นักภาษาศาสตร์มักหยิบยกมากล่าวถึง คือ การได้กฎเกณฑ์ข้อจำกัดในการอ้างอิงร่วมของคำสรรพนาม (Coreference) ในภาษาที่มีการละสรรพนาม (+Null Subject Language) เช่น ภาษาสเปน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาไทย เป็นต้น และในภาษาที่ไม่สามารถละคำสรรพนาม (-Null Subject) เช่น ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งในบทความนี้จะได้กล่าวถึงตัวอย่างนี้พอสังเขปดังนี้

การอ้างอิงร่วม (Coreference) หมายถึง การที่คำสรรพนามในอนุพากย์ซ้อน (Embedded Clause) มีการอ้างอิงถึงบุคคลหรือสิ่งๆ เดียวกับคำนามหรือคำสรรพนามในอนุพากย์หลัก (Matrix Clause) ดังตัวอย่าง (1)

(1) [Mary_i thinks [she_i will win]]

จะเห็นว่าในประโยค (1) she ในอนุพากย์ซ้อนอ้างถึง Mary ในอนุพากย์หลักซึ่งเป็นสิ่งอ้างอิงที่อยู่ข้างหน้า (Antecedent) ดังนั้น she จึงมีการอ้างอิงร่วมกับ Mary การอ้างอิงภายในประโยคเดียวกันเช่นนี้เรียกว่า (Bound Variable) นอกจากนี้ she ยังสามารถใช้อ้างอิงถึงบุคคลที่อยู่ในบริบท (Discourse) นอกประโยคได้ด้วย กล่าวคือ she ในอนุพากย์ซ้อนอาจหมายถึงบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ตัว Mary ก็ได้

ภาษาสเปนถือว่าเป็นภาษาที่มีการละคำสรรพนาม กล่าวคือ คำสรรพนามที่ทำหน้าที่เป็นประธานในอนุพากย์อาจปรากฏหรือถูกละได้ เช่น

- (2) Juan cree que - es intelligente
 Juan believe that (he) is intelligent
 'Juan believe that (he) is intelligent'

ส่วนภาษาอังกฤษถือว่าเป็นภาษาที่ไม่สามารถละคำสรรพนาม กล่าวคือ คำสรรพนามที่ทำหน้าที่เป็นประธานในอนุพากย์ต้องปรากฏอยู่เสมอ ไม่สามารถละได้ เช่น

- (3) a. John believes that he is intelligent.
 b. *John believes that _ is intelligent.

อย่างไรก็ตามคำสรรพนามในภาษาสเปนอาจปรากฏในอนุพากย์ได้เช่นกัน แต่คำสรรพนามที่ปรากฏในอนุพากย์นี้จะมีข้อจำกัดในการอ้างอิงร่วมมากกว่าคำสรรพนามที่ถูกละ กล่าวคือ คำสรรพนามที่ถูกละสามารถอ้างอิงถึงคำสรรพนามบอกจำนวน (Quantified Pronoun) ที่อยู่ข้างหน้าในอนุพากย์หลักได้ นอกจากนี้คำสรรพนามที่ถูกละนี้อาจจะอ้างอิงถึงสรรพนามที่อยู่ข้างหน้าในประโยคเดียวกันหรืออ้างอิงถึงบุคคลหรือสิ่งที่อยู่ในบริบท นอกประโยคได้ด้วย ดังตัวอย่าง (4) ขณะที่คำสรรพนามประธานเมื่อปรากฏในอนุพากย์ซ้อนไม่สามารถอ้างอิงถึงสรรพนามที่อยู่ข้างหน้าในประโยคเดียวกัน หากแต่อ้างอิงถึงบุคคลหรือสิ่งที่อยู่ในบริบท นอกประโยค ดังตัวอย่าง (5)

- (4) [Nadie_i cree [que pro_i es inteligente]]
 Nobody_i believe that (he)_i is intelligent
 (5) *[Nadie_i cree [que él_i es inteligente]]
 Nobody_i believe that he_i is intelligent

ตัวอย่างเกี่ยวกับข้อจำกัดในการอ้างอิงของคำสรรพนามนี้เป็นคุณสมบัติทางภาษาอย่างหนึ่งที่ผู้เรียนภาษาสเปนเป็นภาษาแม่จำเป็นต้องค้นพบและเรียนรู้ ข้อจำกัดนี้ โดยปกติผู้ที่พูดภาษาสเปนเป็นภาษาแม่จะสามารถเรียนรู้ เข้าใจข้อจำกัดนี้ได้เองอย่างรวดเร็ว และใช้คำสรรพนามได้อย่างถูกต้องตามไวยากรณ์โดยอาศัยเพียงข้อมูลปฐมภูมิ ไม่จำเป็นต้องได้รับการสอนที่ชัดเจนจากพ่อแม่หรือคนรอบข้างที่พูดภาษาสเปนเป็นภาษาแม่ ความรู้เกี่ยวกับภาษาที่มีได้รับการสอนเรียกว่า “Implicit Knowledge”

3. ไวยากรณ์สากลลักษณะกับการรับภาษาที่สอง

ชวาร์ทซ์ และสเปราส์ รวมถึง ไวท์ (Schwartz & Sprouse, 2000a, b; White, 1985a, 1989, 2003) กล่าวว่าในกระบวนการเรียนรู้หรือการรับภาษาที่สอง ผู้เรียนต้องเผชิญกับปรากฏการณ์ “ภาวะไร้สิ่งเร้า” เช่นเดียวกับกระบวนการรับภาษาแม่ กล่าวคือ ผู้เรียนอาจสร้างและใช้รูปภาษาที่มีโครงสร้างซึ่งถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ตามภาษาเป้าหมาย (Target Language) แต่รูปภาษานั้นไม่เคยปรากฏในภาษาป้อน หรือไม่ได้รับการสอนโดยตรงจากผู้พูดภาษาเป้าหมาย หากแต่เป็นรูปภาษาที่เกิดจากการเรียนรู้กฎเกณฑ์หรือไวยากรณ์ของภาษาเป้าหมายแบบไร้สำนึก และความรู้ภาษาแม่ไม่มีส่วนสนับสนุน ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าไวยากรณ์สากลลักษณะมีส่วนควบคุมกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่สองด้วย เช่นเดียวกับกระบวนการเรียนรู้ภาษาแม่

นอกจากนี้ ชวาร์ทซ์ และสเปราส์ ยังกล่าวว่ากระบวนการรับภาษาที่สองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากกระบวนการเรียนภาษาแม่ โดยที่ความรู้เกี่ยวกับภาษาแม่อาจจะยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาในช่วงวัยเด็ก หรืออาจจะอยู่ในสภาวะที่สามัตถิยะทางภาษาแม่มีความสมบูรณ์คงที่แล้วในวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นสภาวะของส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษาในระยะเริ่มแรกของกระบวนการรับภาษาที่สอง

นี้จึงเปรียบได้กับ $S_i = (S_0 + S_s)$ อย่างไรก็ตามนักภาษาศาสตร์มองว่าเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายสภาวะของส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษาในระบุดท้ายของกระบวนการรับภาษาที่สอง เนื่องจากผลจากงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ว่าผู้เรียนภาษาที่สองบางคนสามารถพัฒนาสมรรถนะทางภาษาสองได้จนถึงขั้นที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา ขณะที่บางคนสามารถพัฒนาได้ถึงเพียงบางขั้นเท่านั้นและไม่มีการพัฒนาหรือเกิดการเรียนรู้ต่อไป (ซึ่งเรียกว่า Fossilization) นักภาษาศาสตร์จึงเรียกระบุดท้ายของกระบวนการรับภาษาที่สองนี้ว่า “ระยะสิ้นสุด” (Terminal State: S_t) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสภาวะของส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษาที่สองของผู้เรียนภาษาที่สองสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 4

$$S_i \longrightarrow S_t$$

(Cook & Newson, 1996: 126)

ภาพที่ 4 สภาวะการเรียนรู้ภาษาที่ 2

ในกระบวนการรับภาษาที่สองผู้เรียนมีโอกาสที่จะถ่ายโอน (Transfer) คุณลักษณะของภาษาแม่สู่ภาษาเป้าหมาย เช่น ลักษณะทางสัทศาสตร์ วากยสัมพันธ์ และอรรถศาสตร์ เป็นต้น คุณลักษณะของภาษาแม่ที่เกิดการถ่ายโอนนี้จะสามารถพบเห็นได้ในระยะเริ่มแรกของกระบวนการรับภาษาที่สอง โดยเฉพาะในภาษาในระหว่าง (Interlanguage) ซึ่งเป็นภาษาที่กำลังพัฒนาไปสู่ภาษาเป้าหมาย ประกอบด้วยกฎเกณฑ์ความรู้เกี่ยวกับภาษาเป้าหมายที่ยังไม่สมบูรณ์ ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เรียนใช้รูปภาษาที่มีคุณลักษณะของภาษาแม่ มิใช่คุณลักษณะของภาษาเป้าหมาย

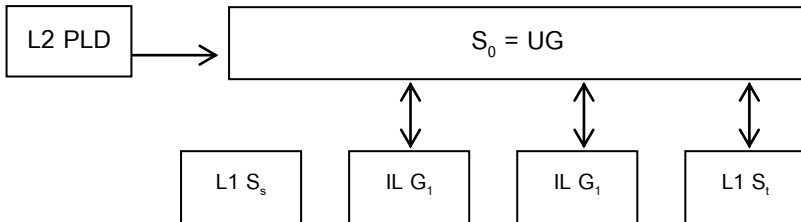
ประเด็นการเผชิญปรากฏการณ์ภาวะไร้สิ่งเร้า ระดับของความสำเร็จในการรับภาษาที่สองที่แตกต่างกัน ตลอดจนการถ่ายโอนทางภาษา ได้ก่อให้เกิดการ

งานวิจัยจำนวนมากที่พยายามหาคำตอบเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของไวยากรณ์สากล
 ลักษณะกับกระบวนการรับภาษาที่สอง และการถ่ายโอนคุณสมบัติของภาษาแม่
 คำถามที่มักถูกหยิบยกมากล่าวถึงในงานวิจัยเหล่านี้ ได้แก่ “ไวยากรณ์สากลลักษณะ
 มีบทบาทควบคุมกระบวนการรับภาษาที่สองเช่นเดียวกับการรับภาษาแม่หรือไม่”
 “ผู้เรียนภาษาที่สองมีการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะหรือไม่” “ผู้เรียนส่วนใหญ่มี
 ลักษณะและระดับการถ่ายโอนนี้เป็นอย่างไร การถ่ายโอนมีระยะเวลานานเท่าใด
 สิ้นสุดเมื่อใด” เป็นต้น ผลการวิจัยต่างๆ ที่ผ่านมาได้ถูกใช้เป็นหลักฐานในการกล่าว
 อ้างหรือตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะในกระบวนการรับ
 ภาษาที่สองและการถ่ายโอนคุณสมบัติของภาษาแม่หลายสมมติฐาน อย่างไรก็ตาม
 ในบทความนี้ผู้เขียนได้สรุปสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาวะแรกเริ่มของภาษาใน
 ระหว่าง (Interlanguage: IL) 3 สมมติฐาน ได้แก่ สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์
 สากลลักษณะโดยตรง (Direct Access) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ
 โดยอ้อม (Indirect Access) สมมติฐานปราศจากการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ
 (No Access)

3.1 สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยตรง (Direct Access)

นักภาษาศาสตร์ภายใต้สมมติฐานนี้ (Flynn & Martohardjono, 1994; Flynn, 1996; Epstein, Flynn, & Martohardjono, 1996, 1998; Platzack, 1996) อ้างว่าในกระบวนการรับภาษาที่สองนั้น ผู้เรียนมีการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะได้เองโดยตรง กล่าวคือไวยากรณ์สากลลักษณะยังคงใช้การได้สำหรับกระบวนการรับภาษาที่สอง โดยผู้เรียนสามารถนำหลักการของไวยากรณ์สากลลักษณะมาใช้ในการจัดลักษณะของแบบเทียบภาษาให้สอดคล้องกับลักษณะของแบบเทียบภาษาในภาษาเป้าหมาย โดยผู้เรียนไม่มีการถ่ายโอนคุณลักษณะของภาษาแม่ไปสู่ภาษาที่สอง เนื่องจากผู้เรียนมีสามัตถิยะภาษาแม่ที่คู่ขนานกับสามัตถิยะภาษาที่สองหรือ

ภาษาเป้าหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้เรียนมีสามมิติยะแต่ละภาษาแยกจากกัน
แบบจำลองของความสัมพันธ์ระหว่างไวยากรณ์สากลลักษณะกับ
กระบวนการรับภาษาที่สองภายใต้สมมติฐานนี้สามารถแสดงให้เห็นดังภาพที่ 5

(White, 2003: 90)

ภาพที่ 5 การเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยตรง

เอปสไตน์ และคณะ (Epstein, Flynn, & Martohardjono, 1996, 1998)
อ้างด้วยว่าสภาวะเริ่มแรกของภาษาในระหว่างถูกควบคุมโดยไวยากรณ์สากล
ลักษณะ มีไวยากรณ์ภาษาแม่ นอกจากนี้ภาษาในระหว่างของผู้เรียนภาษาที่สองนี้
ยังประกอบด้วยหน่วยคำที่แสดงประเภททางไวยากรณ์หรือหน่วยหน้าที่ (Functional
Categories) ตัวอย่างของหลักฐานที่เอปสไตน์ และคณะ ใช้ สนับสนุนสมมติฐานนี้
มาจากผลงานการวิจัยเรื่อง “The Acquisition of whmovement in English by
Non-Native Speakers of English” ในปี 1993 ในการศึกษาครั้งนั้นพวกเขาได้ให้ผู้
พูดภาษาจีน ภาษาอินโดนีเซีย และภาษาอิตาลีเลือกตัดสินประโยคคำถามที่
ประกอบด้วยคำแสดงคำถาม wh-question ที่ผิดไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ
(Ungrammatical) พวกเขาค้นพบว่าผู้พูดภาษาต่างๆ สามารถตัดสินประโยคได้
ถูกต้องทั้งที่ในภาษาแม่ของเขาเหล่านั้นมิได้มีโครงสร้างประโยคคำถามแบบ wh-
question เลย ผลการศึกษาชี้ว่า ความรู้ที่ผู้พูดภาษาต่างๆ นำมาใช้ในการตัดสินนั้น

มิใช่ความรู้จากภาษาแม่ หากเป็นความรู้จากต้นกำเนิดอื่นซึ่งก็คือ ไวยากรณ์ สากล
 ลักษณะ นั้นเอง ด้วยหลักฐานเหล่านี้ จึงทำให้ เอบสไตน์ และคณะตั้งข้อสมมติฐานว่า
 ผู้รับภาษามีการเข้าถึงไวยากรณ์ สากลลักษณะโดยตรง ไม่ผ่านหรือเกี่ยวข้องกับ
 ภาษาแม่

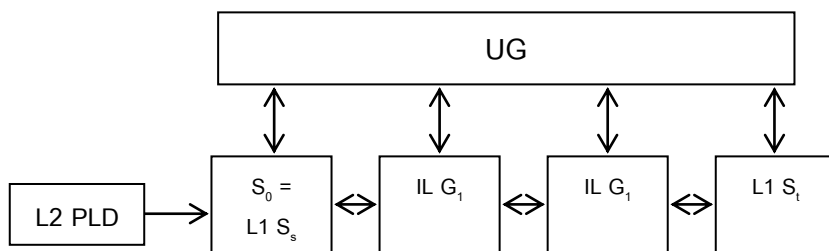
3.2 สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยอ้อม (Indirect Access)

นักภาษาศาสตร์ภายใต้สมมติฐานนี้ (White, 1985a, 1986, 2003; Schwartz & Sprouse, 1994, 1996; Haznedar, 1997; Slabakova, 2001) เชื่อว่าอันตรรกษา
 ของผู้เรียนภาษาที่สองมีแบบเทียบภาษาของภาษาแม่ปรากฏรวมอยู่ด้วย กล่าวคือ
 ผู้เรียนเริ่มกระบวนการรับภาษาที่สองด้วยไวยากรณ์ภาษาแม่ ผู้เรียนมีการถ่ายโอน
 คุณลักษณะของภาษาแม่ไปสู่การรับภาษาที่สอง อย่างไรก็ตามหากไวยากรณ์ภาษาแม่
 ไม่เอื้ออำนวยหรือเกื้อหนุนไวยากรณ์ภาษาที่สอง หรือมีความแตกต่างจากภาษาที่สอง
 มาก ผู้เรียนจะทำการปรับลักษณะของแบบเทียบภาษาใหม่ หรือที่เรียกว่า
 “Restructuring /Parameter Resetting” ให้สอดคล้องกับลักษณะของแบบเทียบภาษา
 ในภาษาที่สอง โดยอาศัยไวยากรณ์สากลลักษณะด้วยลักษณะเช่นนี้สมมติฐานการ
 เข้าถึงโดยอ้อม จึงถูกเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า การถ่ายโอนและเข้าถึงแบบสมบูรณ์ (Full
 Transfer Full Access) ขอสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งของแนวคิดนี้ คือนักภาษ
 ศาสตร์ เชื่อว่า โดยปกติแล้วแบบเทียบภาษาในระบบไวยากรณ์ สากลลักษณะจะ
 สามารถถูกปรับจัดใหม่อีกครั้งได้

ชวาร์ทซ์ และสเปราส (Schwartz & Sprouse, 1994, 1996) เสนอสมมติฐาน
 การถ่ายโอนและเข้าถึงแบบสมบูรณ์ จากขอค้นพบในงานวิจัยในปี 1994 เรื่อง “Word
 Order and Nominative Case in Nonnative Language Acquisition: A Longitudinal
 Study of Turkish German Interlanguage” พวกเขาพบว่า ในระยะเริ่มแรกของการรับ

ภาษาเยอรมันนั้น ผู้พูดภาษาตุรกี มีการเรียงลำดับคำหรือสวประกอบของประโยคที่เป็นแบบของภาษาตุรกี ยังไม่ใช้การเรียงลำดับคำแบบภาษาเยอรมัน อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมาเริ่มมีการปรากฏลักษณะการเรียงลำดับคำที่เป็นแบบภาษาเยอรมันบาง แต่ยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ในระยนี้เองที่ ชวาทซ์ และสเปราส คิดว่าผู้พูดภาษาตุรกี มีการปรับแบบเทียบภาษาแม่ให้สอดคล้องกับลักษณะของแบบเทียบภาษาในภาษาเยอรมัน จากนั้นเมื่อเวลาผ่านไปผู้พูดภาษาตุรกีมีการสัมผัสภาษาเป้าหมายและเกิดการเรียนรูกฎเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง จึงสามารถใช้การเรียงลำดับคำที่เป็นแบบภาษาเยอรมันได้อย่างถูกต้องในที่สุด

นอกจากนี้ เวนนิกา และยังสโกนเทิน (Vainikka & Young-Scholten, 1994) เสนอว่า อันตรภาษาของผู้เรียนจะประกอบด้วยไวยากรณ์ภาษาแม่เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ มีเฉพาะคำศัพท์และประมวลศัพท์เท่านั้นของภาษาแม่ ไม่มีหน่วยคำที่แสดงประเภททางไวยากรณ์หรือหน่วยหน้าที่ อย่างไรก็ตามหน่วยคำที่แสดงประเภททางไวยากรณ์จะค่อยๆ พัฒนาขึ้นภายหลังเมื่อได้รับความเข้าใจอันวยหรือเกื้อหนุนของภาษาบ่อน แบบจำลองของความสัมพันธ์ระหว่างไวยากรณ์สากล ลักษณะกับกระบวนการรับภาษาที่สองภายใต้สมมติฐานนี้สามารถแสดงให้เห็นได้ดังภาพที่ 6

(White, 2003: 61)

ภาพที่ 6 การถ่ายโอนและเข้าถึงแบบสมบูรณ์

3.3 สมมติฐานปราศจากการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ (No Access)

นักภาษาศาสตร์ที่เสนอสมมติฐานนี้ (Clahsen & Muysken 1986, 1989; Bley-Vronman, 1989a; Schachter, 1988) อ้างว่าผู้เรียนภาษาที่สองไม่มีการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ เมื่อแบบเทียบทางภาษาถูกจัดลักษณะตามภาษาแม่แล้วหรือผู้เรียนรับภาษาแม่แล้ว ไวยากรณ์สากลลักษณะจะค่อยๆ เสื่อมสลายลงและไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้การได้อีกต่อไป มูลเหตุของคำกล่าวอ้างนี้ก็คือ ความหลากหลายของระดับสามัตถิยะภาษาที่สอง กล่าวคือ ผู้เรียนบางคนอาจพัฒนาไปได้เกือบใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา บางคนพัฒนาไปได้ระดับหนึ่งแล้วก็ไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้เกิดการหยุดยั้ง (Fossilization) หรือแม้แต่ในตัวผู้เรียนคนหนึ่งๆ เองก็อาจพัฒนาไปไกลในบางเรื่องและบางเรื่องก็ไม่อาจพัฒนาได้ เป็นต้น นักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ยังตั้งข้อสังเกตว่าถ้าไวยากรณ์สากลลักษณะมีบทบาทควบคุมกระบวนการรับรู้ภาษาที่สองจริงหรือผู้เรียนมีการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการรับภาษาแม่ ก็คงไม่มีความแตกต่างในระดับการพัฒนาสามัตถิยะภาษาที่สอง ผู้เรียนภาษาทุกคนคงสามารถพัฒนาความรู้และไวยากรณ์ภาษาที่สองได้เทียบเท่าเจ้าของภาษา เนื่องจากไวยากรณ์สากลลักษณะเป็นกลไกนำไปสู่สภาวะคงที่ของส่วนในสมองที่ทำงานด้านภาษาดังเช่นที่เกิดขึ้นในกระบวนการรับภาษาแม่

คลาเซน และมุยสเกน (Clahsen & Muysken, 1986) เสนอว่าผู้เรียนภาษาที่สองพัฒนาสามัตถิยะภาษาที่สองด้วยกลไกทางปริชาน (Cognitive Mechanism) เช่น กลวิธีการแก้ปัญหา (Problem-solving Strategies) กระบวนการสอนภาษา (Language Teaching) เป็นต้น แบบจำลองของความสัมพันธ์ระหว่างไวยากรณ์สากลลักษณะกับกระบวนการรับภาษาที่สองภายใต้สมมติฐานนี้สามารถแสดงให้เห็นด้วยภาพที่ 7

L2 learning $\longrightarrow$ L2 competence (S_L)

Universal Grammar

L1 learning $\longrightarrow$ L1 competence (S_1)

(Cook & Newson, 1996: 294)

ภาพที่ 7 การปราศจากการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ

4. สรุป

บทความนี้ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรับภาษาที่สองตามแนวทฤษฎีปริวรรตเพิ่มพูน โดยเริ่มจากการอธิบายความแตกต่างระหว่างการรับภาษาและการเรียนภาษาซึ่งเป็นสองกระบวนการที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการ จากนั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับไวยากรณ์สากลลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการรับภาษา คือ หลักการร่วมและแบบเทียบทางภาษา นักภาษาศาสตร์แนวปริวรรตเพิ่มพูนเชื่อว่า ภาษาเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด ไวยากรณ์สากลลักษณะมีบทบาทควบคุมกระบวนการรับภาษาแม่ นอกจากนี้ยังมีนักภาษาศาสตร์จำนวนมากที่เชื่อว่าไวยากรณ์สากลลักษณะมีบทบาทควบคุมกระบวนการรับภาษาที่สองด้วย หลักฐานที่ใช้สนับสนุนข้อเสนอนี้คือปรากฏการณ์ภาวะไร้สิ่งเร้า อย่างไรก็ตามมีนักภาษาศาสตร์บางกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างเรื่องระดับการควบคุมหรือการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ ตลอดจนระดับการถ่ายโอนคุณสมบัติของภาษาแม่สู่กระบวนการรับภาษาที่สอง ความเห็นที่แตกต่างดังกล่าว

เป็นที่มาของ 3 สมมติฐาน คือ (1) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยตรง (2) สมมติฐานการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะโดยอ้อม (3) สมมติฐานปราศจากการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะ ดังที่ได้นำเสนอไปแล้ว

จะเห็นได้ว่าบทความนี้มีได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิจารณ์แสดงความเห็นด้วยหรือโต้แย้งกับแนวทฤษฎีปริวรรตเพิ่มพูน หากแต่ต้องการนำเสนอมุมมองของนักภาษาศาสตร์ภายใต้ทฤษฎีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการรับภาษาโดยเฉพาะภาษาที่สองซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศของครูภาษาในประเทศไทย กล่าวคือหากครูผู้สอนภาษาต่างประเทศเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการพื้นฐานและปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรับและกระบวนการเรียนรู้ภาษา ตลอดจนสมมติฐานที่ได้นำเสนอไป และนำมาประยุกต์เข้ากับการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เชื่อมต่อการเรียนรู้หรือการพัฒนาสมัตถิยะภาษาที่สองของผู้เรียนได้ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เช่น ในกรณีที่ครูผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนบางคนอาจมีการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะตลอดระยะเวลาของกระบวนการรับและกระบวนการเรียนภาษาที่สอง กล่าวคือ สามารถเรียนรู้โครงสร้างหรือไวยากรณ์ของภาษาอังกฤษได้อย่างรวดเร็วด้วยไวยากรณ์สากลลักษณะโดยไม่ต้องอาศัยความรู้จากภาษาแม่ ครูก็อาจจะไม่เน้นสอนกฎเกณฑ์หรือข้อจำกัดทางภาษาโดยตรง หากแต่จัดบทเรียนและกิจกรรมที่รวมหรือแฝงกฎเกณฑ์หรือข้อจำกัดเหล่านั้นไว้ในผู้เรียนได้คนพบด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการเช่นนี้ก็จะเป็นการจัดการเรียนการสอนให้คล้ายคลึงกับกระบวนการรับภาษาตามธรรมชาติ ส่วนในกรณีที่ครูผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนบางคนอาจไม่มีการเข้าถึงไวยากรณ์สากลลักษณะเลย ก็อาจจัดการเรียนการสอนเน้นกฎเกณฑ์หรือข้อจำกัดทางภาษาโดยตรง หรือสอนกระบวนการแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนเป็นต้น อย่างไรก็ตาม ครูสอนภาษาที่สองต้องไม่ลืมว่าเราไม่สามารถสอนทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นคุณลักษณะของไวยากรณ์ภาษาเป้าหมายได้ครบถ้วน บางอย่างอาจไม่

เคยปรากฏและเราไม่สามารถทำให้ปรากฏได้โดยตรงในกระบวนการเรียนการสอนภายในห้องเรียนได้ ดังนั้นหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนที่แท้จริงแล้วก็อาจเป็นภาระชี้แนะการจัดสภาวะแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนากระบวนการรับภาษาที่สองให้คล้ายคลึงกับการรับภาษาแม่ ไม่ใช่มุ่งเน้นการสอนกฎเกณฑ์โดยตรงและให้ผู้เรียนจดจำ หากแต่จะส่งเสริมผู้เรียนได้ฝึกฝน สืบเสาะ เรียนรู้คุณลักษณะต่างๆ วิเคราะห์ สรุปและสร้างกฎเกณฑ์ สร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเองด้วยกลไกภายในสมองของผู้เรียนเช่นเดียวกับกลไกที่พวกเขาใช้ในการเรียนรู้ภาษาแม่ หากทำได้ดังนี้ผู้เรียนก็จะสามารถเรียนรู้ และรับภาษาที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- Bley-Vronman, R. (1989a) 'What is the logical problem of foreign language learning?', in Gass, S. and Schachter, J. (eds.) *Linguistic Perspectives on Second Language Acquisition*, New York: Cambridge University Press, pp. 41-72.
- Brown, R., and Hanlon, C. (1970) 'Derivational complexity and order of acquisition in child speech', in Hayes, J. R. (ed.) *Cognition and the Development of Language*, New York: Wiley.
- Brown, R. (1973) *A first language: The early stages*, London: George Allen and Unwin.
- Brown, R., Cazden, C. and Bellugi, U. (1973) 'The child's grammar from I to III', in Ferguson, C. and Slobin, D. (eds.) *Studies of Child Language Development*, vol. 20 (1), pp. 49-59.
- Chomsky, N. (1965) *Aspect of the theory of syntax*, Cambridge: MIT Press.

- Chomsky, N. (1981a) *Lectures on government and binding*, Dordrecht: Foris.
- Chomsky, N. (1981b) 'Principles and parameters in syntactic theory', in Hornstien, N. and Lightfoot, D. (eds.) *Explanation in Linguistics: The Logical Problem in Language Acquisition*, London: Longman, pp. 32-75.
- Chomsky, N. (1986a) *Barriers*, Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (1986b) *Knowledge of language: Its nature, origin, and use*, New York: Praeger.
- Chomsky, N. (1988) *Language and problems of knowledge: The Managua lectures*, Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. (1993) 'A minimalist program for linguistics theory', in Hale, K. and Keyser, S. J. (eds.) *The View from Building 20*, Cambridge: MIT Press, pp. 1-52.
- Clahsen, H., and Muysken, P. (1986) 'The availability of universal grammar to adult and child learners: a study of the acquisition of German word order', *Second Language Research*, vol. 2, pp. 93-119.
- Clahsen, H. and Muysken, P. (1989) 'The UG paradox in L2 acquisition', *Second Language Research*, vol. 5, pp. 1-29.
- Cook, V., and Newson, M. (1996) *Chomsky's Universal Grammar: An introduction*, Oxford: Blackwell.

- Dulay, H., and Burt, M. (1975) 'A new approach to discovering universal strategies of child second language acquisition', in D. Dato (ed.) *Developmental Psycholinguistics: Theory and Applications*, Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics. Washington: Georgetown University Press, pp. 209-233.
- Epstein, S., Flynn, S., and Martohardjono, G. (1996) 'Second language acquisition: Theoretical and experimental issues in contemporary research', *Brain and Behavioral Sciences*, vol. 19, pp. 677-758.
- Epstein, S., Flynn, S., and Martohardjono, G. (1998) 'The strong continuity hypothesis: Some evidence concerning functional categories in adult L2 acquisition', in Flynn, S. Martohardjono, G. and O'Neil, W. (eds.) *The Generative Study of Second Language Acquisition*, Mahwah: Lawrence Erlbaum, pp. 61-77.
- Flynn, S. (1996) 'A parameter setting approach to second language acquisition', in Ritchie, W. and Bhatia, T. (eds.) *Handbook of Language Acquisition*, San Diego: Academic Press, pp. 121-58.
- Haznedar, B. (1997) 'L2 acquisition by a Turkish speaking-child: evidence of L1 influence', in Hughes, E., Hughes, M. and Greenhill, A. (eds.) *Proceedings of the 21st Boston University Conference on Language Development*, Somerville: Cascadilla Press, pp. 257-268.

- Krashen, S. D., and Seliger, H. W. (1975) 'The essential contributions of formal instructions in adult second language learning', *TESOL Quarterly*, vol. 9, pp. 173-183.
- Krashen, S. (2002a) 'The comprehension hypothesis and its rivals', *Selected papers from the Eleventh International Symposium on English Teaching/Fourth Pan-Asian Conference*, English Teachers Association /ROC. Taipei: Crane Publishing Company, pp. 395-404.
- Platzack, C. (1996) 'The initial hypothesis of syntax: a minimalist perspective on language acquisition and attrition', in Clahsen, H. (ed.) *Generative Perspective on Language Acquisition: Empirical Findings, Theoretical Considerations, Cross-Linguistic Comparisons*, Amsterdam: John Benjamin, pp. 396-414.
- Scharchter, J. (1988) 'Second language acquisition and its relationship to Universal Grammar', *Applied Linguistics*, vol. 9(3), pp. 219-235.
- Schwartz, B. D., and Sprouse, R. A. (1994) 'Word order and nominative case in nonnative language acquisition: a longitudinal study of Turkish German interlanguage', in Hoekstra, T. and Schwartz, B. D. (eds.) *Language Acquisition Studies in Generative Grammar*, Amsterdam: John Benjamins, pp. 317-368.
- Schwartz, B. D., and Sprouse, R. A. (1996) 'L2 cognitive states and the Full Transfer/Full Access model', *Second Language Research*, vol. 12, pp. 40-72.

- Schwartz, B. D., and Sprouse, R. A. (2000a). 'The use and abuse of linguistics theory in L2 acquisition research' in Juffs, A., Talpas, T., Mizera, G. and Burt, B. (eds.) *Proceedings of GASLA IV. University of Pittsburgh Working Papers in Linguistics*, pp. 176-187.
- Schwartz, B. D., and Sprouse, R. A. (2000b) 'When syntactic theories evolve: Consequences for L2 acquisition research', in Archibald, J.(ed.) *Second Language Acquisition and Linguistic Theory*, Oxford: Blackwell, pp. 156-186.
- Slabakova, R. (2001) *Telicity in the second language*, Amsterdam: John Benjamins.
- Vainikka, A., and Young-Scholten, M. (1994) 'Direct access to X'-theory: Evidence from Korean and Turkish adults learning German', in Hoekstra, T. and Schwartz, B. D. (eds.) *Language Acquisition Studies in Generative Grammar*, Amsterdam: John Benjamins, pp. 265-316.
- White, L. (1985a) 'Is there a logical problem of second language acquisition?', *TESL Canada*, vol. 2, pp. 29-41.
- White, L. (1989) *Universal grammar and second language acquisition*, Amsterdam: John Benjamins.
- White, L. (2003) *Second language acquisition and universal grammar*, Cambridge: Cambridge University Press.

Once in a Lifetime และชีวิตของผมก็เปลี่ยนไป..... (ตอนที่ 1)

สรวิชัย แสงสุวรรณ¹

หลังจากผมเรียนจบปริญญาตรี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2545 ผมมีโอกาสไปสอบโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ (Ship for Southeast Asian Youth Program) จึงนำประสบการณ์การสอบมาเล่าสู่กันฟัง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนที่สนใจโครงการนี้และเตรียมตัวสอบในปีต่อไป

ย้อนกลับไปสมัยที่เรียนมหาวิทยาลัยเมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว ผมเคยได้ยินชื่อโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์จากรุ่นพี่คนหนึ่งที่เคยเรียนเศรษฐศาสตร์ด้วยกัน เราไปพบกันโดยบังเอิญที่กรุงปารีส สาธารณรัฐเชก เมื่อปี พ.ศ. 2544 ในการประชุมผู้นำ

¹ อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

เยาวชนนานาชาติ (International Youth Leadership Conference) เนื่องจากรุ่นที่คนนี้ สอบเข้าโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ได้ในปี พ.ศ. 2544 เขาเล่าประสบการณ์การเดินทางไปยังหลายประเทศในอาเซียน รวมถึงประเทศญี่ปุ่น ในฐานะตัวแทนของประเทศไทย เขาจึงเป็นแรงบันดาลใจแก่ผมเป็นอย่างมาก

เมื่อกลับถึงเมืองไทย ผมจึงหาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ และหวังว่าจะต้องเป็นตัวแทนประเทศไทยให้ได้ สิ่งนี้คงจะสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผมและครอบครัวเป็นอย่างยิ่ง หลังจากหาข้อมูลแล้ว ผมก็ได้ทราบว่า โครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์เป็นโครงการตามข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นกับรัฐบาลของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งจัดทำขึ้นเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2517 ในสมัยที่นายคาคุชิ ทานะกะ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศญี่ปุ่น และนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยประเทศญี่ปุ่นเป็นเจ้าของโครงการและเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายหลัก ส่วนประเทศอื่นที่เข้าร่วมโครงการจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เหลือในการต้อนรับคณะเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์

เมื่อบรูไน และเวียดนาม เข้าเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี พ.ศ. 2527 และ 2538 ตามลำดับ ทั้งสองประเทศได้รับเชิญให้ส่งเยาวชนเข้าร่วมโครงการเรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์ ต่อมากัมพูชา ลาว และพม่า ได้รับเชิญให้ส่งเยาวชนเข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2540

ในแต่ละปี เรือเยาวชนเอเชียอาคเนย์จะนำคณะเยาวชนจากกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศละ 28 คน พร้อมกับหัวหน้าคณะผู้แทนเยาวชนประเทศละ 1 คน รวมทั้งคณะเยาวชนจากประเทศญี่ปุ่นอีกจำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้นประมาณ 330 คน ร่วมเดินทางโดยมีจุดเริ่มต้นของการเดินทาง ณ ประเทศที่กำหนดในแต่ละปี และจะแวะเยือนประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการ ระยะเวลาการเดินทางอยู่ระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคมของแต่ละปี ระหว่างการเดินทางจะมีกิจกรรม

ต่างๆ ทั้งบนเรือและในประเทศที่แวะเยือน เช่น การอภิปรายในหัวข้อที่กำหนด กีฬา และนันทนาการ กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม กิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน และการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการใช้ชีวิตกับครอบครัวอุปถัมภ์ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 52 วัน

การจัดโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ (1) เพื่อส่งเสริมมิตรภาพ และความเข้าใจอันดีระหว่างเยาวชนญี่ปุ่นกับเยาวชนอาเซียน (2) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านต่างๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม รวมทั้งการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในระดับเยาวชน (3) เพื่อเผยแพร่ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละประเทศ (4) เพื่อฝึกฝนเยาวชนในการอยู่ รวมกลุ่มและสร้างสรรค์ประโยชน์ร่วมกัน และ (5) เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ ความรู้สำหรับนำไปใช้ประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต

เยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการนี้ ควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของผู้สมัคร ซึ่งมี 2 ประเภท ดังนี้

1. เยาวชนทั่วไป คือ เยาวชนจากทั่วประเทศ เยาวชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเยาวชนจากครอบครัวเจ้าภาพเยาวชน ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศรับสมัคร

2. เยาวชนผู้แทนจังหวัด คือ เยาวชนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศรับสมัคร เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนา / มีถิ่นที่อยู่ (กำลังศึกษาอยู่ / กำลังทำงาน) ในจังหวัดที่ตนสมัคร โดยอาจเป็นเยาวชนเครือข่ายที่ปฏิบัติงานด้านเยาวชนในพื้นที่ เยาวชนดีเด่นในด้านต่างๆ หรือเยาวชนที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม

ผมเลือกสมัครประเภทเยาวชนทั่วไป ซึ่งต้องสอบข้อเขียนที่สนามสอบส่วนกลาง เราต้องกรอกข้อมูลในใบสมัครเกี่ยวกับกิจกรรมที่เราเคยทำ หรือทุนที่เคยได้รับ ขอแนะนำเลยนะครับว่าหากเคยได้รับรางวัล ไม่ว่าจะเป็นระดับจังหวัด ระดับชาติ ระดับนานาชาติ หรือรางวัลเกียรติบัตรใดๆ ขอให้เขียนให้ครบถ้วน เพราะสิ่งเหล่านี้คือใบเบิกทางสู่การเป็นตัวแทนของประเทศไทย

หลังจากกรอกข้อมูลและเตรียมเอกสารทุกอย่างพร้อมแล้วก็ส่งไปยังสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ (สท.) และรอประกาศเรียกสอบข้อเขียน โดยมีจำนวนผู้สมัครประเภทที่ 1 ในแต่ละปี ประมาณ 500 ถึง 1,000 คน ซึ่งจะมีผู้ผ่านเข้ารอบสัมภาษณ์ประมาณ 100 คน เพื่อคัดเลือกให้เหลือผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ 13 ถึง 14 คน และคัดเลือกโดยการสัมภาษณ์จากเยาวชนประเภทที่ 2 ให้ได้ตัวแทนในจำนวนเท่าๆ กัน การสัมภาษณ์เข้มข้นมาก แต่ผมอยากจะบอกทุกคนว่า หากเรามีความมุ่งมั่นและความฝัน ทุกอย่างก็สำเร็จไปกว่าครึ่งทางแล้ว

การสอบข้อเขียนสำหรับผู้สมัครประเภทที่ 1 (เยาวชนทั่วไป) จะแบ่งเป็น 4 ตอน คะแนนเต็ม 100 คะแนน ใช้เวลาทั้งหมด 2 ชั่วโมง ข้อสอบประกอบด้วย

1. ไวยากรณ์ (Structure /Grammar)
2. การอ่านจับใจความ (Reading Comprehension)
3. การแปลบทความจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ (English-Thai Translation, Thai- English Translation)
4. การเขียนเรียงความ (Essay)

ในการทำข้อสอบควรมีการวางแผนให้ดี เนื่องจากมีจำนวนข้อสอบมาก แต่ระยะเวลาน้อย เพราะผมคิดว่าเมื่อมีการวางแผนที่ดี ก็ทำให้เรามีชัยไปกว่าครึ่งแล้ว สำหรับคนอยากจะสอบ ผมมีแนวข้อสอบมาเล่าสู่กันฟังครับ

ข้อสอบที่เป็นโครงสร้างไวยากรณ์เป็นการเติมคำลงในช่องว่าง (Cloze Test) ซึ่งต้องหาคำมาเติมลงไปเอง เพราะไม่มีตัวเลือกให้ แต่ข้อสอบไม่ยากอย่างที่คิดหากตั้งใจให้ดี เช่น ประโยคด้านหน้าเป็น not only... เราก็จะรู้ทันทีว่าต้องเติม but also ถ้ารู้ไวยากรณ์ จำนวน และคำเชื่อมต่างๆ ก็สามารถทำข้อสอบส่วนนี้ได้ผ่านฉลุย

ในส่วนของการอ่านจับใจความ หลักการคืออ่านใจพยางค์ก่อนว่าใจพยางค์ถามอะไร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการหาใจความสำคัญ (Main Idea) หรือหาใจความที่ผู้เขียน

บอกเป็นนัย (Implication) ดังนั้นจึงต้องอ่านเนื้อเรื่องให้เข้าใจทะลุปรุโปร่ง และรู้ว่าผู้เขียนต้องการสื่ออะไร ส่วนนี้ต้องใช้ทักษะการอ่านอย่างมาก แต่ก็ทั้งความรู้เรื่องไวยากรณ์ไม่ได้จะครบ เพราะถ้าเข้าใจเรื่องไวยากรณ์เป็นอย่างดี ก็จะเข้าใจเนื้อหาดียิ่งขึ้น เห็นไหมครับว่าทุกส่วนเกี่ยวข้องกันหมดเลย

อ่านมาถึงตรงนี้แล้วเป็นอย่างไรบ้างครับ สู้ไหวกันหรือเปล่า หรือต้องฝึกฝนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น ไม่ใช่เพียงเพื่อเตรียมตัวสอบเท่านั้น แต่เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ด้วย

สำหรับข้อสอบในส่วนการแปลภาษาจะมีการแปลบทความทั้งจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อทดสอบว่าเรามีทักษะการแปลดีเพียงใด พอทำข้อสอบมาถึงส่วนนี้ เวลาสองชั่วโมงก็ใกล้จะหมดลงทุกทีแล้วครับ

ส่วนสุดท้ายเป็นการเขียนเรียงความ มีโจทย์ประมาณ 4 ข้อ เราจะเลือกเขียนเรียงความเป็นภาษาอังกฤษเพียงหัวข้อเดียวที่เราถนัดที่สุด ซึ่งแต่ละหัวข้อเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของอาเซียน เราจึงต้องรู้หลักการเขียนเรียงความ ซึ่งต้องมีค่านำ เนื้อเรื่อง และสรุปที่ชัดเจน แสดงถึงความรู้ที่มี ใช้คำไม่กำกวม เขียนได้น่าสนใจ น่าอ่าน และน่าติดตาม ส่วนนี้เป็นส่วนที่ใช้เวลามากที่สุด ผมเกือบทำไม่ทันครับ ภายใน 2 ชั่วโมงที่ให้มาผมก้มหน้าก้มตาทำอย่างเต็มที่ แทบไม่ได้เงยหน้าขึ้นมาดูใครเลยครับ

หลังจากนั้น ผมเผ้าแต่รอคอยวันประกาศผลสอบสัมภาษณ์ประมาณ 3 ถึง 4 สัปดาห์ ในระหว่างนี้ ผมตระเวนทำบุญ ทำทาน และอธิษฐานจิตให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ผมได้เป็นตัวแทนเยาวชนไทยประจำปี 2545 เพราะผมอยากสร้างสันติภาพและมิตรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และญี่ปุ่น ที่สำคัญเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ตัวเองให้กว้างขึ้น โดยการเดินทางไปยังหลายประเทศ

ในที่สุด วันประกาศผลผู้มีสิทธิ์สอบสัมภาษณ์ก็มาถึง เมื่อผมพบชื่อตัวเองผุดขึ้นมาในใจได้เป็นหนึ่งในผู้เข้ารอบ ผมบอกกับตัวเองว่า "ไม่เป็นไร ทำให้ดีที่สุด"

โอกาสมาถึงแล้ว การสอบสัมภาษณ์จะใช้เวลาคนละประมาณ 20 นาที โดยใช้เวลา 3 วันในการสัมภาษณ์

ในวันสัมภาษณ์ ผมตื่นแต่เช้าตรู่ เดินทางไปพร้อมกับความหวัง และความปรารถนาอันแรงกล้า หัวใจเต้นไม่เป็นจังหวะ เมื่อมาถึงหน้าห้องสัมภาษณ์เห็นผู้มาสัมภาษณ์จำนวนมาก บางก็แต่งชุดไทย บางก็เตรียมเครื่องและสั้ลagma บางก็เตรียมเครื่องดนตรีไทย และดนตรีสากลมา จนผมเริ่มหวั่นใจ สำหรับผมมันเตรียมใจและประวัติ มาเพียง 1 แผ่นเท่านั้น

เมื่อผมถูกเรียกเข้าไปในห้องสอบสัมภาษณ์ มีคณะกรรมการทั้งไทยและต่างชาตินั่งกันเต็มไปหมดเลยครับ หนึ่งในนั้นบอกให้ผมนั่งลงพร้อมกับแนะนำตัวเองเป็นภาษาอังกฤษ ผมก็ตอบเป็นภาษาอังกฤษอย่างสุภาพ และผมก็ถูกถามอีกหลายคำถาม ซึ่งผมจำได้ว่า มีคนถามผมว่า “คุณจบคณะเศรษฐศาสตร์ คุณคิดว่าคุณมีจุดเด่นอะไร และทำไมคุณถึงเหมาะสมในการเป็นผู้แทนโครงการเรือฯ” “เมืองไทยจะมีการจัดประชุมระดับโลก คุณรู้หรือไม่ว่าคือการประชุมอะไร และมีความสำคัญอย่างไร” “ปัญหาเขาพระวิหารที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา ถ้าหากคุณมีอำนาจ คุณจะแก้ปัญหาได้อย่างไร” และ “ถ้าคุณไม่ได้รับการคัดเลือกในปีนี้ คุณจะสมัครในปีหน้าหรือไม่”

ผมต้องตอบคำถามเหล่านั้นเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดเลยครับ สำหรับผมผมมีความตั้งใจจริงอยู่แล้ว ผมจึงตั้งใจ และตอบคำถามเหล่านั้นออกมาจากใจและสมองของผม คำตอบพรั่งพรูออกมา ผมไม่อยากจะเชื่อว่า ผมตอบคำถามเหล่านั้นไปได้ได้อย่างไร ผมตอบพร้อมรอยยิ้ม และผมก็เห็นคณะกรรมการยิ้มให้ผมด้วย

แล้วก็มาถึง การแสดงความสามารถพิเศษ ผมเลือกการรำยาวกระบี่กระบองที่เคยใช้ ตอนแข่งขันการเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยน AFS เมื่อผมแสดงจบ คณะกรรมการก็ปรบมือให้ และผมก็เดินตัวลอยออกมาจากห้องสอบสัมภาษณ์เลย ครับ ผมบอกตัวเองว่า เราทำเต็มที่แล้ว ผลจะออกมาอย่างไร เราจะยอมรับและยินดี กับคนที่ได้รับการคัดเลือก

หนึ่งสัปดาห์หลังจากนั้น ก็ถึงวันประกาศผลครับ ผมเห็นชื่อของตัวเองได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทน โดยผู้ได้รับคัดเลือกประกอบด้วยเพศชายกับเพศหญิงจำนวนเท่ากัน เพื่อให้เกิดความสมดุลกันในเรื่องเพศ ผมดีใจที่สุดที่สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ได้ เหลือเวลาอีกไม่กี่เดือน ก็จะถึงวันเดินทาง ระหว่างนี้ผมต้องเข้าร่วมการฝึกอบรม (Pre-Training Program) เตรียมความพร้อมด้านการแสดง การอภิปราย กิจกรรมชมรม (Club Activity) และการเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Understanding) ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศญี่ปุ่น

และนี่คือจุดเริ่มต้นของการเดินทางอันยิ่งใหญ่ที่เปลี่ยนชีวิตของผมไปอย่างสิ้นเชิง (ติดตามตอนที่ 2 50 วันกับประสบการณ์ในต่างแดนทั้ง 6 ประเทศ)

Book Review

Alan M. Gallion¹

Book Title: Gaijin Yokozuna: A Biography of Chad Rowan

Author: Mark Panek

Publisher: UH Manoa Press, 2006

Number of Pages: 320

Type: Non-Fiction

Language: English

Price: \$27.00 / THB 900 paperback

Athlete biographies are seldom expected to leave the reader with a greater sense of culture, history and complex tradition. Where one would anticipate reading about the adrenaline rush of two conditioned athletes colliding with the force of an auto collision, Mark Panek delivers a thoughtful and informative biography of Hawaiian-born sumo wrestling legend Chad Rowan, Akebono. Panek started studying the *yokozuna* in 1998, 8 years before the publication of this biography. By spending extensive periods of time with Rowan and his family and immersing himself in the distinct world of sumo, the author is able to paint the picture of a reluctant young man who becomes the cultural symbol of a foreign land.

Brought up in Waimanalo, Hawaii, Chad Rowan was always a gentle

¹ Lecturer of English, School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University, E-mail

giant. In a place where young men are expected to establish their masculinity and gain respect through a never-ending string of scraps and fights, Rowan's physical presence attracted little adversity. At 6 feet 8 inches (2 meters) tall and weighing over 300 pounds (150 kilograms), he was soft-spoken, kindhearted and a talented basketball player. At 18 years old, Rowan's size and athleticism were noticed by fellow Hawaiian Jesse Kuhaulua, a professional sumo wrestler, and Chad was recruited to train at his *sumo beya* in Japan.

The author does well to illustrate Rowan's rude awakening and difficult transition to the contrasting culture of Japan and the strict hierarchy of sumo life. Strained hours spent training in the sand of the *dohyo* (wrestling circle) and performing custodial work for the Azumazeki stable of wrestlers cause Chad to long for the warm breezes of his tropical home. However, being thrown around by wrestlers half his size and scrubbing the toilets of the stable eventually strengthen Rowan's desire to chase glory in this foreign sport and culture. The more time he spends in Japan the more he understands and respects the rituals and traditions of both the country and its national sport. Eventually, he foresees his *shikona* (sumo name), 'Akebono,' written large atop the *banzuke* listing the full hierarchy of sumo wrestlers.

Panek's description of the incredible strength and athleticism of sumo athletes and the sweltering environment of the training stable puts the reader in the middle of the *dohyo*, covered in clay and sand, gasping for breath. Through tireless hours of suffering in the *dohyo*, perfecting sumo techniques and utilizing western weight training to strengthen his long legs (traditionally seen as a physical disadvantage in sumo), Rowan becomes the first *gaijin* (foreign) wrestler to hold the title of *yokozuna* (the highest rank in sumo). The biography

explains that it was only through this combination of Eastern and Western training that Rowan was able to accomplish his ultimate goal and elevate his name over hundreds of others to the pinnacle of the *banzuke*.

The 1998 Winter Olympics in Nagano set the stage for the most significant moment in the biography. As Japan presented itself to a world audience during the opening ceremony of the games, each country was designated a sumo wrestler to lead them into the stadium. Japan chose Chad Rowan, 'Ake-bono,' as its representative. Designated to represent the values of hard work, strength, patience and *hinkaku* (dignity), Rowan, an American, led Japan into its own stadium. Ten years after flying halfway across the Pacific Ocean in search of success in a foreign country, in a foreign sport that represented the most coveted values of the people, Chad Rowan had found more than just success. He had found a new identity. *Gaijin Yokozuna: A Biography of Chad Rowan* explains that Akebono was and is more than just a sports superstar; he exemplifies the possibilities when people put aside cultural differences and embrace the positive qualities and values which can make all of us great.